

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת

פרשת ויקהל תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

1 שאנו רואה את האויר. כגון שהוספי בית חמישי עליהם בצדו או דבר אחר:
2 **מתני'** כל ישראל ישמעו. צריך להשמיע מיתוהו לרבים שלא יעשה אדם עד
3 כן. לא בבית דין שביבנה. אם נשאלו לבית דין שבלשכת הגוית ואמרו להם חוזר
4 לעירו ושעה ימים עד שגלתה סנהדרין גדולה ליבנה ועדיין הבית קיים ואחריו כן
5 הורה בבתיחלה אץ ממתין אותו שוב

6 דקשר העליון דארורייתא. פרוץ ועומד. אי הכי, תפילין
7 נמו, אי עבדו ארבעה בתי, ואיימי אחריתא ואגה
8 גפיתיה, האי לחזיתיה קאי והאי לחזיתיה קאי. ואי
9 עבדו חמישה בתי, פרוץ ועומד הוא. האמר רבי יודא,
10 בית חיצון שאינו רואה את האויר, פסול: **משנה**
11 אין ממתין אותו לא בבית דין שבעירו, ולא בבית
12 דין שביבנה, אלא מעלין אותו לכתובת בית הגדול
13 שבירושלים, ומשמרין אותו עד הרגע, ואין ממתין אותו
14 בגדל, שצאמר ויכל העם ישמעו ויראו ולא יודון
15 עוד, דברי רבי עקיבא. רבי יהודה אומר, אין מענין
16 את דינו של זה, אלא ממתין אותו מיד, ובכתבין
17 ויולחין שלחין בכל המקומות, איש פלוני מתחייב
18 מיתה בבית דין: **גמרא** תנו רבנן, אין ממתין אותו
19 לא בבית דין שבעירו, ולא בבית דין שביבנה, אלא
20 מעלין אותו לכתובת בית הגדול שבירושלים, ומשמרין
21 אותו עד הרגע, וממתין אותו בגדל, שצאמר ויכל
22 העם ישמעו ויראו, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי
23 יהודה, וכי נאמר יראו ויראו, והלא לא נאמר אלא
24 זה, אלא ממתין אותו מיד, ובכתבין ויולחין בכל
25 דין. תנו רבנן, ארבעה צרכין הכרזה. תפסית, וכן סודר ומורה, וכן מנרא, ועדים וזמנין.
26 ככולהו, פתיב בהו ויכל העם, ויכל ישראל. בעדים וזמנין, פתיב 'הנשואים', דלא כרבי
27

1 קשר העליון דארורייתא. פי' בקונו' דפלוגתא היא בפי' התכלת (מנדות לה. ועם)
2 וליתיה אלא דמסקין דהם שמע עיני' שר' העליון דארורייתא: ולא בבית דין
3 שכבנה. פרש בקונטרס אם נשאלו בבית דין שבלשכת הגוית ואמרו להם חוזר לעירו
4 ושעה ימים עד שגלתה סנהדרין גדולה ותימה דסוף סוף כשמתניין עד הרגל היאך
5 נמתין זה אפי' בגולה כמתניין אית דני דמי
6 נפשות כדאמר בפרק היו בודקין (לעיל דף טא.)
7 ובית תימא וברבלי' חזירים כ"ד הגדול ויושבין
8 לכתובת הגוית אף לאחד שגלו ואו דנין אותו
9 דחא אדם כן שמעתי ליה לרבן יוחנן בן זכאי
10 דהיה כמתניין ובפרק היו בודקין (שם) לא
11 שמעתי הכי ועוד מתי עמי' הדני יש דא אץ
12 שרף ליה דנין אלא כשמשקין אותו אחר מיד
13 דינו כדמוכח בפרק אהרן דיני ממונות (לעיל דף
14 לה) דפרץ למגורו ליינה שבתא
15 ולקטלתו וכו' ומשני' אתה מענה את דניו והדר
16 פרץ ליינו מבעיל שבתא וכו' ועוד נמי
17 אריא וכן ממדא בשאר עבירות נמי ועוד אמאי
18 נקט יבנה לימא לא בביד שבתות דחוקק לומר
19 דאעבדתי דקודם שגלתה סנהדרין צדן אף
20 לאחר שגלתה ולא אמרין מקום גורם כיון
21 בדשעת עבירה סנהדרין גדולה במקומן ר"ת
22 אומר ומיירי כשנגמרו דינו קודם שגלתה
23 סנהדרין: **הכובש** ובנאותו לקח. ליה ביה לא
24 ועוד דאין בו מעשה אלא מנין אותו עד שתאץ
25 נכשו בו עשה סוכה ואינו עושה
26 אילתו

27 **עלמא** הוו לסקהדותא: **משנה** נביא השקר, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו, מיתתו בידי אדם. אכל הכובש את
28 נבואתו, והמוותר על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו, מיתתו בידי שמים, שצאמר אנכי אדרש מעמו'. המתנבא בשם
29 עבודת פוקבים, ואומר, כך אמרת עבודת פוקבים, אפילו פוון את החלקה, למטא את המטא ולמחר את הפהור. הקא על אשת
30 איש, פוון שנכנסה לרשות הפעל לנשואיו, אף על פי שלא נבעלה, הקא עליה דרי זה בתקן. וזמנין בת בתו, ובועלה. שקל המזומין,
31 מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזומי' בת בתו, ובעולה: **גמרא** תנו רבנן, שלשה, מיתתן בידי אדם, ושלישה, מיתתן בידי שמים.
32 המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו, והמתנבא בשם עבודת פוקבים, מיתתן בידי אדם. הכובש את נבואתו, והמוותר
33 על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו, מיתתן בידי שמים. מניח מילה, אמר רב יהודה אמר רב, דאמר קרא אף הנביא
34 אשר יוד לדבר דבר בשמי', זה המתנבא מה שלא שמע. ואשר לא צייתו, הא לחכירו, צייתו, זה המתנבא מה שלא נאמר לו.
35 ואשר דבר בשם אלהים אחרים, זה המתנבא בשם עבודת פוקבים, וכתוב 'מית הנביא אהיה', וכל מיתה האמורה בתורה הקא,
36 אינה אלא חנק. הכובש את נבואתו, והמוותר על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו, מיתתן בידי שמים. דכתיב 'האיש
37 אשר לא ישמעו', קרי ביה לא ישמעו', וקרי ביה לא ישמע אל דברי', וכתוב 'אנכי אדרש מעמו', כו': **שמים:** המתנבא מה שלא
38 שמעו: פגון צדקתה בן פגענה, דכתיב 'ועש לו צדקתה בן פגענה קרני כרוב', מאי הוה ליה למיעבר, רוח נבות אטעמיה, דכתיב
39 'ויאמר ה', מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויצא הרחם ויעמד לפני ה', ויאמר אני אפתנו ויאמר חפתה וגם תוכל,
40 צא ועשה כן. אמר רב יהודה, מאי 'צא', 'צא ממחיצתי' מאי 'רוח', אומר רבי יוחנן, רוחו של נבות הירועאלי. הוה ליה למידק
41 פדרי' יצחק, דאמר רבי יצחק, סיגנון אחר עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסגנון אחר. עובריה אמר 'וחו' לפד
42 השיאד'. ורמיה אמר 'תפלתהו השיא אוחך וחו' לפד'. והני, מדקאמרי פיליה פתדרי, שמע מיה, לא כלום קאמרי. דילקאי, לא
43 הוה ידע ליה לזא דרבי יצחק. ויושפט הוה הקם, וקאמר להו, דכתיב 'ויאמר והושפט, האין פה נביא (עוד לה)'. אמר ליה, הא
44 איפא פל הני. אמר ליה, כך מקובלני מפי' אבי אבא, סיגנון אחר עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסגנון אחר:
45 המתנבא מה שלא נאמר לו, פגון חנינה בן עזיר, דקאי ורמיה בשוק העליון, וקאמר 'פה אמר ה' [צבאות] הנני שובר את קשת
46 עילם'. נשא חנינה לו וחומר בעצמו, מה עולם שלא בא אלא לעזוז את כבל, אומר הקדוש ברוך הוא 'הנני שובר את קשת עילם'.
47 בשלש' עצמן, על אחת נפשו וכוהא. אתא איהו בשוק התחתון, אמר 'כל אמר ה' וגו', שכרתיו את עול מלך כבל', אמר ליה
48 כפא לאמי, האי לחכירו נמי לא נאמר. אמר ליה, פוון איתיהו קל וחומר למידרש, כמאן דאיתמר ליה דמי, האו גיהו דיא
49 נאמר לו. המתנבא בשם עבודת פוקבים, פגון נביא הפעל. הכובש את נבואתו, כגון יונה בן אמיטן. והמוותר על דברי נביא, פגון
50 הברה

אליהו ברו הכרמל וכו'. משמע דבשם הקביה היה מתנבא לעבור וכיון דמוחק
מדימנעין ביה א"ג דלא דייב את ובהאשה רבה (כמות דף צ ושם) נפק
לן דכתיב אלו תשמעון אפי' אמר לך עבר על אחת מכל מצות האמורות בתורה בנך
אליהו ברו הכרמל ותימה מאי קא פריך תתם וליגמר מניה כיון דר"פ הדיבור היה
מתנבא בו שייך למעוף מניה לעבור תתם

תקנה דרבנן שלא על פי הדיבור ועוד למע לן
האב טעמא משום אידחוקא בבנייתא דא אפילו
בלא נביא שרי לכיד לעבור משום מיגדר
מילתא ויש לומר דמוחק תתם מילתא
דברייתא דקתני הלא כפי שעה דמשמע הכל
מפני עורך השעה ואי על פי הדיבור למע לי
עורך השעה בין לעורך בן שלא לעורך עריך
לקיים עשה בן שלום אלא ודאי בנייא עדיה
מדעתה דא אמרה ברייתא דמיידי קרא ודא
לדידע האב איתחיה חיינו משום דבא איתחיה
בבנייתא סומכין וכן בנה שדיה איתחיה
לייריה אש ושחטין על הבטחון קדשים בחוץ
שגורו ונתפלתו תרד אש ומקשים ויהיה
מבזבז מילתא ברב שיתקש שמו של הקביה
ברבים ויחזרו וישילו למעט ומירו כגוי
משמע שעל פי הדיבור עשה דכתיב באלוה
והברך עשיתי וגו' ופרשי מאור הגולה
בפירושו לבניאום וכדברך עשיתי שחקרתי
בשעת איסור הבמות וטראה לומר דכיון דעל פי
הדיבור שרי משום עורך שעה הוא חזין שלא
על פי הדיבור שחיי אין נביא רשאי לחדש דבר
כדאיתא בפי' ומגילה (דף ב) ועוד י"ל ודא
דקאמר אליהו ודברך עשיתי לא שאמר לו
הקביה אלא מקרא היה ורשע דכתיב בן ירקח
גזם היה נמך ואמרתיו עתידין בנך לעשות
כמעשה גזים פירוש לשחוט בחייו ואני מסכים
על ידו ולפי שדיה נביא מוחזק סמכו עליו
שעליו נאמר מקרא וד'

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

לו תור אהר או גזל אהר להקריב לפגודי. אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנך, אם אני
אומר לו, ובה את בנך לפני, מיד וזכרו. מיד, והאלהים נסה את אברהם. ואומר קח
נא את בנך, אמר רבי שמעון בר אבא, אין נאי, אלא לשון בקשה. מישל למלך בשר
ודם שעמדו עליו מלחמות תרבה, והיה לו גבור אהר, ונצחון. לימים, עמדה עליו מלחמה
אזקה. אמר לו, בבקשה מוקד, עמוד לי במלחמה זו, שלא יאמרו, ראשונות, אין בהם ממש.
אין הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, נסיונות, ועמדת בלן. עקשני, עמוד לי בנפיון זה, שלא יאמרו אין ממש
קראשונם. את בנך, שני בנים יש לי. את הדיך, וזה יחיד לאמו, וזה יחיד לאמו. ואשר אהבת, תריונה רחוקא לה. את יצחק,
וכל כך למה, כד שלא תפגור דעתו עליו. קדמו שמון לדרך, אמר לו, והנסה דבר אלוך תלאך, והנה יפרת רבים וידיים רבות
תזקק, בושל יקומו מולך, כי עתה תבא אלוך ותלא. אמר לו, אני בתומי אלוך. אמר לו, וקר
נא מי הוא נקי אבדי. כיון דהוא דלא קא שמיע ליה, אמר ליה, ואלי דבר וגיבך. קד שמעתי מאחורי תפגוד, השח לעולה, ואין
יצחק לעולה. אמר לו קד עונשו של ברא, שאפילו אמר אמת, אין שמעונין לו. רבי לוי אמר, אחר דכרוי של ישמעאל יצחק,
אמר לו ישמעאל יצחק, אני גדול מוקד במצות, שאמה מלת בן שמנת ימים, ואני בן שלש עשרה שנה. אמר לו, ובאבך אהר
אתה מגרה בו, אם אומר לי הקדוש ברוך הוא, ובה עמך לפני, אני וזכה. מיד, והאלהים נסה את אברהם. תנו רבנן, נביא
שהיה, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנן. מדיחי עיר הנדחת, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנן. נביא שהיה, בסקילה. מאי טעמא
דרבנן? אתאי 'הדה' 'הדה' ממסית, מה לתמן בסקילה, אף פאן בסקילה. ורבי שמעון, מיתה פתיבא ביה, וכל מיתה האמורה
בתורה סתם, אינה אלא חנק. מדיחי עיר הנדחת, בסקילה. מאי טעמא דרבנן? גמרי 'הדה' 'הדה', או ממסית, או מנביא
שהיה. ורבי שמעון, גמרי 'הדה' 'הדה' מנביא. וליגמר ממסית? דנין מסית רבים, ממסית רבים. ואין דנין מסית רבים, ממסית
יחיד. אדרבה, דנין הדיוש מדייט, ואין דנין הדיוש מנביא. ורבי שמעון, כיון שהיה, אין לך הדיוש גדול מזה. אמר רב הדיא,
מחולקת

הכריה דמיכה. דכתיב ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו דברר ה' הכני נא
זה היה מיכיו בן ימלא שנתבא אותו היום על אחאב ליפול ביד ארם מפני שנפל
בן הדד בידו ושלחו שלום והיינו דקאמר אחאב ליהושפט אל דבר עלי טוב כי
אם רע מפני שנתבא כבר את זו ועליו ולא קיבל חזרו דבריו דכתיב וימאן
האש להכות: עניו נביא שנתבא על

מזבח ה' בבית אל שדיה וירבעם מקטר עליו
ובדברי הימים גבי ואישו כתיב והוא היה
עדי: כי בן צוה אותו. דברר ה' לאמר לא
תעל לבחם ולא תשחה מיס במימם (הוא)
ועבר על דברי עצמו ושמע לדברי הנביא
השקר ואלו שותה: תמר אביבילא. תמרים
התונים בכברה: דילמא הדרי ביה. פוליא
של מעלה וניחם על היעה חסם אינם יודעים
והיא מתוין בו הניחא ספק: ודא יניה
דהדרי ביה. מחזק את ניוה: מעיקרא ניוה
נתפבת אכרו ליה. ברחו הקדש ומשנתו נמי
לטובה שפיחנה מעשיהם מרעה לטובה וכיון
שעבו נחמיה הנבואה ולא מירדו היה:
ואיהו דלא ידע. ודע. ודא טענה וסבור
שהוא לרעה: מנא ידע. האי כבר שיה נביא
אמת שהקביה עונשו והלא שמוט סבור
שהוא נביא שקר לפיכך מוחזק על דבריה:
הימא, הוחזק. שהוא נביא ונביא אמת:
שאני. ולא בעי אותה היכי שמע ליה יצחק.
שהוא דבר אמת מה שלא נאמר לשום אדם
להקריב את בנו: שחזוי חזין. שהרי ביה
המקשר היה בירושלם: נתבט דבר אלוך
למאת. וכי היה לאוהבך לנסותך דברר
שהוא תלמה אותך ומכרתי את ודעך. ונה
יסית רבים. רעית והחיות: לו כל באי
העולם כדברים ועתה הנה בא להלאותך
ולכהן: נביא שהיה. שמתבא בשם
הקביה לעבור עבודה זרה. הרהח. כתיב
האב כי דבר סרה להדיך ונתבא במסית כי
ביקש להדיך וגו': מיתה כתב ביה. ודך
גידרה שיה לא נמר מרביה דאין אדם כן
גידרה שיה שחם עצמו: ורבי שמעון נמר הרהח
הרהח מנביא. דבעיר ונתחית אמריה רביה
גידרה שיה מסיתי לדון הרהח הרהח
ומסתברא דמנביא גמריה הלכה למשה
גידרה שיה זו כדויהיה טעמא למלתיה:
מחולקת

תבירה דמוכה, דכתיב 'ואיש אהר מנני הנביאים
אמר אל רעהו, דברר ה' הנני נא, וימאן האיש
להפוחו, וכתיב 'ויאמר לו יען אשר לא שמעתי'
(וגו'). ונביא שעבר על דברי עצמו, כגון ערו הנביא,
דכתיב 'כי בן צוה אותי, וכתב 'ויאמר לו גם אני
נביא מוקד', וכתב 'וישב אהו', וכתב 'ולך וימצאו
אהו'. תני תנא קמיה דרב הונא, הפוכש את
בזאתו, לוקח. אמר ליה, מאן דאקביל תמר אביבילא
לקי. אמר אבוי ביה? אמר אבוי, תבירה נביאי. מאן
ידע? אמר אבוי, דכתיב 'כי לא עשה אלהים]
דבר, כי אם גלה סודו'. ודילמא, הדרי ביה. אם
איתא דהדרי ביה, אודיעו הוה מודיעו לכהו נביאי.
והא יונה, דהדרי ביה, ולא הודיעהו. יונה, מעיקרא
'וינה נתפכת' אמרי ליה. איהו, לא ידע אי לטובה,
אי לרעה. המותר על דברי נביאי, מאן ידע דאינעש,
דיבב ליה אותה. והא, מיקה דלא יתיב ליה אותה,
ואינעש. מיקא דמוחק, שאני. דאי לא תיקא קבי,
אברהם בהר המוריה, היכי שמע ליה יצחק. אליהו
בהר הפרמל, היכי סמכי עליה, ועבדי שחזוי חזין.
אלא, מיקא דמוחק שאני, ויהי אחר הדברים האלה
והאלהים נסה את אברהם, (אמר לו), אמר לו
ויקח משום רבי יוסי בן יזריא, אחר דכרוי של
שמן, דכתיב 'ויגדל תלך ויגמל וגו', אמר שמון לפני
הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וקן זה תנתנו
למאה שנה פרי כסון, מכל סעודה שעשעה, אל היה
לו תור אהר או גזל אהר להקריב לפגודי. אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנך, אם אני
אומר לו, ובה את בנך לפני, מיד וזכרו. מיד, והאלהים נסה את אברהם. ואומר קח
נא את בנך, אמר רבי שמעון בר אבא, אין נאי, אלא לשון בקשה. מישל למלך בשר
ודם שעמדו עליו מלחמות תרבה, והיה לו גבור אהר, ונצחון. לימים, עמדה עליו מלחמה
אזקה. אמר לו, בבקשה מוקד, עמוד לי במלחמה זו, שלא יאמרו, ראשונות, אין בהם ממש.
אין הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, נסיונות, ועמדת בלן. עקשני, עמוד לי בנפיון זה, שלא יאמרו אין ממש
קראשונם. את בנך, שני בנים יש לי. את הדיך, וזה יחיד לאמו, וזה יחיד לאמו. ואשר אהבת, תריונה רחוקא לה. את יצחק,
וכל כך למה, כד שלא תפגור דעתו עליו. קדמו שמון לדרך, אמר לו, והנסה דבר אלוך תלאך, והנה יפרת רבים וידיים רבות
תזקק, בושל יקומו מולך, כי עתה תבא אלוך ותלא. אמר לו, אני בתומי אלוך. אמר לו, וקר
נא מי הוא נקי אבדי. כיון דהוא דלא קא שמיע ליה, אמר ליה, ואלי דבר וגיבך. קד שמעתי מאחורי תפגוד, השח לעולה, ואין
יצחק לעולה. אמר לו קד עונשו של ברא, שאפילו אמר אמת, אין שמעונין לו. רבי לוי אמר, אחר דכרוי של ישמעאל יצחק,
אמר לו ישמעאל יצחק, אני גדול מוקד במצות, שאמה מלת בן שמנת ימים, ואני בן שלש עשרה שנה. אמר לו, ובאבך אהר
אתה מגרה בו, אם אומר לי הקדוש ברוך הוא, ובה עמך לפני, אני וזכה. מיד, והאלהים נסה את אברהם. תנו רבנן, נביא
שהיה, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנן. מדיחי עיר הנדחת, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנן. נביא שהיה, בסקילה. מאי טעמא
דרבנן? אתאי 'הדה' 'הדה' ממסית, מה לתמן בסקילה, אף פאן בסקילה. ורבי שמעון, מיתה פתיבא ביה, וכל מיתה האמורה
בתורה סתם, אינה אלא חנק. מדיחי עיר הנדחת, בסקילה. מאי טעמא דרבנן? גמרי 'הדה' 'הדה', או ממסית, או מנביא
שהיה. ורבי שמעון, גמרי 'הדה' 'הדה' מנביא. וליגמר ממסית? דנין מסית רבים, ממסית רבים. ואין דנין מסית רבים, ממסית
יחיד. אדרבה, דנין הדיוש מדייט, ואין דנין הדיוש מנביא. ורבי שמעון, כיון שהיה, אין לך הדיוש גדול מזה. אמר רב הדיא,
מחולקת

סנהדרין. אלו הן הנחנקין – פרק עשירי דף צ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רנה רשי"י

40 דקא מחיב חנק ולא סקילה דשרא מצוט בעינאן החדה דסקילה לא תכיבי: מר
41 כראית ליה מ'ן, לרנבן מסקילה לרבי שמעון בתנא דהוא דרין סרלנן לרוב ממונא האי
42 דנטק ר' שמעון כרובא הוא כלומר אפילו מתק דרבי שמעון פטור וכ"ש מסקילה
43 דמחיבי ליה לרנבן בעיקר את הכל: אם יאמר לך נביא, המוחק עבור על דברי תורה
44 הכל לפי תנקה השטח כגון אלהו בדר
45 הכרמל בשחיתו ח'ן; נתנה תורה ממשלה
46 גה, כלומר אפילו תורה אורו נביא מושל
47 בעה. כרובא רבנא דרבתי (דברים ט) ונתן אל'ך
48 אות או מופת: שתחילתו נביא אמת, אל'ך
49 תנה דנביא דהאי ונתן אל'ך אות בעדו נביא
50 תנה יתן לך אות נבואה אחרת ולרובא
51 כשחוקק לחדשע יאמר לעבד עבדה ור'ו
52 וסמך על'י שחרר ממוקא אני לדי את מופת
53 שנתתי לך כבה (לרשות הבעל, כגון מסדה
54 האת לשלווה הבעל ועוד) היא דרין כל
55 קרינן בה בית אביה: לותה מיתה. שהיו
56 מחיבין את הנידון; ובעלת, כלומר וכל
57 הבעלים נידונין ממות הבעלת ח'ן מבעול
58 בת בקח) מה ת"ל לאחיו. לכתוב באשר זמם
59 לשעות ולשחוק: אם לו חוקש; לבעול שהיו
60 מחיבין אותו חנק אם לה. שמחייב אותה
61 שרשעה: לאחיו ולא לתורה. ככל דיכא
62 דבעדותו מחיבין איש ואשה ודין חלוק כי
63 הכא לו חוקש.

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

64 כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.
65 מעיקרא איירי ארבע
66 מיתות ומפרש ואילל להו לכולהו וחד מפרש
67 הני דאין להם חלק לעולם הבא: ד'ג האומר
68 את תחית המתים כן. תורתו, שוכר
69 במדרשים דדרשינן בגמרא לקמן מניין
70 לתחית המתים מן התורה ואפי' יתא מודה
71 ומאמין שחיים המתים אלא דלא רמיזא
72 באורייתא כופר הוא ורואל ודק שרש
73 תחית המתים מן התורה מה לנו ולאמננו
74 וכי מחיבין הוא יודע שכן הוא הלכך כופר.
75 גמור הוא: אפי' קורין. מפרש בגמרא:
76 ספיים הדינונים. מפרש בגמרא: ג'מ'
ויה

1 מחלוקת. דרבנן ורבי שמעון נביאי בעוקר כל הגוף בעבודה זרה ואומר נטוטי
2 ברוח הקודש מפי הגבורה ולהתנבאות לעוקר כל מצות עבודה זרה מן התורה או
3 לקיים מקצת ולבטל מקצת בהאי הוא דאקאמר רבנן סקילה משום דבהאי עניינא
4 דתכיביא נבואה דגמרי סקילה מנייה בעי' הוא משתע' דתכיבי בהא האות
5 והמפת' וגו' נלכה ועבדה היינו עוקרת הגוף

6 ובטל מקצת התם נמי תכיבי כסיפא יזומי כי
7 בר סרה וגו' להדיחן מן הדין ואפי' קמבע' 2
8 במשעמ' ומידי לא משתע' קרא אל'א בעז' 3
9 דדבר למד מעניינא אבל עוקר הגוף דשרא
10 מצות דרבי הכל בתנא, דנפק אל' מקרא
11 אחרינא האמור בפרשה אחרנא דלא תכיבי
12 בה תורה ק"א נביאי אשר ידיו לרבר בר
13 בשמי (דברים יז) היינו מה שלא שמעו וכתבי
14 ונת נביאי וכולו הכי מיתה האמורה הם
15 ונת אלא פטור. והנה דבר תכיבי דבר שלם
16 ולא חצי דבה ללכת זו מצות עשה. ברייתא
17 היא בספר יבג פירש נביא המריח דכמה בה
18 הדרה (שם יג) להדיחן מן הדין אשר צ"ח ה'
19 אלהך ללכת בה וכו' ודריש קרא יתרא
20 ללכת זו מצות עשה ומשמעו לשעות ולא
21 משמע אחרת: בה לא תעשה. האמרינן
22 משה וטעא בה דבאל תעשה מיירי אלא
23 דשרא מצות נמי הכא גבי הדרה תכיבי דאי
24 לא לשעתך קרא אל'א בעי' מאי עשה איכא:
25 וכן לשאר מצות. דהאי דלכת בה לא משמע
26 ליה לרב המונא אונתעמ' דהתנא אמר מן
27 הדין ואפי' קאי דאמתי לא איתרבו שאר
28 מצות בהאי עניינא דלכת בה כולה משמע
29 ד"ה פטור. ואפילו מתק דהתם דבר שלם
30 תכיבי ולא אשקר דברי תורה האי כי יוד
31 לדבר דבר קאי דהתם סקילה הוא אלא
32 אחרים בעלמא כגון פקדיה מן בעונה: היום
33 עובדה. כלומר היינו קיום מקצת ובטול
34 מקצת כרב הסודא. דאמר בעי' הוא פלגי
35 אלא בשאר מצות עוקר הגוף הוא בתנא
36 ובטול מקצת היום מפי' ר'ו הוא ח'ן
37 ליבנן, דבני תנא דבר שלם תכיבי ולרב הסודא
38 הא דנטק ר'א קמ' לדישא דקתיי סתמא
39 חייב אפילו לרנבן בתנא דרבי שמעון הוא

29 עבדיה ולקמ' בפלותה, תכיבי, מר כדאית ליה ומר כדאית ליה. אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן,
30 ככל, אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה, שמע לו. ח'ן מעבודת פוכבים, שאפילו מעמיד לך חמה
31 תנאי, רבי יוסי הגלילי אומר, היענה תורה לבוף דעתה של עבודת פוכבים, לפיכך נתנה תורה ממשלה בה, שאפילו מעמיד לך חמה
32 באמצע הרקיע, אל תשמע לו. תנאי, אמר רבי עקיבא, הם ישלום שהקדוש ברוך הוא מעמיד חמה לעוברי רצונו. אלא, כגון הנהיג בן
33 עזרא, שמתחלתו נביא אמת ולכסוף נביא שקר: זוממין פת פתו: מנהגי מילי, אמר רב אחא בריה דרב איקא, דתנאי, רבי יוסי אומר,
34 מה תלמוד לומר 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו' לפי שכל [אנמותיו] שבתורה, זוממיהו ובוועליהו פיצא בתו. פת פתו, היא
35 בשריפה, ואין בוועלה בשריפה. זוממין, איני יודע אם לו חוקש, אם לה חוקש. כשהוא אומר 'לעשות לאחיו' לאחיו ולא לאחיותו:

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

36 משנה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר 'ועמך כולם צדיקים, לעולם יירשו ארץ נצר מפני מעשה ידי להתפאר'. ואילו
37 שאין להם חלק לעולם הבא, האומר את תחית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפי' קורין. רבי עקיבא אומר,
38 אף הקורא בפסלים החיצונים, והלוהש על המפה ואומר 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך פי אני ורפאך'. אבא
39 שאול אומר, אף הרוגה את השם באותיותיו. שלשה מלכים, וארבעה הדימוסות אלו לזן חלק לעולם הבא. שלשה מלכים, ורבעם
40 אחאב ומנשה, רבי יהודה אומר, מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר 'וחפלת אלו ישמעו תחתיו וישבו ירושלים למכותו'.
41 אמרו לו, למכותו הישבו, לא לחי העולם הבא הישבו. ארבעה הדימוסות, כלעם ידואג ואחיותפל, נחזיו: נבואה וכל פך למה?
42 תנא, הוא כפר בתחית המתים, לפיכך לא יתנה לו חלק בתחית המתים, שכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כבוד מדה.
43 דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, מגיזין שכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כבוד מדה, שנאמר 'יאמר אילשע
44 שמעו דבר ה' [וגו]', קעת מחר סאה סלת בשקל, וסאתים שעורים בשקל בשער שומרון, וכתוב 'ועני השליש אשר [למלך] ישען
45 על ידו את איש האלהים ויאמר, הנה ה' עושה ארובות בשמים, והנה הקדוש הנה, ויאמר הנה רואה בעיניו ומשם לא תאכל',

סנהדרין. חלק - פרק אחד עשר דף צ עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רש"י

1 ויהי לו בן וירסמו אותו. דבר שפיר בו נרוך שלא אבל משם ורמסו ברגלי
2 הבאים לקנות: וכו' איתן קיים לעולם. כלומר ובי אחרן היה כל כך שתתנו לו
3 תרומה והלא לא בנס לארץ ישראל ונא' היא הקאמר ונתת ממנו תרומת ה'
4 לארצו הבחן: לעולם קיים. לאו דוקא אלא כלומר הלא לא נגור עליו שיהיה כל
5 כך שעתיד להיות. לעולם הבא: דבי רבי

6 וישמעאל תנא. הא דכתיב לאהרן לא להבי
7 הוא דאתא אלא לומר לך באתרן וכו': מה
8 ארי ספק דרם ואוכל. ואין אנו יודעין
9 כשינוי בהמה מן העדר אם דעתו להדרסה
10 ולאוכלה מיד קודם שסתריה או לא אלא
11 ליתנה ולמלא (חורו) ותאורו ולאחר זמן
12 אצלטה שסתריה ודני כהן עם הארץ
13 כשאנו נוטין לו תרומה בידו אין אנו יודעין
14 אם יאכלנה בטהרה או בטומאה ואי ימין
15 ספק דרם שאר דרובו לדרוס ולרמסו בהמה
16 ברבלי ואוכלה כשישוי דרסה מנוולת
17 ופעמים שנתנה בחורו ואינה מנוולת: עון
18 אשמה. עונת הרבה טעון עליה באכילה
19 את קרשיה. ומתרגומא במיכלהן כסוואבא
20 ית קרשיה: אלא להם. דמשמע שחבטי
21 הקב"ה לאבותינו אברום יצחק ועקב שתן
22 להם ארץ ישראל ובי להם ניתנה והלא
23 לבניהם ניתנה אלא מלמד שעתידין להיות
24 ועתיד הקב"ה ליתן להם את ארץ ישראל:
25 הני שובב עם אבותיהן וקם. הנה אתה מת
26 שובב ונהה אתה קם שתיחה לעתיד לבנה
27 והאי קמי' איתך ארי וליפא וקם תעם ונת
28 דלקמי קאי ולא ארעיל ודינו אחד (מג)
29 מקראות שאין להם חרע: ויהי מתיך.
30 דמסו שבארי ישראל דיה: נבלתי קיומן.
31 אפי' נפלים יהיו במסכת כחובות: ורילפא

32 מתיים שהחיה יחוקאל. והדיא קרא יהיו מתוך ישעיה אמרו והוא קרום לחוקאל
33 שנכתב בימי חזקיה היה מתכב ססוק הו על שדיה עתיד יחוקאל להיות מתים
34 אבל לעולם הבא לא: דוכב. פרומיש' בלעז' כלומר נעת ומתנודות שפתי ישעיה
35 עפר מכלל שדיה: מרחשן שפוייהו: כלמא. שפוחיתין נעות מעט עתך הקבר
36 אבל אין חיון ויוצאן לאורי שומעם וכו' רבי
37 יוחנן וכו': ולא קבלי ממנו. עד שאמר להם
38 וכו': יהיה כלבם יהוים. והאי ימי מיתור הוא
39 דמצי למכתב חיים כלבם מה תלמוד לומר
40 יהוים כחיים מה יהוים וכו' כך ששמעם הניך
41 שובב עם אבותיהן וקם. הרי תחית המתים
42 חיה חיה ונהה הרי מה שעתיד להיות. פלא
43 בידך. דבהאי קרא נפק דיעוד מה שעתיה:
44 ויפתם ולא העליתם. טוב אתם אומרים ואין
45 ממש דבריהם: לאו לעולם הבא. אלא מה
46 תחית המתים: מהבית תברת. תברת
47 בעולם המתים תברת פולסו הבא: איתנו הוו
48 אמרי ליה דברה תורה כלשון בני אדם.
49 ולהכי אמר להו כי הכי דלא להו ליה ליה
50 פתוחין פה: תברת תברת. בעבודה וזה כתיב
51 והלא כבר נאמר. תברת יהוה את ה' הוא
52 מנוד ונברתה דסל מנוד יהוה ערב עבודה
53 וזה וכו' שלשה עולמים יש וכו'. הריע
54 סבירא ליה דמנוד יהוה מנוד השם:
55 והשתא בין לרבי ישמעאל בין לר"ע עונה
56 בה מאי קב"ה ליה. מנבי ליה וכו': שניה
57 בה. שא לא ש קודם מיתה וזה אבד בתל
58 בה. לא: דתי שבכ. שהמתים חיים: ויצאו
59 מעיר. שעתידין ישראל לצרין ולפרח מעיר
60 ירושלים וכדאמרין (מחובות דף קא).
61 הקב"ה עושה להם מחילות לצדיקים
62 והולכין ועולין לירושלים:
אמה

23 משיאו עון אשמה. שנאמר והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קרשיהם. תניא. רבי סימאי אומר. מניין לתחית המתים מן
24 התורה. שנאמר וגם הקימותי את בריתי אתם לית להם את ארץ כנען. לכם' לא נאמר. אלא להם'. מכאן לתחית המתים
25 מן התורה: (צ"ק"ג"ם גש"ם ק"ם סימן): שאילו (צדוקין) את רבן גמליאל. מניין שהקדוש ברוך הוא מזהה מתים. אמר להם.
26 מן התורה ומן הנביאים ומן הפתובים. ולא קיבלו ממנו. מן התורה. דכתיב 'ויאמר ה' אל משה הנך שובב עם אבותיהן וקם'.
27 אמרו לו. ורילפא. וקם תעם היה ונתן'. מן הנביאים. דכתיב 'חיו מתים ובלתי קימונו קימונו רבנו שוכני עפר. פי של אורות מלך
28 וארץ רפאים תפיל'. ורילפא. מתיים שהחיה יחוקאל. מן הפתובים. דכתיב 'וחפד בין הטוב. הולך לרודי למישרים. דוכב שפתי
29 ישנים'. ורילפא. רחישן מרחשן שפוחיתיה בעלמא. פרבי יוחנן. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידע. כל מי שנאמרה הלקה
30 בשמו בעולם הזה. שפוחיתו דוכבות פקבר. שנאמר 'דוכב שפתי ישנים'. עד שאמר להם מקרא זה. 'אשר נשבע ה' לאבותיהם
31 ליתן להם'. אלא נאמר. אלא להם'. מנין לתחית המתים מן התורה. ויש אומרים. ישל העולם הזה מתים אהם תיים).
32 דהבקים בה' אלהים חיים כלבם היום' (שפ"ט פולקם היום). אלא. אפילו ביום שכל העולם הזה מתים אהם תיים).
33 מה תיים פולקם קנימן. אף לעולם הפא פולקם קימיו. שאלו רומיים את רבי יהושע בן הנניא. מניין שהקדוש ברוך הוא מזהה
34 מתים. ויודע מה שעתיד להיות. אמר להו. תרווייהו מן המקרא הזה. שנאמר 'ויאמר ה' אל משה הנך שובב עם אבותיהן וקם
35 העם הזה ונתן'. ורילפא וקם תעם היה ונתן'. אמר להו. נקוטו מיהא פלגא בדיוכי. ויודע מה שעתיד להיות. איתמר נמי. אמר
36 רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי. מניין שהקדוש ברוך הוא מזהה מתים ויודע מה שעתיד להיות. שנאמר 'הנך שובב עם
37 אבותיהן וקם' וגו'. תניא. אמר רבי אלעזר ברבי יוסי. בדרבך זה ויפתו ספרי מינים. שהיו אומרים אין תחית המתים מן התורה.
38 אפרתי להו. ויפתם תורחבם. ולא העליתם בדרבם כלום. שאהם אומרים אין תחית המתים מן התורה. הרי הוא אומר 'הברת
39 תברת הנפש התיא עונה בה'. 'הברת תברת' בעולם הזה. 'עונה בה' לאימת. לאו. לעולם הבא. אמר ליה רב פפא לאפי. וליפא
40 להו. תרווייהו מהברת תברת. איתנה הוו אמרי ליה. דהרה תורה פלשון בני אדם. פתנאי. 'הברת תברת'. 'הפרת' בעולם הזה.
41 'הפרת' לעולם הבא. דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל. והלא כבר נאמר 'את ה' הוא מנוד ונברתה'. וכו' שלשה עולמים
42 יש? אלא. 'ונברתה' בעולם הזה. 'הברת תברת' לעולם הבא. 'הפרת תברת' דהרה תורה פלשון בני אדם. בין רבי ישמעאל ובין רבי
43 עקיבא. 'עונה בה' מאי קב"ה פיה. לברתנאי. כול אפילו עשה תשבה. תבתיב ויצאו מעיר בעשב הארץ. אלא. בשעת שעתיה
44 בה. שאלה קליא אפוקרא מלפנתא את רבי מאיר. אמרת. ודענא דתי שבכ. דכתיב 'ויצאו מעיר בעשב הארץ'. אלא. שעתידין עומדין.
45 עומדין ערומי. אמר להו. קל וחומר מחיפה. ומה חיפה שאקברה ערומי. ויצאה בכמה לבגשי. צדיקים.
46 שנקברים בלבושיהו. על אחת כמה וכמה. אמר ליה קוסר לרבן גמליאל. אמריתו דשכבי תרי. הא הוו עפרא. ועפרא מי קא תיי?

מיתה לפי שעה לך עלה לחר וכו' רואה תולעת שיראע מן דהא אחד לשבעים
שנה ורובעון בדמו תכלת ולכתולה איני נזאן כולו אלא חלון מיתא. ולפתח.
השגשגים וירדך מתמלא כולו חלונות נראה למורי שביצי חלון (ראשון)
משריצין כולן אלמא יש בידו לדוות לפי שעה גביחא מן פסיסא. כך שמו והיתה
לו עקמומיות בגבו כדמוכח לקמן. ווי לבון
חיבא. איז לבם לרשעים: דחי חתא: מיתא: מינא:
שהו כבר לא כיש שחורחין וחיך: מיתא:
חיבא קרית לי וכו'. בא לקתרה: דימוסא:
עוררין בעלי חסם שהו רוצין לטול חלק
ביהרה ובידשלים: שכאוי בני אפיקאי לדון
וכו'. ובמגלת תענית חשיב להו כל אורן
ימים ענשעה בון חסם בישראל וקבעום
ימיס דלחיבי קאמרו בעשירי אבארבע
בניסן לומר דיום טוב הוא ואסר החספ
משום סג דה: איין בניען לגבולותיה. לדךך
ארעא קרי ארץ בניען ואתה ירשם שלא
כדך דשלטו הוא דבניען אבתי הית: אפיין:
כתבים שלא טיול אחד בחלק חבירו כמו
ענשעה אברדו לישמעאל שלא לטול במה
שנתן ליצחק כלום יש ליה על זה כלום: שם
פומא: כסוף ומעשה שדיים:

בכורות

אמרה לה בריתה. דקיסר לרבן גמליאל שבקיה: שני יוצרים וכו'. משל הוא אלו
היו שני יוצרים בעירנו אחד יוצר כלים מן המים וכו': אמרה לי. איך הקביה אם
מן המים הוא מצויר דמטפה סרוחה שהיא כמים הוא מוליך: מן העפר לא כל
שכן, שבידה דבי רבי ישמעאל תנא קל וחומר מבלי וכוכות: וזו היא תשובה
שהשיב לאביה. מה לו וכוכות עשאלן
ברוח של אדם. שכתבו עושה אותו יש לו
שפופרת ונפח תלוכה וכן נשמע מפי
האומנין: יש להם תקנה. להתיבן ולחזור
ולעשה כולו ביה וזה אדרתינן בחגיגה דף
(טו.) ונחזין לאברם ככלי וכוכות לא שאן
להם תקנה אלא שפופרין לשעתן ואן
מתקיימין: עכשיו שיש מים. ודכי נמי הקביה
יצר את האדם מטפה עטנה שאן במש
וכיש שיכול לבראתו מן העפר אי נמי כל
העולם כולו יצר מתוה: ואם אי אתה
מאמין. שהקביה יוצר מן העפר: עכבר.
שקרוין אשקרויה וזה בניען שאן בראין על
ידו תולדה: חיים. מתחיל לברא ולצאת מן
העפר ולמחר מהלך כשהוא נברא כדאמרין
בשודשט חולין בבהנה ותרובט (דף קכז.)
ושמא תאמר לזמן מרובה. שאותו שרץ אינו
נברא לאלתר אלא לזמן מרובה שבוע או
שבועיים ותהא סבור שאן הקביה מודה

16 שיש מים ועפר. על אחת פמה וכמה. ואם אי אתה מאמין, צא לבקעה וראה עכבר שהיום
17 חיצו בשר וחיצו אדקיה, למחר השריץ ונעשה כלי בשר. שפא תאמר לזמן מרובה, עלה לך וראה שהיום אין בו אלא חלון אחד,
18 למחר רדו גשמים ונתמלא כפולו חלונות. אמר ליה ההוא מינא לגביהא בן פסיסא. ווי לבון תיביא. דאמרתיון מיתי חיון. דמין
19 מיתי, דמיתי חיון? אמר ליה, ווי לבון תיביא, דאמרתיון מיתי לא חיון. דלא הוה חיו. דתיו חיו לא כל שפון, אמר ליה, תיביא
20 קרית לי. אי קאימא, בעיטמא קר, ופשיטמא לעקמוכת מינד. אמר ליה, אם אתה עושה פן, רופא אופון תקרא, ושכר הרבה תטול.
21 תנו רבנן, בעשירין אלקבעה בניסן, אחתבניען דימוסאי מיהודה ומירושלים. כשפאוי בני אפיקאי, לדון עם ישראל לפני אלסקנדרוס
22 מוקדון, אמרו לו, ארץ בניען שלנו היא, דכתיב ארץ בניען לגבולותיה, ונענו אבדוהו דתהו אשני תוה. אמר להו גביהא בן פסיסא
23 לחכמים, תנו לי רשות, ואלך ואדון עמקון לפני אלסקנדרוס מוקדון. אם ינצחוני, אמרו, הדיית שבנו נצחתי. ואם אני אנצח אותם,
24 אמרו להם, תורת משה נצחתיכם. נתנו לו רשות, והלך ודן עמקון. אמר להם, מדיכון אתם מביאים ראיה. אמרו לו, מן התורה.
25 אמר להן, אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה, שנאמר ויאמר ארור פנען עבד עבדים ויהי לאחיו, עבד שקנה נכסים,
26 עבד למו, ונכסים למו. ולא עוד, אלא שהרי פמה שנים שלא עברתונו. אמר להם אלסקנדרוס מלפא, החזירו לי תשובה. אמרו לו,
27 תנו לנו זמן שלשה ימים. נתן להם זמן, בדרון ולא מצאו תשובה. מיד, ברחו והניחו שדותיהן פשתן ורועות וכרמיהן פשתן נטועות,
28 ואותה שנה שבעית היתה. שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלסקנדרוס מוקדון, אמרו לו, הרי הוא אומר ויהי
29 נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום, תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו. אמר גביהא בן פסיסא לחכמים, תנו לי רשות, ואלך
30 ואדון עמקון לפני אלסקנדרוס. אם ינצחוני, אמרו להם, הדיית שבנו נצחתי. ואם אני אנצח אותם, אמרו להם, תורת משה רבינו
31 נצחתיכם. נתנו לו רשות, והלך ודן עמקון. אמר להן, מדיכון אתם מביאים ראיה. אמרו לו, מן התורה. אמר להן, אף אני לא אביא
32 לכם ראיה אלא מן התורה, שנאמר ויאמר ארור פנען עבד עבדים ויהי לאחיו, עבד שקנה נכסים, עבד למו, ונכסים למו. ולא עוד,
33 לש ששנים רבות, ואלך ואדון עמקון לפני אלסקנדרוס מוקדון. אם ינצחוני, אמרו, הדיית שבנו נצחתי. ואם אני אנצח אותם, אמרו
34 לה, תנו לנו זמן שלשה ימים. נתן להם זמן, בדרון ולא מצאו תשובה. מיד, ברחו והניחו שדותיהן פשתן ורועות, וכרמיהן פשתן נטועות
35 וברוהו, ואותה שנה שבעית היתה. שוב פעם אחת באו בני ישמעאל לפני אלסקנדרוס מוקדון, אמרו להן, הרי הוא אומר ויהי
36 לו, ארץ בניען שלנו ושלקם, דכתיב ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם, וכתיב ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר להן גביהא
37 בן פסיסא לחכמים, תנו לי רשות, ואלך ואדון עמקון לפני אלסקנדרוס מוקדון. אם ינצחוני, אמרו, הדיית שבנו נצחתי. ואם אני
38 אנצח אותם, אמרו להם, תורת משה רבינו נצחתיכם. נתנו לו רשות, הלך ודן עמקון. אמר להם, מדיכון אתם מביאים ראיה. אמרו
39 לו, מן התורה. אמר להן, אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה, שנאמר ויהי אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפליגשים
40 אשר לאברהם נתן אברהם מתנות, אב שנתן ואפנין לבניו בחייו, ושעור זה מעל זה, פלוס יש ליה על זה פלוס. מאי 'מתנות'?

בכורות

בבורות. תאני הבכורים יקרא אל השמים מעל. כלומר יקרא הקב"ה לנושמה
הבאה לו לתוך גופו של אדם מאל השמים מעל ויקרא אף אל הגוף שבא מן
הארץ: מפני מה שוקעת במערב. הסובב את כל העולם עד שתחזור למקום
ויהיה למזרח ושוקעת דאי הוה הכי אל הוה אמינא לך מפני מה שוקעת במזרח

נדחה העולם קד וחסד ממקום שיצא שם
נבט: ביי ליתן שלום לקונה. הרקביה
שהשכינה במערב וכיון שנמנעת עד מערב
והולכת ומשתחררת לפני הקב"ה שבראה
ולכן שוקעת ונכנסת בנפוחה לפני הקב"ה
ותיתי עד פלאה הרקיעא. דאם לכך
מתוכנתה למה הולכת בתוך המערב תבא
עוד אבנעז של רדקע ושקע לשם ומשם
לשחנתה כלפי מערב שכן דרך רב
שמשתחררת ברחוק לפני המלך ואינו מתקרב
כל כך כשעוה עולמים. אבנעז כן היה חשוד
פתאום בשכחאמו ארבעה חודשי הרקיע מאירה
ביותר וסבורים שעדיין יש שהות בינם והיו
פועלין שודחין מלכאנתו עד שהשיכה ועוברי
דרכים נמי אל היו יודעין מתי תחזור לבקש
בלום בית בינה ולכן שוקעת במערב
שכשהולכת ומשתפלת והולכת ובלה אורה
יודעין שמונע שנת השיכה: משעת יצירה.
שקעם כולו בבשר וגידן ועצמות: פקידה.
משעת שהמלאך פוקד הטיה והביאה לפני
המקום מה תהא עליה כדאמרין בפרק כל
הדיד במסכת נדה (דף טז) מיד נורקה כל
נשמת רוחו: אמר ליה. רבי משעת יצירה
ואמר לו. אנטוניוס וכי אפשר לחתיכה
שתחתיים אפילו ג' ימים בלא מלח אטינה
מסרת ודינ' אילו אל יהיה נשמה נתונה
עד שעת יצירה והאך תחתיים הטיפה יצירה
הסריח במעיה וכיון שטיפה מסרחת שוב
אינה מולדת: למדני אנטוניוס. מבריו
למדה: ופקידת פשרה רוחי. משעת

בפורות נאות, והושיב בו שני שומרים, אחד חוץ, ואחד סומא. אמר לו חוץ לסומא, בפורות נאות אני ורואה פפרדם, בא ותרבינו וביאם לאלכם. רכב חוץ על גבי סומא, והביאום ואכלום. לימים, בא בעל פפרדם, אמר להן, בפורות נאות, היכן הן. אמר לו חוץ, פבלום יש לי ורגלים לתלך בתן. אמר לו סומא, פבלום יש לי עינים לראות. מה עשה, תרביס חוץ על גבי סומא, ודן אותם פכחה. אף הקדוש ברוך הוא כמאי נשמה וזורקה בגוף, ודן אותם פכחה, ויקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדון עמו, ויקרא אל השמים מעל, וז נשמה. ואל הארץ לדון עמו, ויה הגוף. אמר ליה אנטוניוס לרבי, מפני מה תמה ויצאה בפורות, ושוקעת בפערב. אמר ליה, אי הוה אפכא, נמו הכי הוה אמרת לי. אמר ליה, הכי קאמינא לך מפני מה שוקעת בפערב. אמר ליה, כדי ליתן שלום לקונה, שצאמר וצגא השמים לך משתחבים. אמר ליה, ותיתי עד פלאה דרקיע, ותמן שלקא ותיעול. משום פועלים, ומשום עוקרי דרכים. ואמר ליה אנטוניוס לרבי, נשמה מאימתי ניתנה באדם, משעת פקידה או משעת יצירה. אמר ליה, משעת יצירה. אמר ליה, אפשר חתיכה בל פער עומדת שלשה ימים בלא מלח, ואינה מסרחת, אלא, משעת פקידה. אמר רבי, דבר זה למדני אנטוניוס, ומקרא מסייעו, שצאמר ופקודתך שמרה רוחי, ואמר

פקידה נשמר רוחי: משעת יצירה. כשיצא ממעי אמו או משעת יצירה: אל רבי משעת יצירה: אמר לו אנטוניוס אל רבי כונע במני אמו ויצא. אלא משעת יצירה: כם עוד ופסה חוץ ויתבי או ידלג כאיל פסה. דמשעת שמתרפא: עומדין בזמן. ואודכ מתרפא: בלע המות לנצח. ולעתיד לבא מאחר שחיון שוב אינו מתקן. כי הנקע. כלומר שימות אדם לעתיד ומתן כי מזה שנה יאמרו נעו דא מתי כי הנען בן מאה שנה ימות אלמא מתין: אחרת הלכנה ובושה החמה. משעת שיחא אורה הדידה ובתיב ויהיה אור הלכנה כאור החמה: כאן לימות המשיח. שכביכול השיעבוד והיתה אור הלכנה כאור החמה ולעתיד לבא חפרה הלכנה ובושה החמה מרוב נגהם של דקדיק: ולשמאל דאמר. בדוכתא אחריתי אין כי העולם שוב יבוי. אידי ואידי לעלוי: אלא כאן בפתחה שבניה. חפרה מזיו השכינה: כאן בפתחה צדיקים. כאן במנהג השעים לא רשני: כתיב אני אמת ואודיה. דמשעת כשם שאני אמת את האדם כך אני מחיהו בשמות בעל מום עומד ודו בעל מום: וכתיב מחצתי ואני ארפא. כששואר מחיה מרפא את המחיר ועומד שלם: והדר מה שפחת. שלאחר כך מתרפא וכולעל עומדין בזמן ומתרפא: מיתה כאחד וחיים כאחד. והיך גני ממת אדם זה ומחיה אדם אחר: כדרך שהעולם נוהג שזה מת וזה נולד. מה חוץ ורפי כאחד. ואין פרואה אלא במקום מתן: ישר. משמע לעתיד: נשאו קול יחייו. היינו קול אח: חמונע הלכת. מללמדה: מששת ימי בראשית. וכתוב בראשית ברא בשביל התורה שהיא ראשית ישראל נקרא ראשית תבואתה שעתידין להנחיל: ברא אלהים את השמים וכו'. בר תורה: יקבחו

ליה אנטוניוס לרבי, מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יצירה. אמר ליה, משעת יצירה. אמר ליה, אם כן, בוטע במעי אמו ויצא. אלא, משעת יצירה. אמר רבי, דבר זה למדני אנטוניוס, ומקרא מסייעו, שצאמר לפתח חמא רובץ. ריש לקיש רמי, כתיב כם עוד ופסה חוץ ויולדת יחיו, ויתבי אם ידלג כאיל פסה, ותרון לשון אלם, כי נקעו במרד מים וגחלים בערכה. מה פיצה, עומדין בזמן ומתרפאין. ועיל רמי, כתיב 'בלע המות לנצח ומחה ה' דמקע מעל כל פנים', וכתוב 'כי הנען בן מאה שנה ימות', לא יהיה משם עוד עול ימים'. לא קשיא, פאן בישראל, פאן בעוקרי פוכבים. ועוקרי פוכבים, מאי קעו חתם? הנה דרתיב ביו ועמדו ימים ויעו צאנכם וכני גבר אפרכים וכו' דרמיכם'. רב חסדי רמי, כתיב 'תפרה תלכנה ובושה החמה פי מלך ה' צבאות', וכתוב 'ויהי אור תלכנה פאור החמה ואור החמה יהיה שבעת ימים'. לא קשיא, פאן לימות המשיח, פאן לעולם הבא. שצאמר, אמר אין פי העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלכד, לא קשיא, פאן במחנה צדיקים, פאן במחנה שכינה. רבא רמי, כתיב 'אני אמת ואחיה', וכתוב 'מתחתי ואני ארפא', אמר הקדוש ברוך הוא, מה שאני ממות, אני מתיה, מה שמתחתי ואני ארפא, מה מתחיה ורפואה באחד, אף מיתה וחיים באחד, מין השוכה לאומין או תחית המתים מן התורה. תניא, אמר רבי מאיר, מניין לתחית המתים מן התורה, שצאמר 'או ישר משה ובני ישראל את השירה הוואת לה', 'שר' לא נאמר, אלא 'שיר', מפאן לתחית המתים מן התורה. פיצא פברך אתה אומר 'או יבנה והושע מזבח לה', 'בנה' לא נאמר, אלא 'בנה', מפאן לתחית המתים מן התורה. אלא מעתה, 'או יבנה שלמה כמה לכבוש שקיין מואב', הכי נמי דיבנה. אלא, מעלה עליי הכתוב פאילו בנה. אמר רבי הושע בן לוי, מניין לתחית המתים מן התורה, שצאמר 'אשירי וישבי ביתך עוד תללח סלה', 'תללח' לא נאמר, אלא 'תללח', מפאן לתחית המתים מן התורה. ואמר רבי הושע בן לוי, כל האומר שירה בעולם הזה, וזכה ואומרה לעולם הבא, שצאמר 'אשירי וישבי ביתך עוד תללח סלה'. אמר רבי חיאי בר אבא, אמר רבי יוחנן, מניין לתחית המתים מן התורה, שצאמר 'קול צופוד נשאו קול יחיו ריגני וגו', 'ריגני' לא נאמר, אלא 'ריגני', מפאן לתחית המתים מן התורה. ואמר רבי חיאי בר אבא, אמר רבי יוחנן, עתידין כל הנביאים פוקין לומר שירה בקול אחד, שצאמר 'קול צופוד נשאו קול יחיו וריגני'. אמר רב יהודה אמר רב, כל המונע הלכה מפי תלמידו, פאילו גזלו מפתח אבותיו, שצאמר 'תורה צוה לנו משה מושיעה קהילת יעקב', מושיעה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית. אמר רב תנא בר בונא, אמר רבי שמעון הסודי, כל המונע הלכה מפי תלמידו, פאילו עוברין שבטניו אמו מקלליו אמו ומונע בר

1 ע"ז שנאמר העורכים לגד שולחן, שכן עושין שמניחין שולחן ערוך כבאכל מן
 2 לשם אותה ע"ז שקורין גז וממלאים כוסות של מרקחים טובים לע"ז ששמה מנה
 3 הא, דקאמר אסור, דאיכא שלימה בחדיה, שמביא שלימה לאחר שאכל ונתן על
 4 השלחן עם הפתיתן ששייר דמחוי דלשם ע"ז עבדי הכי וזא, דליכא שלימה

5 בחדיהו דמונחין לענין לא גזא דלביניה לא
 6 גרסי: המחליף בדבורו, משנה בדבורו שלא
 7 ידא ניכח: לשתי נגרות, כח קושי אבר שלו
 8 נגער שאינו מוליד שנאמר עריה תעור
 9 בקער עריה שאתה מסתכל בה ממש
 10 בערותה היא תעיר קשקו ד"א המסתכל
 11 המחשב בעריות דאשת איש גוברת
 12 ידו נערת מתהולת ומתעטט כמו (כ"ב דף
 13 כ"ט) מצא כסות נגער ארת לשלש יום
 14 א"נ כמו (שמות ד) ויער ה: חיוי קבל, הח
 15 עניו ותיחד, קבל לשון אף עשה עינך
 16 אפל ורשלו און אפא און פותחין בו לזנות
 17 לראות את נענו, כנגע נראה לו בבית כתיב
 18 דמשמע נראה ממילא ועוד דכתיב לו ולא
 19 לאורי נמצא שאפלתו הגלתו דכל זמן שאין
 20 כחן וראוהו און משמט בנגעים: שאול ועושי
 21 רחם א"ון לא שבעה מים, קבר לא שבע
 22 ממים ועבר רחם בין רחם שוב קרוד
 23 ועבר וזא שבע מבעיות וכן ארץ לא
 24 שבעה מים: וכו כי ענין שאול וכו', למה
 25 נסבכו הני אהרתי: מנבים, חרע ומציא
 26 הולד אף שאול מנבים ומציא אהרתי
 27 המתיב: שפנטיב גז בקולי קולות, בבכי
 28 גדול קוברין את המת: אינו דין שמוציא
 29 אותו בקולי קולות, שנאמר תתקע בשופר
 30 גדול: שפתיה הקב"ה לחיות, לחיות
 31 המשד: לאחר שחיו שוב אין חוזרין
 32 לעפרים, בן (לימות המושח בין לעולם הבא)
 33 אלא הבשר מתקיים עליהם עד שישבו
 34 ודחו לעתיד לבא:

ואתון

1 יקבוהו, מנקבים אותו לשון (מלכים ב יב) וקוב חור בלחה: אוכלא דקצרי, כלי
 2 של כובסין שהוא מנוקב ומולפן בו מים על הבגדים: וסרום זה הוא יורה, מי
 3 שמרוה את תלמידו בדבר הלכה גם הוא יורה לעולם הבא ל"א ומרה לשון
 4 מורה: ואתה לך לקון ונתנו ויעמוד וגו', רמז לו שימות ויעמוד לאחר מכן לקון

5 הימין שעתיד הקב"ה להחזיר ימיו
 6 לפני שדחי השיב אחריו מרחםם
 7 בעוהה: ניתגם, לעוהה: שתי איתיות, של
 8 שם, כך שמעת, ל"א גם שמות על אש
 9 דאמרי: בעלמא בעלמא (טו), צבאות סתם
 10 הוא בצבא שלו קרי להו איתיות לשון
 11 מוטל: נירול פקדש, חשוב וזא: למילתיה
 12 הכי נמי, גדרולה היא וברעלא: שתי
 13 הופעות, דכתיב לה גנמות ה' אל גנמות
 14 הופעי ואיכא חרי גנמות אדא הופעה
 15 בתורהו ודמי כמא דאיכא אדא גנמה
 16 ונקמה ודמי הופעה: חייא לטובת, של
 17 ישראל שסילק שבינתו מאומות העולם וזא
 18 על ישראל וקרי ליה גנמות משום דתגמול
 19 טוב הוא שחבו לשכינה על שאמרו נעשה
 20 ונשמע ונקמה הינו תגמול ואתה שפרענו
 21 לגנם שנפרע מן ליום הדין כדאמרין
 22 בפרק גמא דמסכת ע"ז (דף ד) נוקס ה' ובעל
 23 חפץ ליום שיהו בעצמו וכוברוהו פרע ע"ז
 24 והיינו הופעה: וברעת, מפני הדרת מלאו כל
 25 החרדים הדי: בשביל לחייב, שנתת למי שאין
 26 בו דעה ישימו מזוז חתוך: כל חשך סמוך
 27 לצפוניו, כל לילה צפון ונחבא ממפניו
 28 החרה שאין דבר תורה נשמעין באותו בית
 29 ונחבאו אש אל נופת, זה אש של גיהנם
 30 שאין צריך נפות: דעו שירי באותו, מי שרע
 31 בעיניו שיש שריר אדול: כל שאינו משייר
 32 פתיתו, דצריך לשייר כדכתיב אכול וחרר
 33 (מלכים ב ד) והא אפר רבי אלעזר כל
 34 המשייר פתיתן על שולחנו כפאילו עובד

25 קרהו צא, אלא מעשה, גדולה נקמה שניתנה בין שתי איתיות, דכתיב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע, אמר ליה למילתיה, הכי
 26 נמי כדעוילא, דאמר עוילא, שתי הופעות הללו למה, אחת למדת טובה ואחת למדת פורענות, ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו
 27 דעה, כפאילו נבכה בית המקדש ביוםיו, שזה ניחן בין שתי איתיות, וזה ניחן בין שתי איתיות, ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו
 28 דעה, לסוף מתעשר, שנאמר וברעת חדרים ופלאו כל הון יקר ונעים, ואמר רבי אלעזר, כל אדם שאין בו דעה, אסור לרדם עליו,
 29 שנאמר כי לא עם בינות הוא על פן לא ירחמנו עושהו ויחזיר לא יחוננו, ואמר רבי אלעזר, כל הנותן פיתו למי שאין בו דעה,
 30 יסורין באין עליו, שנאמר לחמך ישימו מזוז חתוך אין חתונה בו, ואין מזוז' אלא יסורין, שנאמר וירא אפרים את חילו ויהודה
 31 את מזוזו, ואמר רבי אלעזר, כל אדם שאין בו דעה, לסוף גולה, שנאמר לכן גלה עמי מבלי דעת, ואמר רבי אלעזר, כל בית שאין
 32 דברי תורה נשמעים בו בילה, אש אוכלתו, שנאמר כל חשך סמוך לצפוניו שיתכלה אש אל נופת ירע שריר כפאילו, ואין שריר
 33 אלא תלמודי חכם, שנאמר וישורידים אשר ה' קורא, ואמר רבי אלעזר, כל שאינו מתנהג תלמודי חכמים מנכסין, אינו רואה סימן
 34 ברכה לעולם, שנאמר אין שריר לאכלו על פן לא יחיל טובו, אין שריר אלא תלמודי חכמים, שנאמר וישורידים אשר ה' קורא,
 35 ואמר רבי אלעזר, כל שאינו משייר פת על שלחנו, אינו רואה סימן ברכה לעולם, שנאמר אין שריר לאכלו על פן לא יחיל טובו,
 36 והאמר רבי אלעזר, כל המשייר פתיתים על שלחנו, כפאילו עובד עבודה זרה, שנאמר העורכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך,
 37 לא משאין, הא, דאיכא שלימה בחדיה, הא, דליכא שלימה בחדיה, ואמר רבי אלעזר, כל המחליף בדבורו כפאילו עובד עבודה זרה,
 38 כתיב הכא, והייתי געניו כפנתעמי, וכתיב החם, הכל הפה מעשה געתיעים, ואמר רבי אלעזר, כל המסתכל בערוה, משתו
 39 נגערתי, שנאמר ערה תעור קשתך, ואמר רבי אלעזר, לעולם היו קבל וקנים, אמר רבי זריא, אף אגן נמי מתנא, בית אפל אין
 40 פותחין לו חלונות לראות נענו, שמע מינה, אמר רבי כבי, אמר רבי אישיה, מאי דכתיב שאול ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים,
 41 וכי מה ענין שאול אצל רחם, אלא לומר לך, מה רחם מנבים ומציא, אף שאול מנבים ומציא, והלא כדריס קל וחומר, ומה רחם
 42 שמכניסין בו בהשא, מוציאין מנמו בקולי קולות, שאול, שמכניסין בו בקולות, אינו דין שמוציאין מנמו בקולי קולות, מיכן משובה
 43 האמרין אין תהית המתים מן התורה, תנא דבי אליהו, צדיקים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיותן, אינן חוזרין לעפרן, שנאמר והיה
 44 להשאיר בציון ונתת בירושלים קרוש ואמר לו כל התשוב לחיים בירושלים, מה קדוש לעולם קנים, אף הם לעולם קיימין,

43 עליהם סביב עבר עליהם יחזקאל החיותם: אלו מתים שבבקעת דורא. שהמת
 44 נבוכדנצר מלך בבל על שהיו יפים כדלוקמן: מנהר אשיל עד רבת. מקומות הן היו
 45 בבקעת דורא: שופעית. מחמת תארה: וצוה המלך והרנין ועריין היו שופעית.
 46 שהיתה נראית זו תארה וצוה המלך והרנין: ומאז עצמותיו של הבקעה נשפחו לו
 47 לראותו רשע על פניו. והכלו היה ואת
 48 דאמרי שמתונו עצמותו היה זה כלים
 49 וכשהגיעה שעה שחיו פסחו לו על פו
 50 כשהיה רוצה לשתות בהם: כשהיהם של
 51 אלו מתים מתים. על יחזקאל היו אומרים
 52 שהיה חבירן של חנהה מישראל ועוריה
 53 ונבוכדנצר היה יודע שהיה הקביה: מתיך
 54 אותם: פתח ואמר. להקביה אתודי כמה
 55 וברבין פסוק הוא (דניאל ג) יוצק והב
 56 וחתה. משום קדא מיידי לשבח דנבוכדנצר
 57 נקט נמי לישנא מעליה ולשון קולה: סבור.
 58 הכוהו מתארוזי דהוה לנגות. שיהיה מסוד
 59 שבתות נאות יותר מדוד ואילו אמר הקביה
 60 היה נטשה אחריון יותר מאחרי השירות
 61 שעשה דוד: באותו יום. שהשליכן לכבשך:
 62 צא הכבשן. שהכבשן היה שמוקע בארץ
 63 כעין כבש של סיד ובה ועמד על גבי קרקע
 64 כדי שיראוהו כל העולם: בפני הכבשן. ופלו
 65 קצת כחוליו כדי שיתולעו כולם לראות
 66 בחוכה: הומק סודו. נשפל גאווה כמו סודו
 67 ועד (קדושין עב) ל"א הומק סודו כמו
 68 אבל מורי יורט והומק סודו חסד הכבשן נמסה
 69 מרוב חמימותו כך שמעתי והיתה מושכת
 70 למרוקן ומתבל של אותו חסיד ושפרו אותן
 71 השתלכבו חנהה מישראל ועוריה לתוך כבשן
 72 האש: ותהפך. צלם של זהב על פניו: ארבע
 73 מלבויות. מלכים ואנשיהם שסייעו
 74 נבוכדנצר להשליך חנהה מישראל ועוריה
 75 לתוך האוה: מקראי נפקי. דכתיב (וינאל ג)
 76 נבוכדנצר שלח למכנש לאחשדרפניא סגניא
 77 ולכושף לאחר שבאו מן הכבשן חתיב
 78 ומתכונן אחשדרפניא סגניא ופתוחא והרך
 79 דלא חתיבו שפרופ: אל שבעה מן הרבנות
 80 שלו. שהיו חנהה מישראל ועוריה היו לכושך
 81 בניד פתרוחן כשהושלכו לכבשן אל ישנה
 82 שלא יראה מבורח ומפחדו ומביישך
 83 שגואי מפניה: פשיהוין ויכרלתוהוין. עניני
 84 מלבושין:
 85 גדולים

1 ואותן שנים הקביה' לחדש את עולמו. ויהי עולם זה הרב אלף שנים
 2 אותן עשרים היכן הם והואיל ואינו נקברין אר"ץ: לא נירא בחימר אר"ץ. כשמתחילך
 3 הקביה' את הארץ לא נירא לפי שאנו בלי ימים: וקויו ה' יחליפו כה. שיהא להם
 4 כח לשוט ולעופף בלי צער: ונליף מפתים שהחיה יחזקאל. שחורו ומתוך הן
 5 צדיקים ששטו לחדות חזרו לעפרם כן
 6 שמעתי יחזקאל הגלולו נבוכדנצר עם כינה
 7 מלך יהודה ויהי יחזקאל מתנבא בבבל
 8 וירמיה בארץ ישראל באותן עשרה
 9 שנה שמלך צדקיה: באמת. בבריה: משה
 10 היה. שהיה מרמו להם על הגלות כאדם מת
 11 שחורו וחי כן ישראל ישבו בן הגלות: מהם.
 12 שאותן תפליין היו שלחם: פטנו לקין. של
 13 יציאת מצרים: ועקו. שלא היה להם לגנות
 14 גויה ועבדו וענו אותם אלא משגלד
 15 יצחק היה חתיב (בראשית טו) כי גר יהיה
 16 וזרעך וגו' יצחק דכתיב שם (כא) בני ביעקב
 17 יקרא לך זרע והם מנו משעת הירבו
 18 לאברהם ותניא בסוד עלם אברהם אבינו
 19 כשעה שנדבר עמו בן הבהרים כן שבועי
 20 שנה היה ומכאן התבאר עדי הגולה יצחק
 21 היה לו שנה דכתיב (בראשית כא) ואברהם
 22 כן מאת שנה בבורה לו את יצחק עדי
 23 נמצאת אומר שדברו מנו מן הבהרים בני
 24 שיצאו ממצרים היו ארבע מאות ואתו ל'
 25 ששן הדבור עד לידת יצחק ששן בני אפרים.
 26 ומניין שבני אפרים הן שיצאו קודם ומנו
 27 ונתירו שגאמר ובני אפרים שותלח לו
 28 והרגום אנשי גת: ושמואל אמר. מתים
 29 שהיה יחזקאל אלו בני אדם שגלו
 30 בתחית המתים שבגמרי (יחזקאל לו) אברה
 31 תקומתו: העצמות האלה כל בית ישראל
 32 המה. עצמות הללו סימן לכל ישראל הן
 33 שעתידיה להם תחית המתים כמו לאלו
 34 שהיו אלו אמר אברהם תקומתו ועשוי ידעו
 35 שאני מודה את המתים וסימן זה לכל
 36 ישראל שם הם עתידין לחיות ולא מן
 37 הדיון היו דוא אמרן הכופר בתחית המתים
 38 אין לו חלק לעולם: אלא משום סימן ידעו
 39 שחיפו להיכל. שהיו מצידין צלמים על
 40 קירות הדיכל דכתיב ונאם ויראה מחוקה
 41 על הקיר סביב: וכתוב והעבירי עולות
 42 סביב סביב. כלומר על אותן אנשים שכתוב

31 'העצמות הבישות שמענו דבר ה'. רבי יצחק נפחא אמר, אלו בני אדם שחיופו את ההיכל כולו
 32 שקצרים ומשמים, שגאמר 'אבואו ויראהו והנה כל תבנית רמש ובהמה ששקו וכל גלגלי בית ישראל מוחקה על הקיר סביב וגו', וכתוב
 33 תהם 'העבירי עליהם סביב סביב'. רבי יוחנן אמר, אלו מתים שבבקעת דורא. ואמר רבי יוחנן, מ'מחר אשיל' עד 'רבת', בקעת דורא.
 34 ש'בשעה שהנהל נבוכדנצר הרשע את ישראל, היו בהן פחורים שהיו מנגזין את תהמה ביופיין, והיו פשידיתי ראות אותן, ושופעות
 35 ובות. אמרו 'לבעליהן, ובעליהן לפלך'. צוה המלך והרנום, ועדוין היו שופעות ובות. צוה המלך, והיו רמסום. תנו רבנן, בשעה שהפיל
 36 נבוכדנצר הרשע את חנהה מישראל ועוריה לכבשן האש, אמר לו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל, לך והחיה מתים בבקעת דורא. פיון
 37 שהחיה אותן, באו עצמות ומפחו לו לאותו רשע על פניו. אמר, מה טיבן של אלו. אמרו לו, חביריך של אלו. מתיה מתים בבקעת
 38 דורא. פתח ואמר, 'אתוהי כמה דברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלמניה עד דם דרד' וגו'. אמר רבי יצחק, יוצק
 39 והב ורתח לתוך פיו של אותו רשע, שאימלא בא מלאך ומסרו על פיו, ביקש לנגות כל שירות ותועיבות שאמר דוד בספר תהלים.
 40 תנו רבנן, ש'שה נסים נעשו באותו היום, ואלו הן, צף הכבשן, ונפחין הכבשן, והויסק סודו, ונהפך צלם על פניו, ונשפרו ארבע
 41 מלבויות, והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא. ויכלוהו 'מקרא', וארבע מלבויות, קרא. דכתיב 'נבוכדנצר מלאך שלח למכנש
 42 לאחשדרפניא סגניא ופתוחא ארשדרפניא דברריא דברריא תפתיא וכל שלמוני מדינתא' וגו'. וכתוב 'איתי גוברין יהודאין, וכתוב
 43 'ומתכונשין אחשדרפניא סגניא ופתוחא וחדברי מלאך. חוין לגבריא אלף' וגו'. תני דבי רבי אלעזר בן עקיב, אפילו בשעת הספנה,
 44 לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו. שגאמר 'בארין גבריא אלף כפתו בסרבלהוין פשיהוין ויכרלתוהוין וגו'. אמר רבי יוחנן,
 45 גדולים

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף צג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רש"י

הושלך עמדם: ומכאן נראה רבא כמבטיח לא לא
למכור נהרא בטורא בה: לאתווי כווי דאמפסחא. להביא דור של עשב שהוא
מאכל בהמה שלחו נבוכדנצר הכי הוה קים ליה: לאתווי חוירי ממצרים. שלחו
כדי לגדלם לולדות שחוריו מצרים גדולים הם: והנני אמר תודוס הרופא
לחכמים שחי: ואומרים ניטלה אדם טרפה
והא אין פרה וחחירה ניטלה ממצרים וכו'
כדי שלא יהיו מוציין במקומות אחרים
ואעפ"כ היה: וזוסי איתתיהו. ולא העלו על
לכם ולפריה האומר לצאת להיב. לבלב
בלא חתוך האם: באותה עצה. שהלך משם
דניאל: ולא ליקים כי פסילי אלהים
תשרפון באש. ונבוכדנצר עשאו אלה
כדכתבי ולדניאל הוה סגיד וזהו ליה
כפסילי אלהים שהמקרא הוה היה עוזה
עליהם לשרפון לכך היה מתרוא: קליות.
שבליהם המזבחובתן באש השמיני.
השתמשו: תלתא. ונפיש ובתייה: חלא זה
אוד. מה אוד נחרא אף הוא נחרא: אהני.
הועיל: אקרו. שרפה: מאי מעמא איענשו.
היושע ראחני נורא למאננה דהאי ראדוד
איהו לנבוכדנצר דחיה בעלמא דחיהה: שש
שעורים: שש גרעינים שערים ממש: וכו'
דרבו של בועי ליתן שש שבלים. והא תנן
(פאה פ"ח מ"ד) אין פוחתין לעיני בערן פוחת
מחצי קב שערים: 48

גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת. הדרשא תשיב לתלתא צדיקי ומלאך
לבסוף דבתבי ורעה די ברבעא דמי לבר אלהו: ונפחו לישראל על פניהם
שהשתחוו לצלם: אני אמרתי שכל התמר שלי הוא. יהיה בהם צדיקים הרבה
ולא עלתה בידי וכו' ישראל נמשל לתמר כדאמר"י (סוכה דף מה) מה תמר זה
אל לו אלא לב אדור: והנה איש רוכב
על סוס אדום. כוכרה כתוב: כל העולם
כפול ללילה. מפני שהשתחוה לצלם: והוא
עומד. העמיד הקביה עצמו בזכות הדרסים
שבמצרים: האומר לצאת להיב. לבלב
שיחשב במצולה: חריב. לשון חרבו המים
(בראשית ח): שרוקים. צבעונים ואח"כ נעשו
לגנים כשנסתכל בצדיקים נח מעכסה: סוסיא
חיוורא מעילי אלהים. מרקאמר שאורים
רמו לקלה: ורבנן. הנניה מישראל ועוריה
להיבן אולי. שביאצו מן הכבשן דתו לא
מדבר להו כבולות כתובי: בהו העד מתי.
שהיו מסתכלים בהן על שהיו תמחין בהן:
כרוק טבעי. באותו רוק שרקקו אומות
העולם בישראל שאומרין אלהו כזה יש
לכם והשתחרתם לצלם: הוי אומר רב הנניה
מישראל ועוריה. אלמא חורו לארץ אצל
היושע כהן גדול: ודניאל להיבן אולי.
כשהושלכו חביריו לתוך כבשן האש שלא

גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, שצאמר ענה
ואמר הא אנה חיו גוברין ארבעה שרין מוקלמין
בגו נורא וחבל לא אתי בהון וריוה די רביעאה
דמה לבר אלהין. אמר רבי תנחום בר חינליא,
בשעה שצאו הנניה מישראל ועוריה מכבשן האש,
באו כל אומות העולם וטפחו לישואניהון של ישראל
על פניהם. אמרו להם, יש לכם אלהו כזה, ואתם
משתחווים לצלם, מיד פתחו ואמרו לך ה' הנצקה
ולנו בוש'ת הפנים פיוס הנה: אמר רבי שמואל אבר
תמני, אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב 'אמרת אעלה
בתיך אותה בסנאני', 'אמרת אעלה בתיך, אלו
ישראל, ועכשיו לא עלה ביד אלא סנסן אחד, של
הנניה מישראל ועוריה. אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב
'אתי הלקה והנה איש רוכב על סוס אדום, והוא
עומד בין הדרסים אשר במצולה' (גו'), מאי דאיתי

הלקה/ ביקש הקדוש ברוך הוא להפוך את כל העולם כפול ללילה. והנה איש רוכב/ אן
איש אלא הקדוש ברוך הוא, שצאמר ה' איש מלחמה ה' שמו' על סוס אדום/ ביקש

הקדוש ברוך הוא להפוך את העולם כפול ליום, כיון שנסתכל בהנניה מישראל ועוריה, נתקררה דעתו, שצאמר והוא עומד בין
הדרסים אשר במצולה, ואין דרסים' אלא צדיקים, שצאמר ויהי אומן את הדרסה, ואין מצולה' אלא ככל שצאמר האומר לצולה
רבי ונתרומך אויביש. מיד, מלאים רגו', נעשים שרוקים, ואדומים נעשו לבנים. אמר רב פפא, שמע מניה, סוסאי חורא, מעלי
הלקה: ורננו, ליהא (אילו)? אמר רב, כעין (הרע) מהו. ושמואל אמר, ברוק טבעי. ורבי יוחנן אמר, עלו לארץ ישראל, ונשאו
נשים, והולידו בנים וכוות. כתנאי, רבי אלעזר אומר, בעון (הרע) מהו. רבי יהושע אומר, רבוי סבבין. ורבנן אמר, ונתקמים אומרים, עלו לארץ
ישראל, ונשאו נשים, והולידו בנים וכוות. והי אומר, זה הנניה מישראל ועוריה. ודניאל, להיבן אולי? אמר רב, למיכרא נהרא רבא כמבטיח.
ושמואל אמר, לאתווי בירא דאמפסחא. ורבי יוחנן אמר, לאתווי חוירי דאלפסנדריא של מצרים. איני? (והתנן), תודוס הרופא
אמר, אין פרה וחחירה ויצאה מאלפסנדריא של מצרים שאין חותכין האם שלה, בשביל שלא תלה. וזכר איתמי, בלא דעתיהו.
מהו רבנן, שלשה היו באותה עצה, הקדוש ברוך הוא, ודניאל, ונבוכדנצר. הקדוש ברוך הוא אמר, נייל דניאל מהבא, דלא למירו,
בכותיה איתגזל. ודניאל אמר, איזיל מהבא, דלא ליקים כי פסילי אלהים תשרפון באש'. ונבוכדנצר אמר, יזיל דניאל מהבא,
דלא למירו, קלוייה לאלהיה בנירא. ומניין דסגיד ליה, דכתיב 'בארץ מלכא נבוכדנצר נפל על אנפיהו ודניאל סגיד וגו': 'בה אמר
ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קלחה ואל צדקה בן מעשיה הנבאים לכם בשמי לשקר' וגו', וכתוב 'ולוחם מהם קלחה
כלל גלות יהודה אשר בבבל אמר ישמך ה' צדקהו וכאחאב אשר קלם מלך ככל באש'. אשר שרפם' ולא אמר, אלא אשר
בבל? אמר רבי יוחנן מיום רבי שמעון בן יוחי, מלמד ששעשאו פקליות. 'אשר עשו נבלה בישראל ואנא פתי ועמים'.
מאי עבדו, אולי לנב רתיה דנבוכדנצר. אחאב אמר לה, איהוהי' של אלו, שונא ויפה הוא, כי אתו לנבך. שרירניהו לנבאי. כי אתו לנבך,
אל אחאב', אולה, ואמרה ליה אבהה. אמר לה, איהוהי' של אלו, שונא ויפה הוא, כי אתו לנבך. שרירניהו לנבאי. כי אתו לנבך,
שרתתנהו לנבי אבהה. אמר להו, מאן אמר לבן. אמרו, הקדוש ברוך הוא. והא הנניה מישראל ועוריה, שאלימניהו, ואמרו לי אסור.
אמרו ליה, אגן נביא פותייהו, לדידהו לא אמר להו, לדין אמר לו. אמר להו, אנה בעינא דאיבדיקנהו, כי חיכי דברקתניהו
לחנניה מישראל ועוריה. אמרו ליה, אינן תלתא הוו, ואנן תרין. אמר להו, פתרו לבון מאן דבעיתו בחדריכו. אמרו, יהושע פהו גדול.
סברי, לית יהושע דנפיש ובתייה, ומגנא עלן. אחתיהו, שרירניהו, איהוהי איקלו. יהושע פהו גדול, אחרוכי מאניה, שצאמר ויראני
את יהושע הפתן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו', וכתוב 'ויאמר ה' אל השמן ונער ה' בך' וגו'. אמר ליה, ונענא דצדיקא את.
אלא, מאי מעמא איתנא בך פורתא נורא. הנניה מישראל ועוריה, לא איתנא בהו ככל. אמר ליה, איהוהי תלתא הוו, ואנא חד. אמר
ליה, והא אברהם, יחיד היה. תהם, לא הוו רשעים בחדיה, ולא איתיהוב רשותא לנירא. הכא, הוו רשעים בחדיה, ואיתיהוב רשותא
לנירא. היינו דאמרי אינשי, תרי אודי יבישי וחד רטיבא, אוקנן יבישי לרטיבא. מאי מעמא, איענשו. אמר רב פפא, שהיו בניו נושאין
נשים שאינן הנוגות להן, ולא מיחה בהן. שצאמר 'ויהושע היה לבוש בגדים צואים', וכי דרפו של יהושע ללבוש בגדים צואים,
אלא מלמד שהיו בניו נושאים נשים שאינן הנוגות להן, ולא מיחה בהן. אמר רבי תנחום, דרש פר קפרא בצפורי, מאי דכתיב
'שש השעורים אהלה נתן ליה. מאי, שש השעורים'. אילמא, שש שעורים ממש, וכי דרבו של בועי ליתן מתנה שש שעורים.

35 הוא משל בני אדם ומיהו יתרו לאו עשירי הוה. פלא יועץ אל גבור אבי עד שר
 36 שלום: שחוק ישראל. הוסקן בתורה כדלקמן: תגלת פלאיב. שם אחד הוא
 37 דכתיב בימי פקח בן רמליה בא תגלת פלאסר מלך אשור: אמנפר. חד רבא חד
 38 ויקראתו: ב"פ. מעלת. כדלקמן שחוק ע"י מלאך: אל ארין בארצבב. ולא אמר
 39 מוטבת ארצבב. אמר משקרת. שחרי אן
 40 ארץ מעולה הימנה ולכן לא אמר מוטבת
 41 מארצבב. להיבא אגלינהו. סתריב לעשרת
 42 השביעים דכתיב (מלכים ב' יז) ויחם הולח
 43 וחבזוהו נהר גזון וערי מדי דו יתנו אונן
 44 מקומות: אבל ישראל. כי אנגלינהו סתריב
 45 ספרו בגנותה של א"י יכי מטו לאותו מקום
 46 ששמו שוש אמרו שוא לארעין זאת הארץ
 47 שוא לארענו ושכבאו למקום ששמו לעמון
 48 אמרו כי לעמון זה המקום שבו ליהושעם
 49 שנקראת בית עלומים: שכבאו למקום
 50 ששמו שוש תרי אמרו על חד תרין כלומר
 51 זה יפה פי שנים במקומנו ועל שם כך נקראו
 52 כל אותן מקומות: כי זה תחת כבודו ולא
 53 כבודו משם. דכדורו ממש שמעו בשורו
 54 וגופו תחת כבודו משמע תחת הגוף והבשר
 55 כלומר נשמה שבתוך הגוף והשאת אמר
 56 תחת כבודו ולא כבודו משמע שבתוך
 57 הגוף אלא האי כבודו היינו בגופו דתחת
 58 גבדיהם נשפרו וכי אד רבי יוחנן וכי וכל
 59 הגוף שרף תחת הגבדים ולא גרסי תחת
 60 כבודו ולא תחת כבודו משמע דמשמע
 61 דמקרא נפקא ליה דהאי תחת כבודו ולא
 62 תחת כבודו ממש ומדיכא תיפוק ליה האי
 63 אבל השתא דפשיט בעלמא דרש ליה
 64 תחת כבודו דמשמע תחת גופו ממש שהגוף
 65 קיים ותשמה נשפתה: בעצמו. איך עצמו ולא
 66 ע"י שליח לא היה ביחוד כל כך ולכן הקב"ה
 67 כמו כן נפרע ממנו בעצמו ולא תחביש
 68 כך דאנו דרומה מתבייש מן הגדול למתבייש
 69 מן הקטן:

על

35 הוא משל בני אדם ומיהו יתרו לאו עשירי הוה. פלא יועץ אל גבור אבי עד שר
 36 שלום: שחוק ישראל. הוסקן בתורה כדלקמן: תגלת פלאיב. שם אחד הוא
 37 דכתיב בימי פקח בן רמליה בא תגלת פלאסר מלך אשור: אמנפר. חד רבא חד
 38 ויקראתו: ב"פ. מעלת. כדלקמן שחוק ע"י מלאך: אל ארין בארצבב. ולא אמר
 39 מוטבת ארצבב. אמר משקרת. שחרי אן
 40 ארץ מעולה הימנה ולכן לא אמר מוטבת
 41 מארצבב. להיבא אגלינהו. סתריב לעשרת
 42 השביעים דכתיב (מלכים ב' יז) ויחם הולח
 43 וחבזוהו נהר גזון וערי מדי דו יתנו אונן
 44 מקומות: אבל ישראל. כי אנגלינהו סתריב
 45 ספרו בגנותה של א"י יכי מטו לאותו מקום
 46 ששמו שוש אמרו שוא לארעין זאת הארץ
 47 שוא לארענו ושכבאו למקום ששמו לעמון
 48 אמרו כי לעמון זה המקום שבו ליהושעם
 49 שנקראת בית עלומים: שכבאו למקום
 50 ששמו שוש תרי אמרו על חד תרין כלומר
 51 זה יפה פי שנים במקומנו ועל שם כך נקראו
 52 כל אותן מקומות: כי זה תחת כבודו ולא
 53 כבודו משם. דכדורו ממש שמעו בשורו
 54 וגופו תחת כבודו משמע תחת הגוף והבשר
 55 כלומר נשמה שבתוך הגוף והשאת אמר
 56 תחת כבודו ולא כבודו משמע שבתוך
 57 הגוף אלא האי כבודו היינו בגופו דתחת
 58 גבדיהם נשפרו וכי אד רבי יוחנן וכי וכל
 59 הגוף שרף תחת הגבדים ולא גרסי תחת
 60 כבודו ולא תחת כבודו משמע דמשמע
 61 דמקרא נפקא ליה דהאי תחת כבודו ולא
 62 תחת כבודו ממש ומדיכא תיפוק ליה האי
 63 אבל השתא דפשיט בעלמא דרש ליה
 64 תחת כבודו דמשמע תחת גופו ממש שהגוף
 65 קיים ותשמה נשפתה: בעצמו. איך עצמו ולא
 66 ע"י שליח לא היה ביחוד כל כך ולכן הקב"ה
 67 כמו כן נפרע ממנו בעצמו ולא תחביש
 68 כך דאנו דרומה מתבייש מן הגדול למתבייש
 69 מן הקטן:

1 אינהו עדיף מינה וכו'. אידי דגראא קטני הבא ומילתא באפי נפשה היא
 2 וברכו ספרים אינה כותובה מ"ם א"בנות. דכתיב אבל חרדה גדולה נפלה עליהם:
 3 לנשוף. לדלו: במקום הטונת. דלא מצי קרי: לימא הב. לחש כלומר לך אצל
 4 העינים והתינוח: מ"ם. שבתוכה למרבה המהרה סתום לכך נסתם לומר נסתמו
 5 הדברים שעלו מהשכבה ולא נעשה ל"א
 6 שבקש הקב"ה לסתום צרותיון של ישראל
 7 שבקש לעשותו משח ומורו רבי פירש לפי
 8 שסתם פיו של חזקיה ולא אמר שירה: כל
 9 הנסיח הללו. שניקול למסרחי ונרפא
 10 מחליה: שר העולם. מלאך שכל העולם מסור
 11 בידו: שמענו צבי לצדיק. שר העולם שאמר
 12 עשה צביונו של צדיק. ר"ל ר"י. ונסתרות
 13 שלי חוץ ומה יודע על מה מעבי. ונסתרות
 14 או ל"י עד מתי. יבא משה: עד דאתי בווד
 15 ובווד דבווד. עד שנתבוש שונאי ישראל
 16 כמה פעמים: שר הרוחות. וישמחו
 17 נפקדות אצלו והיינו משא דומה כך אמר
 18 דומה אלו קרוין הרוחות על עסקי שיער
 19 עשו ואומר לי שומר מה מלילה הקב"ה
 20 שהוא שומר מה אמרן מן הלכות שהוא
 21 כלילה: שומר מה מליל. מה דבר מתי קץ
 22 הגאולה מליל זה אהא בקר. בתמידי הית
 23 ספרים ולא תיביב ביה ונכין אמר להם אשר
 24 כך אמר שומר הקב"ה אתא בקר גאולה
 25 הבא וגם לילה אבל מחללה תהיה גלות
 26 הרבה ל"א שיגאלו ויבנה מקדש שני ויחזרו
 27 ויגלו גלות זה ל"א וגם לילה לרשעים כי
 28 תרומנו מוכיח אית אגר לצדיקא ואת
 29 פורענות לרשיעא: אם תבעיון. אם תבקשו
 30 להגאל: בעיו. בקשו רחמים. שובו בתשובה
 31 ואחיו לגאולה. נתיי אהו. דבר מנבנה עשה
 32 חרב דחה. שגל את עצמו נתגיה: חריון
 33 חריון. קמטין קמטין שדיה מיצר מאד על
 34 שפלתו מצרים: נירא. עד עשרת ירי. הכי

25 ונגד בוגדים בגדו. ואמר רבא, ואיתימא רבי יצחק, עד דאתו בוזין ובוזין דבוזין. 'משא דומה
 26 אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל' וגו'. אמר רבי יוחנן, אותו מלאך המנונה על הרוחות, 'דומה' שמו, נתקבצו
 27 כל הרוחות אצל דומה. אמרו לו, 'שומר מה מלילה שומר מה מליל', אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו
 28 אתיו'. תנא משום רבי פפיס, גנאי הוא לחזקה וסיעתו, שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה, שנאמר 'מכנף
 29 הארץ ומרות שמענו צבי לצדיק' וגו'. פויצא בדבר אתה אימר, 'ויאמר יתרו ברוך ה' איש הציל אתכם'. תנא משום רבי פפיס,
 30 גנאי הוא למשה וישעיה ריבוא, שלא אמרו 'ברוך' עד שבא יתרו ואמר 'ברוך ה''. יתחד יתרו, רב ושמואל, רב אמר, שהעבד
 31 הרב תדה על בשורו. ושמואל אמר, ששעשה החדיים החדיים כל בשורו. אמר רב, היינו דאמר אינש, גיורא, עד עשרה דרי,
 32 לא תבהא ארמאי קמיה. 'לכן ישלח האדון ה' צבאות במשמיו רון', מאי 'במשמיו רון', אמר הקדוש ברוך הוא, יבא חזקיהו
 33 שיש לו שמונה שמות, ויפרע את שמונה שמות. חזקיה, דכתיב 'כי ילך יודל לנו כי יתן לנו ויהי המופתה על
 34 שכמו ויקרא שמו פלא ארץ אל גבור עד שר שלום'. והאיכא 'חזקיה', שחוקו יה. דבר אחר, 'חזקיה' שחוקו את ישראל
 35 לאביהם שבשמים. סתריב דכתיב ביה 'תגלת פלאסר', 'פלאסר', 'פול', 'סרו', 'אסנפר רבא ויקרא'. והאיכא 'סתריב',
 36 ש'סיתו ריב'. דבר אחר, ששה ויחור דברים פלפי מעלה. אמר רבי יוחנן, מפני מה זכה אותו רשע לקרותו 'אסנפר רבא ויקרא',
 37 מפני שלא סיפר בגנותה של ארץ ישראל, שנאמר 'עד וואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצבב'. רב ושמואל, חד אמר, מלך פקח
 38 היה. וחד אמר, מלך טיפש היה. למאן דאמר, מלך פקח היה, אי אמיא להו עדיפא מארעיוכי, אמרו קא משקרת. ומאן דאמר,
 39 מלך טיפש היה, אם בן מאי רבותיה, להיכא אנלי להו. מר וזמרא אמר, לאסרין. ורבי חנינא אמר, להרי סלון. אבל ישראל,
 40 ספרו בגנותה של ארץ ישראל. כי כטו 'שוש', אמר, שווא פי ארעון. כי כטו 'עלמין', אמרו, 'בעלמין'. כי כטו 'שוש תרי', אמר,
 41 על חד תרין. 'תחת כבודו ויקרא' אמר רבי יוחנן, 'תחת כבודו', ולא כבודו ממש. פי האי דרבי יוחנן, קרי ליה
 42 למאני 'מכבדותי'. רבי אלעזר אמר, תחת 'כבודו' ממש, שרשפת בני אהרן. מה להלן, שרשפת נשמה וגוף קיים. אף פאן, שרשפת
 43 נשמה וגוף קיים. תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה, פרעה שחוקו בעצמו, נפרע הקדוש ברוך הוא מנגנו בעצמו. סתריב שחוקו

31 סנהריב רבינא אמר מאי אהר הדריבס והאמת אהר שקפין חקבי' ונשבע.
 32 להביא סנהריב והיינו אמת שחותרו וקיומו של הקדוש ברוך הוא אמת: ויעשה
 33 אבוס. שיהיו כלם פגרים ויאבילו וסוסייה ובחמתם בתוך עצמות הפגרים כעין
 34 אבוס: מנבת ועד אנטיפרים. מקומות שבושף החתומים: א"ל"פ שאלף ג' רב באלף

1 על ידי שליח. רדיינו בווי יותר אף הקביה נפרע ע"י שליח ונתבייש יותר: כתיב
 2 מיום קצו. בשיעה ובתיב מלון קצו. כמלכים. מרום קצו משמע דירה של מטה
 3 כדכתיב (ירמיה ז) מרום מראשון מקום מקדשנו מלון קצו משמע דירה של מעלה
 4 בית מלונה ה' אמר אלי עלה אל הארץ וגו' מאי היא? הכי אמר לו הקדיה

35 כפת. שחן יקרים אשן לוח רב ברמים
 36 אפילו הכי לשמרו ולשית יהיה שמנהיחן
 37 אותן לאבדו ומביירים אותן והיו שוסקין
 38 בתורה: לללל. כל אחר ואחד לעצמו או
 39 לחלוק בחד אחרו משנאר מחיל
 40 סנהריב לא לחלוק לאחרים מה שאנו
 41 שוללים אבל אנו אסורים באותו שלל
 42 שממון שבחו מעשרת השבטים מעורב בו
 43 דאיכא משום גזל: משרש גזבים שוקק בו.
 44 השקאה של צינורות שמולקין בהם מים
 45 ונבער השקא באותו ממון ויהיה רמה
 46 צינורות הללו מלעילין אל האדם משומאה
 47 לטהרה ע"י טבילה אף ממונם וכי משך שרין
 48 בלעו: בא על עית וגו'. ומתרגומין וכו' רבני
 49 משרייתיה: עברו מעברה נבע מלון וגו' וכו'
 50 וישבי הגבים העיון. וכו' לאק חשיב עוד היום
 51 בגוב לעמוד ודהוא לאו מסע הוא אלא
 52 כדארמין קמתן לוחם היום בשתיר מנינה
 53 של גוב: הני מופטא הוי. יד"ב הוא אדכא:
 54 נביא הוא. קרא גדצלי קולך בת גלים
 55 חקשיבי לישא חדשיבנא ביה תלחא בת
 56 גלים לישא ענתות גדוהו לאו מן חושבנא
 57 נענה והוא אבדא דקמפר לאו לישראל וכו':
 58 מהאי לא חתפי. שתלע מדיו היינו דכתיב
 59 גדצלי קולך אלא סתפיה מנבוכדנצר שנמשל
 60 ללש דכתיב ביה עלה ארתי מסוכבו והיינו
 61 דקאמר חקשיבי לישד

5 ה' וכו' רמליהו ואתרעו וכו' ומשוח
 6 ש'לית. פ'רעה, דכתיב ביה 'מי ה' אשר אשמע בקולו/
 7 נ'פ'ע הקדוש ברוך הוא מ'פ'ננו בע'צ'ננו, דכתיב 'ויג'ערו ה'
 8 א'ת מ'צ'ר'ים בתו'ך ה'ים', וכת'ב 'ד'רב'ת ב'ים סו'ס'ד' וגו'.
 9 ס'נ'ח'ר'יב, דכתיב 'כ'ד מ'ל'א'כ'ד ת'ר'פ'ת', נ'פ'ר'ע הק'דו'ש
 10 ב'רו'ך הו'א מ'פ'ננו על י'ד'י ש'ל'י'ת, ח'כ'ת'יב 'י'צ'א מ'ל'א'ך ה'
 11 ו'ך ב'ק'נ'ת'ה א'שור מ'א'ה ו'ש'מ'ו'נים ו'ח'מ'ש'ה א'ל'ף' וגו'.
 12 ר'ב'י ת'ינ'א'ן ב'ר פ'פ'א ר'מ'י, פ'ת'יב 'מ'רו'ם ק'צ'ו', דכתיב
 13 'מ'ל'ון ק'צ'ו'. א'מר א'תו'ן ר'ש'ע, ב'ת'ו'ת'ל'ה א'ת'ר'יב' ד'יהו'
 14 ש'ל מ'ק'ו'ת, ו'א'ת'ר א'ך א'ת'ר'יב' ד'יהו' ע'ל מ'ע'ל'ת. א'מר ר'יהו'
 15 ו'ר'ש'ע ב'ן ל'ו', מ'אי ד'כ'ת'יב 'ע'ת'ה מ'ה'פ'ל'ע'נ'י ה' ע'ל'י'ת'י
 16 ע'ל ה'פ'קו'ם ה'נ'ה ל'ה'ש'ח'י'תו', א'מר א'לי ע'ל'ת א'ל ה'א'ר'ץ
 17 הו'את ו'ה'ש'ח'י'ת'ה', מ'אי ה'יא, ד'ש'מ'ע'ו ל'ג'ב'י'א ד'ק'א'מ'ר
 18 'ע'נ'ו ב'י מ'א'ם ה'ע'ם ה'נ'ה א'ת מ'י ה'ש'ל'וח'ת הו'ל'כ'ים ל'א'ם
 19 ו'מ'ש'ו'ש א'ת ד'צ'ין ו'ב'ן מ'ל'י'הו'. א'מר ר'ב י'ו'פ'ה, א'ל'מ'ל'
 20 ת'ר'ב'ו'צ'א ד'ה'אי ק'ר'א. ל'א ה'ו'ה י'ד'ע'נ'א מ'אי ק'א'מ'ר, ח'ק'ל'
 21 ד'ק'ן ע'מ'א ה'ר'ון ב'מ'ל'כ'ו'ת'א ד'ב'ית הו'ד ד'מ'ד'ב'ר ל'ה'ר'ון
 22 ב'י'ו'ת'ה כ'מ'ו' ש'ל'וח'ת'א ע'ד'ג'י'ן ב'י'ו'ת'ה ו'א'ת'ר'ע'י'או ב'ר'צ'ין ו'ב'ר
 23 ר'מ'לו'ר'. א'מר ר'ב'י י'ח'ז'ק'ן, מ'אי ד'כ'ת'יב 'מ'א'ר'ת' ה' ב'ב'ית
 24 ר'ש'ע'נ'ה ל'ה'אי פ'ר'ד'ש'נ'א. ו'כ'י מ'כ'י'א'ן ד'רו'ן כו'ח
 25 ל'א'רו'ן כו'ח ו'כ'י מ'פ'נ'י ש'ה'א'מ'ת ב'ח'ו'ק'י'א ב'א'
 26 ב'ק'י'נ'ת ס'ע'ד'ה. 'א'נ'ה צ'ד'יק'ים 'י'ב'ר', ה'ה ח'ו'ק'ה מ'ל'ך ו'תו'ד'ה, ש'ת'ה או'כ'ל ל'י'ב'ר'א ר'ב'ק פ'ס'עו'ד'ה.

23 'ל'כ'ן ה'נ'ה מ'ע'ל'ה ע'ל'יה'ם א'ת מ'י ה'פ'ת'ר ה'ע'צ'ו'מ'ים ו'ת'ר'ב'ים א'ת מ'ל'ך א'שור', ו'כ'ת'יב 'ח'ק'ל' ב'יהו'ד'ה ש'ט'פ'ר ו'ע'ב'ר ע'ד צ'ו'א'ר י'ג'ע'. א'ל'א, מ'אי
 24 מ'ע'מ'א א'יע'נ'ש' נ'ב'י'א, א'ע'ש'ר'ת ש'ב'ט'ים א'ת'נ'פ'י. א'יהו, ו'ה'יב ד'ע'מ'י'ה ע'ל פ'ו'ל'ה י'רו'ש'ל'ים. ב'א נ'ב'י'א, ו'א'מ'ר ל'יה' ב'י' לא מ'ו'ע'ף ל'א'ש'ר מ'ו'צ'ק
 25 ל'ה'. א'מר ר'ב'י א'ל'ע'ז'ר ב'ר ב'ר'כ'יה, א'ין נ'מ'ס'ר ע'ם ע'ר'ף ב'תו'ר'ה, ב'ד מ'י ה'מ'צ'יק לו'. מ'אי 'פ'ע'ת ה'ר'א'ש'ו'ן ח'ק'ל א'ר'צ'ה ו'בו'ל'ו'ן ו'א'ר'צ'ה נ'פ'ת'ל'
 26 ו'ה'א'רו'ן ח'כ'ב'ד ד'ר'ך ה'ים ע'ב'ר ה'ר'ד'ון ל'ל'יל ה'ג'ו'ים', ל'א פ'ר'א'ש'ו'נ'ים ש'ה'ק'לו מ'ע'ל'יה'ם ע'ול תו'ר'ה, א'ב'ל א'ח'רו'נ'ים ש'ה'כ'ב'דו ע'ל'יה'ן ע'ול תו'ר'ה,
 27 ו'ר'א'ו'י'ן ה'ל'לו ע'ש'ו'ת ל'ה'ם נ'ם ע'ב'ר'י'ה ה'ים ו'כ'דו'כ'י ה'ר'ד'ון. א'ם ח'ז'ר בו, מ'ט'ו'ב. ו'א'ם ל'או, א'ני א'ע'ש'ת לו 'ל'ל'יל ב'ג'ו'ים'. 'א'ת'ר'י ה'ת'ר'ב'ים
 28 ו'ת'א'מ'ת ה'א'ל'ה ב'א ס'נ'ח'ר'יב מ'ל'ך א'שור ו'ב'א ב'יהו'ד'ה ו'ח'ן ע'ל ה'ע'ר'ים ב'צ'ו'ר'ו'ת ו'א'מ'ר ל'ב'ק'ע'ם א'ל'יו', ה'אי ר'ש'ע'נ'א ל'ה'אי פ'ר'ד'ש'נ'א. 'א'ת'ר'י
 29 ה'ת'ר'ב'ים ו'ת'א'מ'ת', (מ'אי 'א'ת'ר'). א'מר ר'ב'ינ'א, ל'א'ת'ר ש'ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע ו'א'מ'ר, א'י א'י'נ'א'ן ל'יה ל'ח'ו'ק'ה, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה
 30 ל'ס'נ'ח'ר'יב, ו'מ'ס'ר'נ'א ל'יה ב'י'ד'ך ה'ש'ת'א. א'מר, ל'א הו'א ב'ע'י'נ'א ו'ל'א ב'ע'י'תו'ת'ה ב'ע'י'נ'א. מ'יד ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה,
 31 ש'נ'א'מ'ר (ש'ע'ב'ר ה' צ'ב'או'ת ל'א'מ'ר א'ם ל'א הו'א ב'ע'י'נ'א ו'ל'א ב'ע'י'תו'ת'ה ב'ע'י'נ'א). מ'יד ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה, ו'א'ב'ס'טן ו'ס'ר
 32 מ'ע'ל'יה'ם ע'ולו ו'ס'ב'לו מ'ע'ב'ו מ'ס'ר'. א'מר ר'ב'י י'ח'ז'ק'ן, א'מר ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א, ב'א מ'ת'ר'יב ו'ס'ע'ד'ו'ן (ש'ע'ב'ר) א'ב'וס ח'ו'ק'ה: ו'ל'מ'ס'ר'תו'.
 33 ו'ת'ר'י ב'י'ום ה'תו'א ו'ס'ר כ'ב'לו מ'ע'ל ש'מ'ק'ו'ך ו'ע'ולו מ'ע'ל צ'ו'א'ר'ך ו'ח'ו'פ'ל ע'ול מ'פ'נ'י ש'מ'ון, א'מר ר'ב'י י'ת'ח'ן נ'פ'ח'א. ו'ח'ו'פ'ל ע'ול ש'ל מ'ת'ר'יב מ'פ'נ'י
 34 ש'מ'נו ש'ל ח'ו'ק'ה'ו, ש'ת'הו ד'ול'ק ב'כ'ת'י' כ'נ'ס'ו'ת ו'ב'כ'ת'י מ'פ'ר'ש'ו'ת. מ'ה ע'ש'ה, נ'ג'ע ח'ר'ב ע'ל פ'ת'ח ב'ית ה'מ'ד'ר'ש', ו'א'מר, כ'ל מ'י ש'א'נ'נו ע'וס'ק
 35 ב'תו'ר'ה, ו'ת'ר'ב' ב'ת'ר'ב זו. ד'ק'ו'ן מ'ד'ן ו'ע'ד ב'אר ש'ב'ע, ו'ל'א מ'צ'או' ע'ם ה'א'ר'ץ, מ'נ'ב'ת וע'ד א'נ'ט'י'פ'ר'ם. ו'ל'א מ'צ'או' ת'י'נ'ו'ן ו'ת'י'נ'ו'ק'ת, א'יש ו'א'ש'ת,
 36 ש'ל'א ה'יו ב'ק'י'א'ן ב'ה'ל'לו'ת ס'ו'מ'א'ה ו'ט'ה'ר'ה. ו'ע'ל א'ו'תו' ה'דו'ן, הו'א א'ו'מ'ר 'ו'ת'ה ב'י'ום ה'תו'א ו'ת'ה א'יש ע'ג'ל'ת ב'ק'ר ו'ש'מ'י צ'א'ן' וגו', ו'א'מ'ר
 37 ו'ת'ה ב'י'ום ה'תו'א ו'ת'ה כ'ל מ'קו'ם א'ש'ר ו'ת'ה ש'ם א'ל'ף ג'פ'ן ב'א'ל'ף כ'פ'ף ל'ש'מ'ו' ו'ל'ש'ית ו'ת'ה', א'ף ע'ל פ'י ש'א'ל'ף ג'פ'ן ב'א'ל'ף כ'פ'ף, ל'ש'מ'ו'
 38 ו'ל'ש'ית ו'ת'ה'. ו'א'ו'ס'ף ש'ל'ל'כ'ם א'ו'ס'ף ח'ס'י'ל', א'מר ל'ה'ם נ'ב'י'א ל'י'ש'ר'א'ל, א'ס'פ'ו ש'ל'ל'כ'ם. א'מ'רו לו, ל'כו'זו' או' ל'ח'לוק. א'מר ל'ה'ם, ב'א'ו'ס'ף
 39 ח'ס'י'ל'. כ'ה' א'ו'ס'ף ח'ס'י'ל' כ'ל א'ח'ד ו'א'ח'ד ל'ע'צ'נ'ו, א'ף ש'ל'ל'כ'ם כ'ל א'ח'ד ו'א'ח'ד ל'ע'צ'נ'ו. א'מ'רו לו, ו'ה'ל'א מ'ז'ו'ן ע'ש'ר'ת ה'ש'ב'ט'ים מ'ע'ו'ב' בו.
 40 א'מר ל'ה'ם, 'ק'מ'ש'ק ג'ב'ים ש'ו'ק'ק ב'ו'. מ'ה ג'ב'ים ה'ל'לו, מ'ע'ל'ין א'ת ה'א'ר'ם מ'ס'ו'מ'א'ה ל'מ'ה'ר'ה. א'ף מ'מו'נ'ם ש'ל י'ש'ר'א'ל, ב'ין ש'נ'פ'ל ב'ד ע'ו'כ'ר'י
 41 מ'ו'כ'ב'ים, מ'יד מ'י'ת'ר. (פ'ר'ב פ'פ'א ד'א'מ'ר ר'ב פ'פ'א, ע'מ'ון ו'מו'א'ב ט'ה'רו ב'ס'ח'ו'ן). א'מר ר'ב ה'נ'נ'א, ע'ש'ר מ'ס'עו'ת נ'ס'ע א'ו'תו' ר'ש'ע ב'א'ו'תו' ה'יום,
 42 ש'נ'א'מ'ר 'ב'א ע'ל ע'י'ת ע'ב'ר ב'מ'ג'ו'ן'ו' ל'מ'כ'מ'ש' ו'פ'ק'דו' כ'פ'לו. ע'ב'רו מ'ע'ב'ר'ה נ'ב'ע מ'ל'ון ל'נו ח'ר'ד'ה ח'ר'מ'ה נ'ב'ע'ת ש'או'ל נ'ס'ה, צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים
 43 ח'ק'ש'ב'י ל'יש'ה ע'ג'יה ע'נ'תו'ת, ב'ר'ד'ה מ'ד'מ'ת'ה ו'י'ש'ב'י ה'ג'ב'ים ה'ע'י'ו', (עו'ד ה'יום ג'נו'ב ל'ע'מ'וד ו'נ'פ'ף י'דו' ה'ר ב'ת צ'י'ון נ'ב'ע'ת י'רו'ש'ל'ם). ע'ש'ו, מ'ט'ו'ב
 44 תו'י'ן. 'צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים', נ'ב'י'א הו'א ד'ק'א'מ'ר ל'ה ל'נ'כ'ס'ת י'ש'ר'א'ל. 'צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים', כ'ה'ו' ש'ל א'ב'ר'ה'ם י'צ'ח'ק ו'ע'ק'ב, ע'ש'ו מ'צ'ו'ת
 45 כ'נ'לו ת'נ'ם. 'ח'ק'ש'ב'י ל'יש'ת', מ'ת'אי, ל'א ח'ס'ת'פ'י. א'ל'א, א'ס'ת'פ'י מ'נ'ב'וכ'ד'נ'צר ת'ר'ש'ע, ד'מ'ת'ל' כ'א'ר'יה, ש'נ'א'מ'ר 'ע'ל'ת א'ר'יה מ'ס'ו'כ'ב'י' וגו'. מ'אי
 ע'י'ה

23 'ל'כ'ן ה'נ'ה מ'ע'ל'ה ע'ל'יה'ם א'ת מ'י ה'פ'ת'ר ה'ע'צ'ו'מ'ים ו'ת'ר'ב'ים א'ת מ'ל'ך א'שור', ו'כ'ת'יב 'ח'ק'ל' ב'יהו'ד'ה ש'ט'פ'ר ו'ע'ב'ר ע'ד צ'ו'א'ר י'ג'ע'. א'ל'א, מ'אי
 24 מ'ע'מ'א א'יע'נ'ש' נ'ב'י'א, א'ע'ש'ר'ת ש'ב'ט'ים א'ת'נ'פ'י. א'יהו, ו'ה'יב ד'ע'מ'י'ה ע'ל פ'ו'ל'ה י'רו'ש'ל'ים. ב'א נ'ב'י'א, ו'א'מ'ר ל'יה' ב'י' לא מ'ו'ע'ף ל'א'ש'ר מ'ו'צ'ק
 25 ל'ה'. א'מר ר'ב'י א'ל'ע'ז'ר ב'ר ב'ר'כ'יה, א'ין נ'מ'ס'ר ע'ם ע'ר'ף ב'תו'ר'ה, ב'ד מ'י ה'מ'צ'יק לו'. מ'אי 'פ'ע'ת ה'ר'א'ש'ו'ן ח'ק'ל א'ר'צ'ה ו'בו'ל'ו'ן ו'א'ר'צ'ה נ'פ'ת'ל'
 26 ו'ה'א'רו'ן ח'כ'ב'ד ד'ר'ך ה'ים ע'ב'ר ה'ר'ד'ון ל'ל'יל ה'ג'ו'ים', ל'א פ'ר'א'ש'ו'נ'ים ש'ה'ק'לו מ'ע'ל'יה'ם ע'ול תו'ר'ה, א'ב'ל א'ח'רו'נ'ים ש'ה'כ'ב'דו ע'ל'יה'ן ע'ול תו'ר'ה,
 27 ו'ר'א'ו'י'ן ה'ל'לו ע'ש'ו'ת ל'ה'ם נ'ם ע'ב'ר'י'ה ה'ים ו'כ'דו'כ'י ה'ר'ד'ון. א'ם ח'ז'ר בו, מ'ט'ו'ב. ו'א'ם ל'או, א'ני א'ע'ש'ת לו 'ל'ל'יל ב'ג'ו'ים'. 'א'ת'ר'י ה'ת'ר'ב'ים
 28 ו'ת'א'מ'ת ה'א'ל'ה ב'א ס'נ'ח'ר'יב מ'ל'ך א'שור ו'ב'א ב'יהו'ד'ה ו'ח'ן ע'ל ה'ע'ר'ים ב'צ'ו'ר'ו'ת ו'א'מ'ר ל'ב'ק'ע'ם א'ל'יו', ה'אי ר'ש'ע'נ'א ל'ה'אי פ'ר'ד'ש'נ'א. 'א'ת'ר'י
 29 ה'ת'ר'ב'ים ו'ת'א'מ'ת', (מ'אי 'א'ת'ר'). א'מר ר'ב'ינ'א, ל'א'ת'ר ש'ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע ו'א'מ'ר, א'י א'י'נ'א'ן ל'יה ל'ח'ו'ק'ה, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה
 30 ל'ס'נ'ח'ר'יב, ו'מ'ס'ר'נ'א ל'יה ב'י'ד'ך ה'ש'ת'א. א'מר, ל'א הו'א ב'ע'י'נ'א ו'ל'א ב'ע'י'תו'ת'ה ב'ע'י'נ'א. מ'יד ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה,
 31 ש'נ'א'מ'ר (ש'ע'ב'ר ה' צ'ב'או'ת ל'א'מ'ר א'ם ל'א הו'א ב'ע'י'נ'א ו'ל'א ב'ע'י'תו'ת'ה ב'ע'י'נ'א). מ'יד ק'פ'ן ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א ו'נ'ש'ב'ע, מ'ו'י'ת'נ'א ל'יה, ו'א'ב'ס'טן ו'ס'ר
 32 מ'ע'ל'יה'ם ע'ולו ו'ס'ב'לו מ'ע'ב'ו מ'ס'ר'. א'מר ר'ב'י י'ח'ז'ק'ן, א'מר ה'ק'דו'ש ב'רו'ך הו'א, ב'א מ'ת'ר'יב ו'ס'ע'ד'ו'ן (ש'ע'ב'ר) א'ב'וס ח'ו'ק'ה: ו'ל'מ'ס'ר'תו'.
 33 ו'ת'ר'י ב'י'ום ה'תו'א ו'ס'ר כ'ב'לו מ'ע'ל ש'מ'ק'ו'ך ו'ע'ולו מ'ע'ל צ'ו'א'ר'ך ו'ח'ו'פ'ל ע'ול מ'פ'נ'י ש'מ'ון, א'מר ר'ב'י י'ת'ח'ן נ'פ'ח'א. ו'ח'ו'פ'ל ע'ול ש'ל מ'ת'ר'יב מ'פ'נ'י
 34 ש'מ'נו ש'ל ח'ו'ק'ה'ו, ש'ת'הו ד'ול'ק ב'כ'ת'י' כ'נ'ס'ו'ת ו'ב'כ'ת'י מ'פ'ר'ש'ו'ת. מ'ה ע'ש'ה, נ'ג'ע ח'ר'ב ע'ל פ'ת'ח ב'ית ה'מ'ד'ר'ש', ו'א'מר, כ'ל מ'י ש'א'נ'נו ע'וס'ק
 35 ב'תו'ר'ה, ו'ת'ר'ב' ב'ת'ר'ב זו. ד'ק'ו'ן מ'ד'ן ו'ע'ד ב'אר ש'ב'ע, ו'ל'א מ'צ'או' ע'ם ה'א'ר'ץ, מ'נ'ב'ת וע'ד א'נ'ט'י'פ'ר'ם. ו'ל'א מ'צ'או' ת'י'נ'ו'ן ו'ת'י'נ'ו'ק'ת, א'יש ו'א'ש'ת,
 36 ש'ל'א ה'יו ב'ק'י'א'ן ב'ה'ל'לו'ת ס'ו'מ'א'ה ו'ט'ה'ר'ה. ו'ע'ל א'ו'תו' ה'דו'ן, הו'א א'ו'מ'ר 'ו'ת'ה ב'י'ום ה'תו'א ו'ת'ה א'יש ע'ג'ל'ת ב'ק'ר ו'ש'מ'י צ'א'ן' וגו', ו'א'מ'ר
 37 ו'ת'ה ב'י'ום ה'תו'א ו'ת'ה כ'ל מ'קו'ם א'ש'ר ו'ת'ה ש'ם א'ל'ף ג'פ'ן ב'א'ל'ף כ'פ'ף ל'ש'מ'ו' ו'ל'ש'ית ו'ת'ה', א'ף ע'ל פ'י ש'א'ל'ף ג'פ'ן ב'א'ל'ף כ'פ'ף, ל'ש'מ'ו'
 38 ו'ל'ש'ית ו'ת'ה'. ו'א'ו'ס'ף ש'ל'ל'כ'ם א'ו'ס'ף ח'ס'י'ל', א'מר ל'ה'ם נ'ב'י'א ל'י'ש'ר'א'ל, א'ס'פ'ו ש'ל'ל'כ'ם. א'מ'רו לו, ל'כו'זו' או' ל'ח'לוק. א'מר ל'ה'ם, ב'א'ו'ס'ף
 39 ח'ס'י'ל'. כ'ה' א'ו'ס'ף ח'ס'י'ל' כ'ל א'ח'ד ו'א'ח'ד ל'ע'צ'נ'ו, א'ף ש'ל'ל'כ'ם כ'ל א'ח'ד ו'א'ח'ד ל'ע'צ'נ'ו. א'מ'רו לו, ו'ה'ל'א מ'ז'ו'ן ע'ש'ר'ת ה'ש'ב'ט'ים מ'ע'ו'ב' בו.
 40 א'מר ל'ה'ם, 'ק'מ'ש'ק ג'ב'ים ש'ו'ק'ק ב'ו'. מ'ה ג'ב'ים ה'ל'לו, מ'ע'ל'ין א'ת ה'א'ר'ם מ'ס'ו'מ'א'ה ל'מ'ה'ר'ה. א'ף מ'מו'נ'ם ש'ל י'ש'ר'א'ל, ב'ין ש'נ'פ'ל ב'ד ע'ו'כ'ר'י
 41 מ'ו'כ'ב'ים, מ'יד מ'י'ת'ר. (פ'ר'ב פ'פ'א ד'א'מ'ר ר'ב פ'פ'א, ע'מ'ון ו'מו'א'ב ט'ה'רו ב'ס'ח'ו'ן). א'מר ר'ב ה'נ'נ'א, ע'ש'ר מ'ס'עו'ת נ'ס'ע א'ו'תו' ר'ש'ע ב'א'ו'תו' ה'יום,
 42 ש'נ'א'מ'ר 'ב'א ע'ל ע'י'ת ע'ב'ר ב'מ'ג'ו'ן'ו' ל'מ'כ'מ'ש' ו'פ'ק'דו' כ'פ'לו. ע'ב'רו מ'ע'ב'ר'ה נ'ב'ע מ'ל'ון ל'נו ח'ר'ד'ה ח'ר'מ'ה נ'ב'ע'ת ש'או'ל נ'ס'ה, צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים
 43 ח'ק'ש'ב'י ל'יש'ה ע'ג'יה ע'נ'תו'ת, ב'ר'ד'ה מ'ד'מ'ת'ה ו'י'ש'ב'י ה'ג'ב'ים ה'ע'י'ו', (עו'ד ה'יום ג'נו'ב ל'ע'מ'וד ו'נ'פ'ף י'דו' ה'ר ב'ת צ'י'ון נ'ב'ע'ת י'רו'ש'ל'ם). ע'ש'ו, מ'ט'ו'ב
 44 תו'י'ן. 'צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים', נ'ב'י'א הו'א ד'ק'א'מ'ר ל'ה ל'נ'כ'ס'ת י'ש'ר'א'ל. 'צ'ח'לי ק'ו'לך ב'ת ג'ל'ים', כ'ה'ו' ש'ל א'ב'ר'ה'ם י'צ'ח'ק ו'ע'ק'ב, ע'ש'ו מ'צ'ו'ת
 45 כ'נ'לו ת'נ'ם. 'ח'ק'ש'ב'י ל'יש'ת', מ'ת'אי, ל'א ח'ס'ת'פ'י. א'ל'א, א'ס'ת'פ'י מ'נ'ב'וכ'ד'נ'צר ת'ר'ש'ע, ד'מ'ת'ל' כ'א'ר'יה, ש'נ'א'מ'ר 'ע'ל'ת א'ר'יה מ'ס'ו'כ'ב'י' וגו'. מ'אי
 ע'י'ה

37 כפר היא: קמטיה. הכניעו תחת הכר של זיתים ויתבי עלה למעלה סכא ליה ארעא
 38 מתותיה. נתרובה הארץ מתותיה ולא הזיקו ל"א מכא נשלתה כעין גזמא והיתה
 39 מגינה עליה: בארבע גריבי דמיא. בארבע סאין של מים ל"א בארבע כורא דמיא
 40 בר' נדות של מים: אמיירף קמיה. היתה טורפת ומחבתה עצמה וממרטת כוונת
 41 הדומה ומצרתה: קפצה ליה ארעא. כמו לא

42 תקפין (בזרים טו) נתקברה הארץ והגיע
 43 מהרה לארץ פלשתים: לערפא אפיה.
 44 ירשיבו: נוולה. טווח: כד חיותיה. ערפה
 45 לאבישי סברה למקטלה באותו פלך שזיה
 46 כידה ולא נגע בה: אמרה ליה. לאבישי אייתי
 47 לן הווא פלך העלף לפניך: היג תפקיה בריש
 48 מוחה וקשלה. השלך אבישי הפלך לראשה
 49 ומתה: תפקיה לרוד לעילא. זרקו כלפי
 50 מעלה: ורין ליה. נעץ תחתיו ונתנו בקרקע
 51 כד שיפול עליו יומת: וניבא איהו. וד
 52 עצמו למות שם: אין געמא אן דעתו
 53 מכותה לומר השם והשאת ניצל דוד
 54 והשליכו השם ברוחוק והלכו אבישי ודוד
 55 וחזרו להם: אמר ליה. אבישי לרוד: וסא
 56 בעית הבא. למה באת כאן: אמר ליה
 57 הקב"ה אמר לי רעונך שכלה ורעך או
 58 תמסר ביד איביך ובהי אחריו ליה מטב
 59 סאפל ביד ארוב: אמר ליה אפך צלותך.
 60 הפוך הפלך ואמרו לפניו מטב ורעך
 61 ולא תמסר ביד איבי דמה לך בערע בניך: בר
 62 כד קרא לזכונ ואת ליה תצטער. עוד
 63 הוא שואמרים בני אדם: סייג כתיב. עוול
 64 בתפלתך להפכה: הוה קא רדף בתייהו.
 65 והם ברחוק שזיה קרוב לארץ פלשתים: ו
 66 פטו קובי. לאותו כפר ששמו קובי שבין א"י
 67 לארץ פלשתים: אמר קום ביה. אמרו ה
 68 לזה עמוד בגודו ואל תברח ונכנו ולכן נקרא
 69 קובי איהו: הוה בקרין שימטו הפירים
 70 ועריוו ויהו מפתחין ורודין: כ סאמא בי תרי.
 71 שם מקום: אמרו בין תרי גוריון. בתמיאה:
 72 בקבריא. שהרגנה:

1 עני גנתות. כמו עניה כלומר נביאות רימיה הענתותי היא שענתיה לבא על
 2 נבוכדנצר שחטמר ירושלים בידו: ארי כפיר וכו', ובוכובא אחריתי מפורש למה
 3 נקראו לו כל השמות הללו: אי הכי. כדולי קרא צהלי קולך לך מחושבנא הוא
 4 איכ ליבא אלא תשע משעת דהא עד היום לאו מחושבנא (וגמ הוא) ומתריך עברו

5 ומעבר תרתי אמר עברו חד מעברא חד
 6 ואיכא עשר מסעות: אותו היום נשתח
 7 מעונה של נוב. ודמפני עון שזיה להם
 8 לישראל עד שנתרו כתינו נוב בקע הקב"ה
 9 העונש עד אותו היום ואותו יום כלבו
 10 נשתחיר מזמן העונש ואילו היה נלחם
 11 בירושלים באותו היום היה כובשה ויכי
 12 משמע קרא עוד היום אותו יום העמיד
 13 לסנהרבים עד ירושלים כולה עון נוב סמא ביד
 14 יומא. והיינו 'מסעות שנסע אותו היום: שדו
 15 ליה. לסנהרבים בסתריך. תחזיו נפסי' ולעני
 16 עד שאמר דרוש'ס כולה עלה אקם ובינז
 17 ברישיה. עליה עמד הדיה מניד בראש: נשדו
 18 בית ימא הארדינא. נלחם בה עתה: ספחתי.
 19 תמה הוא להתחיל היום משום חולשא
 20 דארושא ל"א מזהויה נתיבעת דומה ליה
 21 (בסתריב) איתמה למיתב: נולפו הרי.
 22 תחביב של זומה לשון פרסי אמר ריעעה עון
 23 היותה ונבקעה: בן דינא נפל דינא. כיון
 24 של דינא נפל הריב כן נפסי כלבבכשא
 25 בו בינם לא הצלילו ממזרה: וישבי נבוב.
 26 אידי דאידי לעיל באותו יום שנשתח
 27 מעונה של נוב נקט הכא וישבי נבוב שבא
 28 על עסקי נוב: הרפה. היינו ערפה: משקל
 29 קנו. מתרגמין מתקל סופיניה: והוא תגור
 30 חדישה. והוא אסיר אפיסנקי חרוא: נבדד
 31 דואן הארובי. ספסר להרע על הרך
 32 שתנקא בו שאול ופי שקבל אחימלך את
 33 דוד בנב לא היה שאלו סוב ופסל כדכתיב ה
 34 נמצא שעל דך נהרגו ונאפה נבש וכתבא
 35 זה נהרג שאול ושלשת בניו במלחמת
 36 פלשתים: שכר ביזא. לשון פרסי קרטא ל"א

26 אמר ליה הקדוש ברוך הוא לרוד, עד מתי יהיה עון זה טמון בך. על ידך נהרגה נוב עיר הפהנים,
 27 ועל ידך נטרד דואג האדומי, ועל ידך נהרגו שאול ושלשת בניו. רעונך, וכלה ורעך או תמסר ביד אויבך. אמר לפניו, רבונו של עולם,
 28 מוטב אקסר ביד אויבי, ולא יכלה ורעי. יומא חד, נפק לשפכו בזאי. אתא שטן ואדמי ליה סכטיא, פתק ביה גירא ולא מטייה. משיבה
 29 עד דאמטייה לארץ פלשתים, פדחוייה ישבי נבוב. אמר, היינו האי דקמליה לגילת אחי. פתתיה, קמטיה, אותביה ושדויה תותי פי
 30 בדייא. אתעקבד ליה ניסא, מכא ליה ארעא מתותיה. היינו דכתביב 'תרחיב צעדי תחתיה ולא מעדו קרסולי'. ההוא יומא, אפניא דמעלי
 31 שבתא הוה, אבישי בן צרויה הוה קא הריף רשיה, בארבעה גריבי דמיא. חיונהו פתמי דמא, איפא דאמרי, אתא וינה אמיירף קמיה.
 32 אמר, פנסת ישראל ליונה אימיתליא, שצאמר 'פניו וינה נחפה בכסף', שמע מניה, דוד מלכא דישראל בצערא שרי. אתא לביתיה
 33 ולא אשפחיה, אמר, תנן אין רוכבינו על סוסו ואין יושבין על פסאו, ואין משתמשין בשרביטו'. בשעת הספנה, מאי. אתא שאול פי
 34 מדרגא, אמרו ליה, בשעת הספנה שפיר דמי. רכביה לפדריה, וקם ואל, קפצה ליה ארעא. פהדי דקא מסגו, חיויה לערפא אפיה
 35 דהויה נוולא. פי חיותיה, ספקמה לפליפה. שדחיה עריותה, סכרא למקמליה. אמרה ליה, עלם אייתי לי פלך. פתקיה פריש מוחה,
 36 וקשלה. כד חיויה ישבי נבוב, אמר, השמא הוה בי תריה, וקמלין לי. תפקיה לרוד לעילא, ורין ליה לזימחיה. אמר, נפול עלה ונקטל.
 37 אמר אבישי שם, אוקמיה לרוד בן שמיא לארעא. וניבא ליה איהו? אין כביש מציא עצמו מביית האסירין. אמר ליה, מאי בעית
 38 הכא. אמר ליה, הכי אמר לי קודשא ברוך הוא, והכי אתדרי ליה. אמר ליה, אפך צלותך. בר כך קרא לזכונ, ואת לתצטער.
 39 אמר ליה, אי הכי, סיע פתדן, היינו דכתביב 'ועוד לו אבישי בן צרויה'. אמר רב יהודה אמר רב, שעורן בתפלה. אמר אבישי שם,
 40 ואחתייה. הוה קא רדף בתייהו, פי מטא קובי, אמרי 'קום ביה'. פי מטא 'פי תרי', אמרי בתרי גוריון קמליה לארזי. אמרי ליה, ויל
 41 אשתפח לערפא אימירן כקברא. פי ארפרי ליה שמא דאימיה, פחש חיליה וקמליה, היינו דכתביב 'או נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא
 42 תצא עוד אמתו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל'. תנו רבנן, שלשה קפצה להם הארץ, אלעזר עבד אברהם, ועלכא אבינו, ואבישי
 43 בן צרויה. אבישי בן צרויה, הא דאמרן. אלעזר עבד אברהם, דכתביב 'ואבוא היום אל הענין', למימרא, דההוא יומא נפק עקב אבינו,
 דכתיב

29 גייסט נגיד החיל שכן עולה לחשבון לכדארמין ארבעים וחמשה אלף בני מלכים
 30 שונים אלף גבורים ששים אלף אחוזי חרב הרי קפ"ה אלף הם האחרים שנתנו
 31 אין מספר כדמאר והשאר פרשים אין מספר. כמה חכם. המלאך הדי הגדולה. די
 32 הגדולה לא נאמר אלא הדי דמשנה הדי שעתידה וכו'. מגלך נפש. שחוח
 33 מגלך לחרות את אלה בגניאל. ממונה לו
 34 בשול הפירות חוקק לאלו. לודל סחריב
 35 להרוק: אנב איתיה. שעתלך לחרק לפ
 36 תומך. לבקל דבכך אשחבע לשתאך
 37 הדרמא דתפחוד: נשך. נפש עשרה. שרעך
 38 יכול להטות טיפה של דיו והיינו יוד
 39 ששארנו עשרה ושמואל אמר השעה
 40 ותאר בו עולות בנוקף זית שאין גשארין
 41 בו אלא דבר מלמע שנים או שלשה גרמים
 42 בראש אמיר כן לא ישתיר במתנה אלא
 43 דבר מעט וכמה ארבעה וחמשה בספיחה
 44 פריה ארבעה וחמשה היינו תשעה. י"ד
 45 שנים ושלושה ארבעה וחמשה. ר' יוחנן
 46 מקרא אל דייק להו אלא הכי קאמר הללו
 47 חמשה נשתירו מהן סחריב ושני בניו קרא
 48 שבעה בנוקף זית דרשתי מעט בראש ענף
 49 שנים או שלשה גרמים כן ישתיר לו מעט
 50 ד' א': ונבוכדנצר דכתיב. בני ונבניו
 51 שאלו עובדי חוואר ויהוה די רביעאה דמי
 52 לבר אלהין אלמא דחוא גביאל הדביר
 53 כבשנ: סחריב ושני בניו. דכתיב והיז הוא
 54 משתחה בית וגו: אי אפשר לטוב
 55 שתוקדו ב' אלף בעצמו גלחו ארבעה
 56 דאיתיתניהו לבנייהו. כדארמין שהביא
 57 עמו ארבעים וחמשה אלף בני מלכים:
 אשנ

1 ויצא יעקב מכנא שבע וילך חרנה. אלמא בא לחרן ובתיב ויפגע במקום שעדיין
 2 לא הגיע לחרן שהיה עדיין בבית אלו שתתפללו בו אבותי. אברום ויצחק
 3 (אברום דכתיב ויעתק משם יצחק אין מקרא ביה) הדרה ברעיה למחר.
 4 למקום: קפצה ליה ארעא. והיה שם מיד וקרא מוכיח דכתיב ויפגע במקום
 5 שהקום פגעו וקפצה לו הארץ ותקבר לו
 6 המקום: הכי גרסין ד"א אין געית אלא
 7 תפלה. ונראה למורי דהבא לא מירטא דך
 8 מילתא: בית אל זה ירושלים דרוח חוץ לארץ:
 9 כי בא השמש ורבה השמש לא נאמר אלא
 10 כי בא השמש דמשמע שהיה רענו לחזור כי
 11 על היום גדול כיון שראה כי בא השמש לך
 12 ויורה לו השמש ופגעו השמש שהיה לו
 13 כבר שבא בשבילו כבר: ומנ"ל ריבא ורעיה
 14 דהוה. כדאפך עלותיה חתם נמי אשתיר
 15 אבותיה. מבניה נוב: שולונות. מלכות: על
 16 אברהם. שבעלם בדי מלכות: בני אבי.
 17 האי חסר חד היכי קאמר אי חסר חד רבוא
 18 וכו': ראשונה. כת ראשונה מדיל של
 19 סחריב: עברי. בשחי. שטו חסוסים בירך
 20 ותמעטו המים עד שבעה: אמצעים
 21 בקומה. וקפח ולא היו המים מגיעין אלא
 22 עד השאר יגיע: שחי. כמו שחת העלו עיף
 23 ברעיהם. שלא היה שם מים עד קפח
 24 קרתי. לשון מקור: היז ויצא מלאך ה' ויד
 25 במתה אשור אמר רבי וכו'. ולא גרסין
 26 הא כתיב ויצא מלאך ה' אלמא כל המתנה
 27 אשור אינו אלא שפי אלף ולעיל קנתי
 28 מאתם וסי רבוא: הללו. קפ"ה אלף ראשי

20 שריר ופליט. אמר רב יהודה, אמר רב, בא עליהם סחריב הרשע בארבעים אלף
 21 איש בני מלכים, וישבים בקרונות את רבו, ועמיהו שולונות וזונות, ובשבעים אלף גבורים אלף אחוזי
 22 חרב רצים לפניו, והשאר פרשים. וכן באו על אברתם, וכן עתידין לבוא עם גוג ומגוג. במתנתא תנא. אויך מחמתה ארבע מאות
 23 פרסי. רחב ציאר סוסיו, ארבעים פרסי. סך מחמתה מאתים ושישים ריבוא אלפים. חסר חיה. געו אבי, חסר חד ריבוא, או חסר
 24 חד אלפא, או חסר מאה, או חסר חר, תיקו. תנא, ראשונים עברו בשחי, שנאמר ויחלף ביהודה שטף ועבר. אמצעים עברו
 25 בקומה, שנאמר עד ציאר יגיע. אחרונים העלו עפר ברעיהם, ולא מצאו מים בנהר לשחות, עד שהביאו מים ממקום אחר ושחו,
 26 שנאמר אני קרתי ושחיתי מים וגו'. והכתיב ויצא מלאך ה' ויכה במתנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף וישכמוהו בבקר והנה
 27 קלם פגרים מתים, אמר רבי אבהו, הללו ראשי גיטות הן. אמר רב אשי, דיקא נמי, דכתיב במשמיו ריון, בשמינים דאית בהו.
 28 אמר רבינא, דיקא נמי, דכתיב וישלח ה' מלאך ויכתר כל גבור חיל ונגיד ושר במתנה וגו' ויבא בית אלהיו ומיציא מעיו שם
 29 הפילותו כחרב, שמע מיה. כמה חכם? רבי אליעזר אומר, כיד חכם, שנאמר וירא ישראל את הדי הגדולה, הדי שעתידה לפרע
 30 מןסחריב. רבי יהושע אומר, באצבע חכם, שנאמר ויאמרו החרמנים אל פרעה אצבע אלהים היא, היא אצבע שעתידה לפרע
 31 מןסחריב. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, אמר לו הגדול ברוך הוא לגביאל, מגלך נפש. אמר לפניו, רבנו של
 32 עולם, נמושה ועומרת מששת ימי בראשית, שנאמר מפני חרבות נדרו וגו'. רבי שמעון בן יוחי אומר, אותו הפרך רבן ביטול
 33 פירות היה. אמר לו הקדוש ברוך הוא לגביאל, שאתה ויצא לבשל פירות, הוצק להם, שנאמר מידי עברו יקח אהבם כי בבקר
 34 בבקר יגבור בינם ובלילה ויהו רך ונעה הלב שמועה וגו'. אמר רב פפא. היינו דארמי אינש. אנב אורחך, לנבל דלך אישקמני.
 35 ויש אומרים, בחומתן נשף בהו ומתו, שנאמר ויבם נשף בהם ויבשו. רבי יוחנן בר אבא אמר, בפנים ספק להם ומתו, שנאמר
 36 ויבם אני [אפה] כפי אל פפי והינחותי חמתי. רבי יצחק נפחא אמר, אונים גלה להם, ושמעו שירה מפי חיות ומתו, שנאמר
 37 מרוחמתך נפצו וגוים. וכמה נשתיר מהם? רב אמר, עשרה, שנאמר וישאר עץ יערו מספר היוו ונער יתבתם. כמה נער יכול לכתוב,
 38 עשרה. ושמואל אמר, תשעה, שנאמר וישאר בו עוללות בנוקף זית שנים שלשה גרמים בראש אמיר ארבעה חמשה בספיחה.
 39 רבי יהושע בן לוי אמר, ארבעה עשר, שנאמר שנים שלשה [וכו'] ארבעה וחמשה. רבי יוחנן אמר, חמשה, סחריב, ושני בניו,
 40 נבוכדנצר ונבוך אדן, נבוך אדן, ומרא. נבוכדנצר, דכתיב ויהוה דרבעאה דמי לבר אלהין. ואי לאו דחזיה, מאה הוה ידע.
 41 סחריב ושני בניו, דכתיב ויהי הוא משתחה בית נסרוד אלהיו וירדמולך ושרצצר בניו הכותו כחרב, אמר רבי אבהו, אלמלא
 42 מקרא פתוב אי אפשר לאמרו, דכתיב ביום ההוא יגלה ה' בתער השכיבה בעברי נהר ממלך אשור את הראש ושער התגלים
 43 וגם את חוקן תספה. אהא קודשא ברוך הוא, ודאמי ליה פגברא כסא. אמר ליה, כי אולת לגבי מלכי מורח ומערכה, דאיתיתניהו
 44 לבנייהו וקבלתינהו, מאי אקרת להו. אמר [ליה], תהוא גברא, בההוא פתדא נמי ותיב. אמר ליה, היכי נעבדי. אמר ליה, ויל
 וטש

גביים. "עד איכן? היתה בר בון בשם רבי יוחנן: עד כדי שתפרח הבורית. רבי לעזר בירבי יוסה, בשם רבי תנחום בירבי יהיה: עד כדי שיגעשו ברגלי האוו. רבי ירמיה בעי: פרחת הבורית ולא פסקו, למפרעו הוא נעשה כמעניו, או מכן ולבא? לידה מלה? <לאיזה דבר> הטביל בו מקמים וצנוריות, אן תימר למפרעו הוא נעשה מעניו, טהרו; אן תימר מכאן ולבא, לא טהרו. רבי לעזר בירבי יוסה

[דף ב' ע"א]

שאל: אלון אגטרמיא, <מפלי מים, קטרקט. כאן, סבר> מה את עביד לזן? כמי קילוז, או אינן כמי קילוז? ברכה שנתמלאת מן הפעניו, והפסיק הפעניו מתוכה, מהו להשקות ממנה? נשמענה מן הדא: "אבל אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילוז". מה אןן קימין? <במה אנו עוסקים> אם בשעה שהגשמים יורדין, והלא כמשקין לים הגדול הן? אלא פי נן קימין, בשעה שפסקו גשמים. אם בשעה שפסקו גשמים, לא בברכה שנתמלאת מן הפעניו, והפסיק הפעניו מתוכה, אין משקין ממנה. ברכה שנתמלאת מן הקילוז, והמשיך הפעניו לתוכה, מהו להשקות ממנה? נשמענה מן הדא: שדה בית השלחין שנמפה לתוף שדה בית השלחין אחרת, משקין ממנה. [802] אמר רבי ירמיה: ועודה מנפפת. וכי מקמת הנפוף היא יכלה להשקות? לא מקמת עצמה, שהיא מלאה? ואת אמר "משקין ממנה". הדא אמרה, ברכה שנתמלאת מן הקילוז, והמשיך הפעניו לתוכה, משקין ממנה. ותני שמואל בן: הפוסקין והברכה שפלאן קדם לרגל, לא ישקה מהן ברגל, אם היתה אמת הפנים עוברת ביניהן, משקה מהן ואינו נמנע. "ואין עושין עניות לגפנים". אילו הן עניות? אלו הן הפדידן שבעקרי אילנות, <הפירות> פיי דתנינן תמן: (כלים כטו), "יד הפדיד, ארבעה".

הלכה ב משנה רבי אלעזר בן עזריה אומר: אין עושין את האמה כהחלה במועד ובשביעית. והקמים אומרים: עושין את האמה כהחלה בשביעית, ומתקנין את הפסקלקלת במועד. ומתקנין את קלקולי הפנים שברשות הרבים, והוטטין אותן. ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות הפנים, ועושין כל צרכי הרבים, ומצינין על הקברות, ויוצאין אף על הפלאים.

[דף ב' ע"ב]

גמרא תמן תנינן: (שביעית גג) "רבי לעזר בן עזריה אומר, עד שיגמיק שלשה, או עד שיגביה שלשה, או עד שיתן על הפלע". פתר לה תרין פתרון: בשעה לז דכר ממעט בתוף ביתו מערב שביעית, והוא מכקש להוציא בתוף שדהו בשביעית, הרי זה מוסף עליו והולך, משיפסקו עובדי

עבודה. רבי לעזר בן עזריה אומר. מה טעמא דרבי לעזר בן עזריה? שפא לא ימצא לו זבל, ונמצא מזבל את אותו המקום. אתיא דרבי לעזר בן עזריה ברבי יוסה, כמה דרבי יוסה אומר: אין זבל מצוי, בן רבי לעזר בן עזריה אומר: אין זבל מצוי. פתר לה פתר חורן: בשתיהו לו דבר ממעט בתוך שדהו מערב שביעית, הרי זה מוסף והולך משיפסקו עובדי עבודה. רבי לעזר בן עזריה אומר. מה טעמא דרבי לעזר בן עזריה? שפא לא ימצא לו זבל, ונמצא מזבל את אותו מקום. ולא כבר הוא מזבל מערב שביעית? רבי ירמיה, רבי בון בר חיה בשם רבי בא בר ממל: מפני מראית העין, עד שיוציא עשר משפלות פאחת. ולית לרבנין מפני מראית העין? אמר רבי אדי דהטרא: סלו ומגרפו מוכיחין עליו שהוא עושה אשפה. רבי יוסה בירבי בון אומר: אליו שמועתה דהכא. <כאן: שביעית > דתנינן תמן: <שם: מועד קטן > רבי לעזר בן עזריה אומר: אין עושין את האפה בתחלה במועד ובשביעית. אמר רבי זעורה: מפני שהוא מכשיר את צדדיה לזריעה. רבי ירמיה, רבי בון בר חיה בשם רבי בא בר ממל: מפני מראית העין. הוון בעיני מימר: מן דאמר תמן מפני מראית העין וכו' מפני מראית העין. <גם כאן, במסכת שביעית הוא אומר > מן דאמר תמן מפני שהוא מכשיר את צדדיה לזריעה, וכו' מה אית לך? <כאן בעניין זיבול, מה יש לך לומר > לית לך אלא כהדא: שפא לא ימצא לו זבל, ונמצא מזבל את אותו המקום. מה נפק מן ביניהון? הפר לעשות אפה שלבנין. הוון בעיני מימר: מן דאמר תמן מפני מראית העין, וכו' מפני מראית העין. מן דאמר תמן מפני שהוא מכשיר את צדדיה לזריעה, הרי אינו מכשיר את צדדיה לזריעה. הכל מודין, שאם היה לו שם אבנים, או צורות או סיד או גיבסם, <גבס > מתר. "ומתקנין את המקלקלת במועד". דבר שהוא לצרף המועד, אבל דבר שאינו לצרף המועד, אסור. בשל יחיד, אבל בשל רבים, אפלו דבר שאינו לצרף המועד.

[דף ג' ע"א]

מתר. כהדא דבני דסכותא אתפתחת במועדא, <מרחץ של סכותא התקלקל > ושרא לון רבי אבהו מעבדנה במועדא. בטריח וכו'נו, לא סברנן מימר: "ויכלבד שלא יכון את מלאכתו במועד?" אמרין: אן לא מתעבדא כדון, לא מתעבדא עוד. <אם לא נעשית עכשיו > אירא דצפורין אתפתחת במועדא. <יורה, דוד > חבריא סברין מימר: שרי, מן הדא: "ומתקנין את קלקולי תמים". אמר רבי פינחס: לא אסר רבי ירמיה אלא משם הלכת הפטיש. בית עלמא דבר מקמא אתפתח במועדא. <בית הקברות > רב הונא סבר מימר: שרי, מן הדא: "ועושין כל צרכי הרבים". אמר ליה רבי מנא: [803] ולא תני שמואל: "אלא להיות שפין את סדקהון?" "וחוטטין אותן". גרפין לון, כיי דתנינן תמן: (מקואות ד,ג) "החוטט בצנור לקבל צורות". "ועושין כל צרכי הרבים". אילו הן צרכי הרבים? "דנין דיני ממונות, ודיני נפשות, דיני מכות, ופודין את השבויו, וערכים ותרמים והקדשות, ומשקין את הפוטה, ושורפין

את הפרה, ועורפיו עגלה ערופה, ורוצעינו עבד עברי, ומטהרין את המוצרע, ומפרקין את הפוגעל מעל גבי האמום, <תבנית> אבל לא מחזירין אותו. "ומצינין על הקברות". לא כבר ציננו מאדר? תפתר, שירד שטף שלג שמים ושטפו. "ויוצאין אף על הכלאים". לא כבר יצאו באדר? תפתר, שהיתה השנה אפלה, ואין הצמחים נכרין. ומניין לצינו? רבי ברכיה, רבי יעקב בר פת יעקב, בשם רבי חוניה דברת הורן; רבי יוסה אומר לה: רבי יעקב בר אחא בשם רבי חוניה דברת הורן; רבי חזקיה, רבי עזיאל בריה דרבי חוניה דברת הורן; (ויקרא יג, מה) "וטמא טמא וקרא", כדי שתהא טמאה קוראה לו בפיה, ואוקרת לו: "פרשו!" רבי לא בשם רבי שמואל בר נחמן; (יחזקאל לט, טו) "ועברו העברים בארץ, וראה עצם אדם ובנה אצלו צייון", "עצם", מכן שמצינין על העצמות. "אדם", מכן שמצינין על השורה ועל הגלגלת. "ובנה", מכן שמצינין על גבי אבן קבועה. אם אומר אתי, על גבי אבן תלושה, אף היא הולכת ומטמא במקום אחר. "אצלו", במקום טהרה. "צייון", מכן לצינו. מוצא אבן אחת מצינת, אף על פי שאין מקימין בו, הפאחיל עליה טמא. אני אומר: מת קמציין היתה נתון תהתיה. היו שתים, הפאחיל עליהן טהור, וכיניהן טמא. אם היתה חרוש בינתים, הרי הן פיהידיות: כיניהן טהור, סביבותיהן טמא. תני: אין מצינין על הבשר, שפא ותאכל הבשר. רבי יוסטא בר שונם בעא קמי רבי מנא: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע? אמר ליה: מוטב יתקלקלו בו לשעה, ואל יתקלקלו בו לעולם.

הלכה ג משנה רבי אליעזר בן יעקב אומר: מושכין את הפנים מאילן לאילן, אבל לא ישקה את כל השדה בלה. ורעים שלא שתי לפני המועד, לא ישקם במועד; וחקמים מתירין

[דף ג' ע"ב]

בזה ובזה.

גמרא רבי מנא אומר לה סתם. רבי אבון בשם שמואל: בפתם חלוקין. מה אבון קמיון? <במה אנו עוסקים> אם בפרוחיו, דברי הכל, אסור; אם ברופיו, דברי הכל, מתר. אלא פי נן קמיון, בנטועין מטע עשר לבית סאה. רבי יעזר בן יעקב עבד לון בפרוחיו, ורבניו עבדין לון פרופיו. הא רבניו אמרי: בפרוחיו, אסור להשקות. מהו להמשיך? נילף הדא דרבניו מן דרבי יעזר בן יעקב, כמה דרבי יעזר בן יעקב אומר: בפרוחיו, אסור להשקות ומתר להמשיך, מן רבניו אמרי: בפרוחיו, אסור להשקות ומתר להמשיך. ולא כן סבירין מימר: "בפרוחיו, דברי הכל, אסור"? והו, עפר לבן, לא בפרוחיו הוא? אלא פאן בשביעית, וכאן במועד. מה בין לשביעית ומה בין מועד? שביעית, על ידי שהיא מתרת בכלאכה, התירו בין דבר שהוא טריה, בין דבר שאינו טריה; מועד, על ידי שהוא אסור

במלאכה, לא התירו אלא דבר שהוא אכיל, ובלבד דבר שאינו טריה. ואית דבגעי משמענה מן הדא: שביעית, על ידי שזמנה מרבה, התירו מועד, על ידי שזמנו קצר, אסור. אותן שבעת ימים האחרונים, לא מסתברת מעבדנון בשבעת ימי הרגל, ויהיו אסורין? אשכח תני: מרבצין בעפר לכו בשביעית, אבל לא במועד. דברי רבי שמעון. ורבי אליעזר בן יעקב אומר. "וחכמים מתירין בזה וכוה". מהו "בזה וכוה"? בין ששתי קדם לרגל, בין שלא שתי קדם לרגל. אלא, בין באילן ובין בורעין.

הלכה ד משנה צדיו את האשות ואת העבדים בשדה האילן ובשדה הלכו, כדרכו במועד ובשביעית. רבי יהודה אומר: בשדה האילן כדרכו, ובשדה לכו שלא כדרכו. ומקריין את הפרצה במועד; ובשביעית בונה כדרכו.

גמרא אשות זו חלדה. <חולד> אף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר: (תהלים נהט) "גפל אשת בל הוא שמש". ניהא בשדה האילן. בשדה הלכו? אלא בשדה הלכו שהיא סמוכה לשדה האילן. "כדרכו", צד במצודה. "שלא כדרכו", תוחב בשפוד ומכה בקרדום, ומרדד את האדמה תחתיה. תני: מהריבין חוררי הנמלים במועד ביצד הוא עושה? רבן שמעון בן גמליאל אומר: נמל מאלו ונותן בצד אלו, והן מחנקין אלו את אלו.

[דף ד' ע"א]

והוא שתהא אמת המים עוברת ביניהן. "ומקריין את הפרצה במועד". אכן על גבי אכן וצורר על גבי צורר. ובשביעית בונה כדרכו: אכן על גבי צורר וצורר על גבי אכן. ובפרצה שאינה סנה את העפר, אבל פרצה שהיא היתה סנה את העפר, אסור לגדרה בשביעית. ותני כן: "כל פרצה שהיא סנה את העפר, אסור לגדרה בשביעית, ושאינה סנה את העפר, מתר לגדרה בשביעית." בשאינה מכשלת את הרבים, אבל אם מכשלת הרבים, אף על פי שהיא סנה את העפר, מתר לגדרה בשביעית. פהדא: "אם היה פתלו גוהה, סותרו וכוההו." ויסתר ולא יבנהו! רבי חנניה בשם רבי יוחנן: התירו סופו מפני תחלתו, שאם אומר את לו שלא יבנה, אף הוא אינו סותרו, ונמצא בא לידי סכנה.

הלכה ה משנה רבי מאיר אומר: רואין את הנגעים להקל ולהחמיר, וחכמים אומרים: לא להקל ולא להחמיר. ועוד אמר רבי מאיר: מלקט אדם עצמות אביו ואמו, מפני ששמחה היא לו. רבי יוסה אומר: אבל הוא לו. ולא יעורר על מתו ולא יספידנו קדם לרגל שלשים יום.

גמרא תמן תנינן: (נגעים דו) "בהרת פגרים, ופסת פגרים, ונולד לפסיון מוהיה או שער לכו, והלכה לה האום, רבי עקיבה מטמא; וחכמים אומרים: תראה כתחלה." הא רבי עקיבה מטמא ומחליט,

ורבנין אמרי "תראה בתהלה", מחליטין. ומה ביניהון? רבי יוחנן אמר: ערב הרגל ביניהון. רבי עקיבה אמר, היא קדמיתא, >היא הראשונה< ואין את נזקק לו, לא להקל ולא להחמיר. ורבנין אמרי, חרי היא, >אחרת היא< ואת פומרו מן הראשונה.

[דף ד' ע"ב]

והידא היא "שלא להחמיר"? >ואיוו היא< שאין את נזקק לו לשניה להחמיר. רבי יוסה בשם רב אחא: אתיא דיהידיא דהכא פסתמא דתמן, ודיהידיא דתמן פסתמא דהכא. אתיא דיהידיא דתמן פסתמא דהכא: רבי עקיבה אמר: היא קדמיתא, ואין את נזקק לו לא להקל ולא להחמיר. ותנינן הכא: ותכמים אומרים: לא להקל ולא להחמיר. ודיהידיא דהכא דתמן פסתמא דתמן: ורבנין אמרי: חרי היא, ואת פומרו מן הראשונה. ותנינן הכא: "רבי מאיר אמר: רואין את הנגעים להקל, אבל לא להחמיר." רבי יוסה בירבי בון בשם רב אחא: בין דיהידיא דהכא, בין דרבנין דהכא מודיי לרבנין דתמן, >שם: במסכת נגעים< להקל אבל לא להחמיר. תמן, בשתלכה לה האום, ברם הכא, בשתלכו להם הסימנין, והאום קימת. אמר רבי: נראין דברי רבי יוסה במסגרא, ודברי רבי מאיר בפחלתא. רבי זעורה אמר: ימי הרגל ביניהון. רבי עקיבה אמר, היא קדמיתא, ואינו נכנס לעזרה. ורבנין אמרי, חרי היא, והוא נכנס לעזרה. הא רבי עקיבה מטמא ומחליט, ורבנין אמרי "תראה בתהלה", מחליטין. ומה ביניהון? ערב היה לו שמע "פטור" מפי כהן שיעה אהת. שמואל אמר:

[דף ה' ע"א]

פריקה ביניהון. רבי עקיבה אמר, היא קדמיתא, בפורת מן הטמא, טהור. ורבנין אמרי, חרי היא, בפורת מן הטהור, טמא. ואמרון בשם שמואל: פריקה ושחין המורד ביניהון. רבי עקיבה אמר, היא קדמיתא, בפורת מן הטהור, טמא. ורבנין אמרי, חרי היא, בפורת מן הטמא, טהור. בגין דהיא חרי, הא אן היא היא, טמא. ואתיא ביי דאמר רבי שמעון בן לקיש דאתפלגין: פריקה בו בשחין המורד, רבי יוחנן אמר: טהור. רבי שמעון בן לקיש אמר: טמא. [805] "ועוד אמר רבי מאיר: מלקט אדם עצמות אביו ואמו, מפני ששמחה היא לו". בראשונה היו קוברין אותן במהמורות, נתאבל הכשר, היו מלקטין את העצמות, וקוברין אותן ברום. >בארום< אותו היום היה מתאבל, ולמחר היה שמת, שנזחחו אבותיו מן הדין. תני: "המעביר ארון ממקום למקום, אין בו משום לקוט עצמות." אמר רב אחא: תדא דת אמר, בארון שלאבן, אבל בארון שלעץ, יש בו משום לקוט עצמות. אמר רבי יוסה: ואפלו תימר בארון שלעץ, אין בו משום לקוט עצמות. אי זהו לקוט עצמות? המעבירן באפיקרסין ממקום למקום. >סדין< רבי חגי בשם רבי זעורה: לקוטי עצמות בשמועין. ותני כן: "לקוט עצמות,

מלקט עצם לעצם משייתאבל הפשר. "תני: אין שמועה ללקיטו עצמות." אמר רבי חגי: והוא שישמע למחר, אבל אם שמע בו כיום, יש שמועה ללקיטו עצמות. ויש שעור ללקיטו עצמות? תנא ניקומכי קמי רבי זעורה: אין שעור ללקיטו עצמות. בהדא: רבי מנא הורי לרבי הלל דכפרה

[דף ה' ע"ב]

לקרע ולהתאבל, כרבי אחא, שלא להטמות, כרבי יוסה. תני: "לקיטו עצמות, אין אומרים עליהן קנים ונהי. אין אומרים עליהן לא ברבית אבלים ולא תנחומי אבלים. אילו הן ברבית אבלים? מה שהן אומרים בבית הכנסת. אילו הן תנחומי אבלים? מה שהן אומרים בשורה. אבל אומרים עליהן דברים." מה הן דברים? רבני דקיסרין אמרי: קלוסי: "ולא יעורר על מתו." אי זהו העורר? מזכירתו בין המתים. "ולא יספידנו". אי זה הוא הספד? שהוא עושה לו הספד בפני עצמו. הדיא דתא אמר, בישן, אבל בחדש, מתר. אי זהו חדש ואי זהו יסן? חדש, בתוך שלשים יום; יסן, לאחר שלשים יום. תני: "לא תעורר אשה לוייתה במועד." רבי נחמן בשם רבי מנא אמר: לוייתה, כמה דתמר: (איוב ג,ח) "העתידים עורר לוייתו." תני: "לא ישא אדם אשה שיש לה בנים, אפלו בכר." אמר רבי יפא: מפני מעשה שארע.

הלכה ו משנה אין הופרין פוכין וקברות במועד, אבל מהנכין את הפוכין, ועושין נכרכת, דפנים של אבן בקבר ופארוץ עם הפות בקצר. רבי יהודה אומר, אלא אם כן יש עמו נקרים.

גמרא איזהו הנוף קברות? רבי יוסה בר נהורי אמר: סדו כסיד. רב הקדא אמר: אם היה ארוף, מקצרו. רבי יהושע כן לוי אמר: מאריך בו מצד אחד, ומרחיב בו מצד אחר. תני רבי חייה: מאריך בו ומרחיב בו, בין מצד אחד בין משני צדדין. ועושין נכרכת במועד. זה המקיע. חפירה צרה כל שהוא תושב נקרא מקיע. > לא קבוע < "פארוץ עם הפות בקצר". הדיא דתא אמר, כמת שאינו מפרסם, אבל כמת שהוא מפרסם, עושין לו ארוץ אפלו בשוק. כד דמוך רבי חנניא חברין דרבנין, עבדין ליה ארוץ בשוקא. הכל מודין שלא יקוץ לו ארוץ. ודכותה, לא יחצב לו אבנים. היו חצובות, תפלוגתא דרבי יהודה ורבנין. ומועד קטן א,ז

הלכה ז משנה ואין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מיבמין, אבל מחזיר את גרושתו, מפני ששמחה היא לו. ועושה אשה תכשיטיה במועד. רבי יהודה אומר: אשה לא תסוד, מפני שגוול הוא לה.

[דף ו' ע"א]

גמרא שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: מפני כבוד פריה ורביה. מבעוון קמי רבי יסא: העבד, מהו שישא אשה במועד? אמר לון: נשמענה מן הדא: (גיטין דה) מי שהציו עבד והציו בן חורין, עובד את רבו יום אהד, ואת עצמו יום אהד. דברי בית הלל. בית שמי אומרים: תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם; לשא שפחה אינו יכול, בת חרין אינו יכול. ויבטל? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: (ישעיה מו, יח) "לא תהו בראה, לשבת יצרה!" אלא מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להודות בדברי בית שמי. ואמר שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: מפני כבוד פריה ורביה. הדיא אמרה, שהעבד מצוה על פריה ורביה, וכל שהיא מצוה על פריה ורביה, אסור לו לשא אשה במועד. רבי אילא, רבי לעזר בשם רבי חנניה: על שם שאין מערבין שמחה בשמחה. רבי לא שמע לה מן הדא: (דברי הימים ב זט) "כי הנבת המזבח עשו שבעת ימים, והחג שבעת ימים". רבי יעקב בר אהא שמע לה מן הדא: (בראשית כט, כ) "מלא שבע זאת". רבי אבהו בשם רבי לעזר: מפני הפרה. תני: אבל מתבונן הוא ונושא מערב הרגל. [806] לית הדיא פליגא על רבי לעזר? לית הדיא פליגא על רבי יוחנן? ואפלו על רבי חנניה לית היא פליגא? אמר רבי בא: עלת פלתא נפקת טרוותא. <נכנסה הכלה, יצאה הטרחה> "אבל מחזיר הוא את גרושתו, מפני ששמחה היא לו". הדיא דאת אמר, מן הנשואין, אבל מן הארוסין, אסור. "ועושה אשה תכשיטה במועד". "ואילו הן תכשיטי אשה? גודלת, וכוחלת, ופוקסת, קולעת שערה, שמה כחל על עיניה ואודם על פניה" ונוטלת את שערה ואת צפרניה, <קוצצת> ומעברת פלי חרש על פניה. <לגלח> אמר רבי יודן אבוי דרבי מתניה: בלשון נקי היא מתניתא. "רבי יהודה אומר: לא תסוד, מפני שהוא נוול לה". תרין אמורין, רבי חנניה ורבי מנא. חד אמר: פסיד שהיא מתרתו בתוך המועד, נחלקו, אבל פסיד שהיא מתרתו לאחר המועד, דברי הכל אסור. והרבה אמר: פסיד שהיא מתרתו לאחר המועד, נחלקו, אבל פסיד שהיא מתרתו בתוך המועד, דברי הכל אסור. אמר דא וזמן אמר דא. מן מה דאמר רבי חנניה, רבי יסא בשם רבי יוחנן: רבי יודה בדיעתיה, כמה דרבי יודה אמר תפון: צרת שעיה צרה, כן הוא אמר הכא: נוול שעיה נוול. תוי, דו אמר: פסיד שהיא מתרתו בתוך המועד, נחלקו, אבל פסיד שהיא מתרתו לאחר המועד, דברי הכל אסור.

[דף ו' ע"ב]

הלכה ח משנה ההדיוט תופר בדרבו, והאמן מכלב. ומסרגין את המפות. רבי יוסה אומר: ממתחין.

גמרא דבית רבי יני אמרי: "בדרבו", ממלא את הפוחט; "מכלב", אחת אחת. רבי יוחנן אמר: "בדרבו", אחת אחת; "מכלב", מפסיע. <משאיר רווח בין התפירות> מתניתא מפסיע לרבי יוחנן:

"הרזענין מכלבין במועד." אן תימר "אחת אחת", כך היא אמנותן! אלא בינן קמיין, במפסיע. אי זהו הדינא ואי זהו אמן? אמר רבי יוסה בן הנינה: כל שהוא מונג את האמירות, -חתיכות בד תפורות על שפת בגד- זה הוא הדינא. אמר רבי סימון: בתופר פיסין פיסין היא מתניתא. "ממתהין." רבי ינאי אמר: אתפלגון הוקיה ורבי יוחנן. הוקיה אמר: סרוג, שתי וערב. מתוח, או שתי, או ערב. רבי יוחנן אמר: סרוג, או שתי, או ערב. מתוח, היתה רפה, ממתחה. אמר רבי יהיה בר בא: הכל מודין בפרוג שהוא שתי וערב. מה פליגי? במתוח. הוקיה אמר: או שתי או ערב רבי יוחנן אמר: אם היתה רפה ממתחה. רבי ינאי הורי לשמואל בר הנינה: סרוג שתי וערב. ולא ידעין אי פהדא דהוקיה, ואן פהדא דרבי יהיה בר בא דברי הכל. אמר רבי בון בר יהיה קמי רבי ועורה: מתניתא אמרה כן: סרוג שתי וערב, דתנינן תמן: החובל, מאימתי הוא חבור למטה? משיסרג בה שלשה בתים. אית לך מימר, שתי ולא ערב, או ערב ולא שתי? מהו להעביר ולסרג? רב הושעיה, אית ליה קמת, וסתן חפיון. רבי ועורה אמר לרבי יונה: פוק זבון לן שחורין לדכנה. אמר ליה: אית לן פלחא דמועדא? ואקפד עלוי.

הלכה ט משנה מעמידין תנור וכירים ורחים במועד. רבי יהודה אומר: אין מכבשין את הרחים בתחלה.

[דף ז' ע"א]

גמרא תנא רבי הלפתה בר שאול: ובלבד שלא ינדלנו בתחלה. תני: "תנור וכירים חדשים, אין סכין אותן בשמן, ואין טולין אותן במטלת, ואין חוסמין אותן בצונין בשביל שיתחממו, ואם בשביל לשפות עליהן את הקדרה, מתיר." ותני כן: "תנור וכירים חדשים, הרי הן ככל הכלים המפלטלין בחצר." רבי יודן בירבי ישמעאל הורי מדיחא להביא פירה חדשה מבית האמן, לשפות עליה את הקדרה בתחלה ביום טוב.

הלכה י משנה ועושין מעקה לגג ולמרפסת, מעשה הדינא, אבל לא מעשה אמן. שפין את הסדקין, ומעגילין אותן במעגילה, ביד וברגל, אבל לא במחלצים. הצייר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנין אותן במועד, ובלבד שלא יבון מלאכתו במועד. כבשים שהוא יכול לזבל מהן במועד, כובשין.

גמרא לגג, שלשה, ולמרפסת, עשרה. "שפין את הסדקין." תני רבי יהיה: השף, שף פרגל, והמעגל, מעגל ביד. [807] מתניתה, במעגילה קמנה, ומה דתני רבי יהיה, במעגילה גדולה. "הצייר והצנור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנין במועד, ובלבד שלא יבון את מלאכתו במועד." פהדא:

רבי מנא אתבר עוקא דסלמיה. <שלב> שאל לרבי יונה אבוי ושרא ליה. <התיר לו> אפלו כן, אמר ליה: "פוק חמי חד סב וסמוך עלויו" נפק ואשפח רבי בון בר כהנא ושאל ליה, ושרא ליה. "וכל כבשין שהוא יכול לזבל מהן במועד, כובשין". הא כבשין שאינו יכול לזבל מהן במועד, לא. אמר רבי בא: הדיא דת אמר, בשאינן אבודין, אבל אם היה דבר אבד, מתר. תני: "לא יהא יוצא ומלקט גישכים, ומוכרן בשוק, ואין דרין לזבל מהן במועד. אמר רב הושעיה: אם אומר את כן, נמצאת מתיר את האמנות במועד. לא כן אמר רבי בא: "הדיא דת אמר, בשאינן אבודין, אבל אם היה דבר אבד, מתר"? מתניתה, בשלקטן ברגל; מה דאמר רבי בא, בשלקטן מערב הרגל.

פרק ב'

הלכה א משנה מי שהפך את זיתיו, ורעו אבל או אגס, או שהטעוהו, טוען קורה ראשונה ומניחה
לאחר המועד. דברי רבי יהודה. רבי יוסה אומר:

[דף ז' ע"ב]

זולף וגומר כדרבו.

גמרא אגן תנינן "מי שהפך את זיתיו" תני רבי היה מי שהיו זיתיו הפוכין ושנינו מתניתין צריכה לרבי היה ודרבי היה צריכה למתניתין אלו תנינן, ולא תנא רבי היה הוינן אמרין לא אמרנן אלא מי שהפך פעם אחת אבל אם הפך ושנינו, דברי הכל מתר הוי צרכה למתניתיה דרבי היה או אלו תנא רבי היה ולא תנינן אגן הוינן אמרין: לא אמרנן אלא מי שהפך ושנינו אבל אם הפך פעם אחת, דברי הכל אסור הוי צרכא למתניתין וצרכא למתניתא דרבי היה אמר רבי פינחס בירבי זפי מתניתה, בעמינים. מה דתני רבי היה, בגרגרים. רבנין דמיסרין אמרין מתניתין כרבי יוסה ומה דתני רבי היה, כרבי יודה רבי יודה אומר יאבד דבר ממעט, ואל יאבד דבר מרבה רבי יוסה אומר אל יאבד דבר כל עקר. רבי יודה בר פוי בשם רבי יוחנן בשם שהן חלוקין פאן פד הם חלוקין בהלכות אבל, דתני: "אלו דברים שעושין לאבל בימי אבלו: דורכין את עכטו, וזולפין את יינו, וגפין את הכייתיו, וזיתיו הפוכין ושנינו, טוענן כדרבן, ומשקין בית השלחין שלו, כשהגיע זמנו לשתות.

[דף ח' ע"א]

וזורעין את גירו פשתן כרביעה. דברי רבי יודה. אמרו לו: אם אינה נזרעת פשתן, תזרע מין אחר. אם אינה נזרעת בשבת זו, תזרע בשבת אחרת. "מנו אמרו לו"? רבי יוסה. מחלפה שיטתיה דרבי

יודה! תמן הוא אמר: "יאבד דבר ממעט ואל יאבד דבר מרבה", וכא אמר הכן! שניא היא תמן, שדרבו להערים. וכל שכן מחלפה שיטתיה דרבי יוסה! מזה אן תמן, שדרבו להערים, את אמר "מתר", כאן, שאין דרבו להערים, לא כל שכן? אמר רבי חיננה: מנו "אמרו לו"? חכמים, שהן בשיטת רבי יודה במועד.

הלכה ב משנה וכן מי שהיה ינו בתוך הבור, וארעו אכל או אנס או שהטעוהו, זולף וגומר ונף כדרבו. דברי רבי יוסה. רבי יהודה אמר: עושה לו למודים, בשביל שלא יחמיץ.

גמרא אמר רבי זעורא: לא אמר אלא "וכן מי שהיה ינו בתוך הבור". הא בתחלה, אמר. מה אנו קומין? אם בשעהגעי זמנו לבצר, ולא בצר, הוא חטא על נפשיה; אם בשלא הגיע זמנו לבצר, יכיל הנה קאים! אלא כי נן קומין, בשעהגעי זמנו לבצר הנה סבר דו יכיל קום ולא קם. בהדא: רבי שמעון בירבי יני קטף פרמיה במועדא. חמוניה כל עמא וקטפון בתריה. בשתא חוריתאי שבקיה ויבש. ילפון מקלקלתא, ומתקנתא לא ילפון. רב היה בר אשי בשם רב:

[דף ח' ע"ב]

הותרא שרי מעבדנה במועדא, לצוד בה דגים במועדא. רבי יהודה הורי באלין מהוליא, שרי מעבדנן במועדא לצרף המועד. רבי אמי הורי באלין פמפאי, שרי מעבדנן במועדא לצרף המועד. רבניו דמיקרין אמרי: מסיקין לפסין וקדרות לצרף המועד. שמואל אמר: זפתין גרבא ולא זפתין כותא, זפתין גרבא, דזפתא דקדיקא, ולא זפתין כותא, דזפתא גלידא. אית דמחלפין: זפתין כותא ולא זפתין גרבא, זפתין כותא שהיא לשעה, ולא זפתין גרבא שהיא לשהות.

הלכה ג משנה מכנים אדם פרותיו מפני הגנבים, ושולה פשתנו מן המשורה, בשביל שלא תאבד, ובלבד שלא יבז את מלאכתו במועד. וכלן, אם פנו את מלאכתן במועד, יאבדו.

גמרא ודלא פרי יודה, דרבי יודה אמר: יושב ושומר. רבי יעקב בר אחא בשם רבניו: פרגמטיא אבדה, שרי מטלטלתה במועדא. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: הדא שירתא, שרי מזבון מנה במועדא. הנה ידע דשירתא מעול ומזלא עבידתיה, אמר רבי מנא: אן ידע דלא מזבין, הוא פחת מן קרנא יזבו, ואן לא, לא יזבו. אמר רבי יוסה בר בון: אגרא וקרנא, גרון הוא. אן ידע דלא מזבין, הוא פחת מן אגרא יזבו, ואן לא, לא יזבו. רבי יונה ורבי יוסה הורון בהדן לסוטה, שרי מזבנתיה במועדא לצרף המועד. רבי יצחק בירבי לעזר מפחד לרבי הושעיה בירבי שמי, דהנה פרוש: אן את ידע דאת מזבין, ואלפא מורכא לך, ואת אתי מסתי גבו, זבו, ואן לא, לא תזבון. רבי יונה בזצריה הנה ליה

ספרין. אתא שאל לרבי חונא: מהו מוּפְנָתוֹן בְּמוֹעֵדָא? אָמַר ליה: מַחְדֵי אֶת מוֹעֵדָא, שְׁתֵי אֶת קוֹנְדִיטוֹן. רבי חנניה חבורן דרבנין אָמַר: פְּרַגְמָטְיָא נְגַבִּית

[דף ט' ע"א]

מנכסי יתומין קטנים. הוון בעי מימר: בְּשֵׁישׁ עֵדִים יוֹדְעִים. הָא אִם אִין עֵדִים יוֹדְעִין, לֹא. רבנין דקסרין בשם רבי לא: לְכֹן צְרִיכָה, בְּשֵׁישׁ עֵדִים יוֹדְעִין. הָא אִם אִין עֵדִים יוֹדְעִין, נְעֻשִׁית כְּפִקְדוֹן. כִּף אָנוּ אוֹמְרִים: פְּקֻדוֹן לֹא יִגְבַּהּ מִנְכְּסֵי יתומין קטנים! מַה בֵּינוּ לְמַלְוָה? מַלְוָה נִתְּנָה לְהוֹצֵאָה, וְזֶה לֹא נִתֵּן לְהוֹצֵאָה. אָמַר רבי בא בר מַמְל: אֵלֹו הֵיךְ לִי מִי שְׁיִמְנָה עִמִּי, הַתְּרַתִּי בְּשֵׁר בְּכוֹר לְהִשְׁקֵל בְּלִיטְרָא, וְהַתְּרַתִּי שְׁיִהוּ עוֹשִׂין מְלֹאכָה בְּחֻלוֹ שְׁלַמוּעַד. כְּלוּם אָסְרוּ בְּשֵׁר בְּכוֹר לְהִשְׁקֵל בְּלִיטְרָא, לֹא כְּדִי שְׁיִהוּ מוֹכְרִין אוֹתוֹ בְּזוּלָה? וְהֵן מַעְרִימִין עֲלֵיו וּמוֹכְרִין אוֹתוֹ בִּיקָר. כְּלוּם אָסְרוּ לְעִשׂוֹת מְלֹאכָה בְּחֻלוֹ שְׁלַמוּעַד, לֹא כְּדִי שְׁיִהוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְיִגְעִין בַּתוֹרָה? וְאֵנּוּן אֲכָלִין וְשׁוֹתִין וּפְחֻזִין. אָמַר רבי יוחנן: אִם הִזְבִּירִיד לְבֹלִי, יְהֵא תִירְדוֹן בְּעַל גְּבוּרָה. אָמַר רבי יוחנן: קוֹבְלִין לְרִשׁוּת לְהַפְטֵר מְבֹלִי. אָמַר רבי יוחנן: לוֹזִין בְּרַבִּית לְחִבּוּרַת מַצּוּה וּלְקַדוּשׁ הַתְּדֻשׁ. רבי יוחנן, בְּצַפְרָא הָיָה נְחַת לְכַנְיָשְׁתָּא, וְתוּה מְלַקֵּט פְּרוּרִין וְאֵכֵל, וְאָמַר: יְהֵא חֲלָקִי עִם אֲלִין דְּאֵכְלוֹן הֲכָא רוּמְשִׁית.

הלכה ד משנה אין לוקחין בתים, עבדים ובהמה ואבנים, אלא לצרף המועד, או לצרף המוכר, שאין לו מה יאכל. אין מפנין מבית לבית, אכל מפנה הוא להצרו, מפני ששמחה היא לו. אין מביאין פלים מבית האמן. אם חושש להן, מפנין להצר אחרת.

גמרא נִיחָא בְּלִהֵן. אָבְנִים? כְּהָדָא: "אִם הָיָה בְּתֵלוֹ גוֹהַה, סוֹתְרוּ וּבִנְהוּ." וְיִסְתְּרוּ וְלֹא יִבְנְהוּ! רבי חנניה בשם רבי יוחנן: הַתִּירוּ סוּפוֹ מִפְּנֵי תַחְלָתוֹ, שְׂאֵם אוֹמַר אֶת לֹו שְׁלֹא יִבְנֶה, אִף הוּא אֵינּוּ סוֹתְרוּ, וְנִמְצָא כֹּא לִידֵי סִבְנָה. רבי יהושע בן לוי שָׂאל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַהוּ לְקַח בְּתִים מִן הַגּוֹי? אָמַר ליה: אִמַּת רַבִּי שָׂאל? בְּשִׁבְתָּ תַנִּין: "בְּשִׁבְתָּ מוֹתֵר." כִּיצַד הוּא עוֹשֵׂה? מִרְאָה לֹו כִּיסִין שֶׁל דִּינָרִין, וְהַגּוֹי חוֹתֵם, וּמַעֲלָה לְאַרְכָּיִים.

[דף ט' ע"ב]

שֶׁכֶּן מְצָאנוּ שְׁלֹא נִבְבְּשָׁה יְרִיחוֹ אֲלֵא בְּשִׁבְתָּ, דְּכִתִּיב: (יהושע וג), "כֹּה תַעֲשֶׂה שְׁשֶׁת יָמִים". וְכִתִּיב: "וּכְיוֹם הַשְּׁבִיעִי תִסַּבּוּ אֶת הָעִיר שִׁבְעַת פְּעָמִים", וְכִתִּיב: (דְּבָרִים כב), "עַד רִדְתָּח", אֲפִלוּ בְּשִׁבְתָּ. הָרִי שְׂאִין לֹו מַה יֵּאֵכֵל, קוֹצֵר וּמַעֲמֹר וְדֵשׁ, וּכְלָכַד שְׁלֹא יְדוּשׁ בְּפָרְה. בְּמִסְפַּק לְיָחִיד, אֲבָל בְּמִסְפַּק לְרַבִּים, דֵּשׁ וְאֲפִלוּ בְּפָרְה. אִין מִפְּנִין מְדִירָה נָאָה לְדִירָה נָאָה, וְלֹא מְדִירָה כְּאוֹרָה לְדִירָה כְּאוֹרָה. [809] וְלֹא

מסכת מגלה פרק ראשון

א. כרפין המקפין מימות יהושע בן נון - קורין בחמשה עשר. רבי יהושע בן קרחה אומר: כרפין המקפין חומה מימות אחשורוש - קורין בחמשה עשר. אמר רבי יוסי ברבי יהודה: היכן מצינו לשובן הבירה שהיא מקפת חומה מימות יהושע בן נון? אלא (אסתר ט, כח): "משפחה ומשפחה מדינה ומדינה עיר ועיר"; הסמוכין לפרך והנראין עמו - גדון ככרך.

ב. היוצאין בשירות, ומפרשין בספינה - קורין בארבעה עשר. חל להיות בערב שבת - מקפין מקדימין ליום הכניסה. ועירות גדולות קורין בו ביום. רבי יוסי אומר: אין מקפין קודמין לעירות, אלא אלו ואלו קוראין בו ביום. חל להיות בשבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירות גדולות קורין בערב שבת, ומקפות חומה למחר. רבי אומר: אומר אני, הואיל ונדחו עירות גדולות ממקומן - ידחו ליום הכניסה.

ג. אמר רבי יהודה: אימתי בזמן שהשנים כתקונן וישראל שרויין על אדמתן. אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה - אין קורין אותה אלא בזמנה.

ד. מקרא מגלה, ותרומת שקלים - מקדימין ולא מאחרין. סעדת פורים וראש חודש, ספק מילה וזמן עצי כהנים, תשעה באב חגיגה והקהל - מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין, גובין בו ביום, וגובין ומחלקין בו ביום, שאין עיניהם של עניים נשואות אלא ליום מקרא מגלה, שנאמר (אסתר ט, כח): "והימים האלה נזכרים ונעשים"; אבל לקים את השמחה בזמנה.

ה. מגבת פורים - לפורים, ומגבת העיר - לאותה העיר. אין מדקדקין במגבת פורים, אבל לוקחים את העגלים ושוחטין ואוכלין אותן. והמתור - אל יפל לכיס של צדקה. רבי אליעזר אומר: מגבת פורים - לפורים,

ואין העני רשאי לקח מהן רצועה לסנדלו, אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר; דברי רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר, ורבן שמעון בן גמליאל מקל.

ו. רבי מאיר אומר: הנותן דינר לעני לקח בהן פרות - אל יקח בהן פלים. כלים - אל יקח בהן פרות, שמעביר על דעתו של בעל הבית. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: הנותן דינר לעני לקח בהן חלוק - אל יקח בהן טלית. טלית - אל יקח בהן חלוק, מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית.

ז. קראו את המגלה באדר הראשון, ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני - נוהגות בראשון, חוץ ממקרא מגלה. רבי אליעזר בן רבי יוסי אומר משום רבי זכריה בן הקצב: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצוות שנוהגות בשני - נוהגות בראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני - אין נוהגות בראשון. ושׁוין בהספד ותענית שאסורים בזה ובזה.

אח, אין בין יום-טוב לשבת אלא אכל נפש בלבד. רבי יהודה מתיר אף מכשירי אכל נפש. רבי נחוניא בן הקנה היה עושה שבת כיום הכפורים לתשלומין; מה שבת מתחייב בנפשו - פטור מן התשלומין, אף יום הכפורים מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין. אין בין שלשה תעניות שניות לשבע אחרונות, אלא תרועה ונעילת חניות בלבד. אין בין מודר הנאה מחברו סתם למודר הימנו מאכל, אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אכל נפש.

ט. אין בין נזיר סתם לנזיר שלשים יום, שהנזיר סתם מגלח ליום אחד ושלשים, ואם גלח ביום שלשים - לא יצא. נזיר שלשים - מגלח ליום שלשים ואחד. ואם גלח ביום שלשים - לא יצא. וזה וזה

בבגדים משמש לכהן משוח שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. אין בין כהן משוח משמש לכהן מרבה בבגדים שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה, ופר הבא על כל המצות.

מִסַּכַּת מַגְלָה פָּרָק שְׁנִי

א. הקורא את המגלה למפרע - לא יצא. וכן בהלל, וכן בקריאת שמע ובתפלה. הקורא את המגלה, וטעה, והשמיט בה פסוק אחד - לא יחזור ויקרא אותו הפסוק בפני עצמו, אלא מתחיל מאותו הפסוק, וגומר עד סוף. וכן בהלל, וכן בקריאת שמע ובתפלה. נכנס לבית הכנסת ומצאן שקראו חציה, וגמר עמהן - לא יחזור ויקרא מראשה ועד אותו מקום, אלא מתחיל מראשה וגומר עד סוף. וכן בהלל וכן בקריאת שמע ובתפלה.

ב. קראת בלילה - לא יצא ידי חובתו. אמר רבי יוסי: מעשה בן רבי יוחנן בן גורי שקראת בצפורי בלילה. אמר לו: אין שעת הספנה ראיה. קראת על פה - לא יצא ידי חובתו. אמר רבי שמעון בן לקיש: מעשה בן רבי מאיר שהלך לאסיא לעבר את השנה בעסיא, ולא היה שם מגלה כתובה עברית, וכתבה מלבו, וקרא מתוכה. קראת - בין עומד בין יושב בין מטה, בין שהעמיד לה מתרגמן וכתבה מלבו, בין שברך לפנייה ולא לאחרייה, לאחרייה ולא ברך לפנייה, לא ברך לפנייה ולא לאחרייה - יצא. אמר רבי שמעון: מעשה ברבי מאיר שקראת בבית הכנסת בטבעין מושב, והיו בני הכנסת יושבין, כיון שגמרה מקצתה - נתנה לאחר וברך עליה.

ג. קראת בלעז - הלעזות יוצאין ידי חובתן. קראת אשורית - שומעין ושאיין שומעין יוצאין ידי חובתן. לעולם אין יוצאין ידי חובתן, עד שתהא כתובה אשורית, בלשון עברי על הספר, ובדי.

מצותן לגלח ביום שלשים ואחד. אין בין דם המת לדם תפיסה, אלא שדם המת נזיר מגלח עליו, וחביבין על טמאת מקדש וקדשיו. דם תפיסה - אין נזיר מגלח עליו, ואין חביבין על טמאת מקדש וקדשיו.

י. אין בין כזית מן המת למת, אלא שכזית מן המת פתחו בטפח. והמת פתחו בארבעה טפחים. אין בין כזית מן המת לעצם כשעורה אלא טמאת אהל בלבד. אין בין אבר מן המת לאבר מן החי, אלא שאבר מן המת - בשר הפורש ממנו טמא. ואבר מן החי - בשר הפורש ממנו טהור.

יא. אין בין זב הרואה שמי ראיות לרואה שלש אלא קרבן. אין בין זב לזבה, אלא שהזב טעון ביאת מים חיים, וזבה אין טעונה ביאת מים חיים. אין בין זבה לנדה אלא קרבן. אין בין קרבן זבה ליולדת אלא הבאת קרבן. אין בין נדה לשומרת יום כנגד יום, אלא ספירת שבועה בלבד.

יב. אין בית מסגר לבית המחלט, אלא שהבית המסגר מטמא מתוכו, והמחלט מתוכו ומאחוריו, זה וזה מטמא בכיאה. אבנים שיש בהן נגע - מטמאות מאחוריהן. אין בין נדרים לנדבות אלא שהמקדיש נדרים לברך הבית ואבדו - חייב באחרייתן. וזה וזה מטמאין בכיאה. נדבות - אין משלם אלא טובת הנאתו בלבד.

יג. אין בין במות יחיד לבמות צבור, אלא כל שנדר ונדב קרב בבמות יחיד, וכל שאין נדר ונדב קרב בבמת צבור. אין בין שיליה לירושלים, אלא שבשיליה בנין אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה.

יד. אין בין כהן המשוח המשמש לכהן משוח שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. אין בין מרבה בבגדים משמש למרבה בגדים שעבר, אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן משוח שעבר למרבה בבגדים שעבר, אלא פר הבא על כל המצות. אין בין כהן מרבה

פרנסי אותה העיר - רשאי לשנותה לכל דבר שיצו. אמר רבי יהודה: בית הכנסת של טרסיים שהיה בירושלים, שמכרוהו לרבי אליעזר, ועשה בה כל צרכיו.

ח. העושה תבה ומטפחות לספר, עד שלא נשתמש בהן גבוה - רשאי לשתמש בהן הדיוט, ומשנשתמש בהן גבוה - אין רשאי לשתמש בהן הדיוט. וכלים שנשתמש גבוה - אל ישתמש בהן הדיוט. אבל משאיל אדם מטפחתו לספר, וחוזר ולוקחה ממנו. מטפחת ספרים - משנין אותם מספרים לספרים, אבל לא לדברים אחרים.

ט. העושה מנורה ונר לבית הכנסת, עד שלא נשתקע שם הבעלים מהן - רשאי לשנותן לדבר אחר. משנשתקע שם הבעלים מהן - אין רשאי לשנותן לדבר אחר. בני העיר שהלכו לעיר אחרת, ופסקו עליהן צדקה - נותנין לעניי אותה העיר. וכשהן באין - מביאין אותה עמהן. ויחיד שפסק צדקה בעיר אחרת - תנתן לעניי אותה העיר. הפוסק צדקה - עד שלא זכו בה הפרנסין - רשאי לשנותה לדבר אחר. משזכו בה הפרנסין - אין רשאי לשנותה לדבר אחר אלא מדעתן.

י. נכרי שהקדיש קורה לבית הכנסת וכתוב עליה "לשם" - בודקין אותו. אם אמר "לשם הקדש נדרתי" - גונזין אותו. ואם אמר: "לשם בית הכנסת נדרתי" - גורדין מקום השם, וגונזין אותו ומשתמשים במותר. כלי גבוה - עד שלא נשתמש בהן גבוה - רשאי לשתמש בהן הדיוט. משנשתמש בהן גבוה - אין רשאי לשתמש בהן הדיוט. וכלים שנעשו מתחלתן להדיוט - אין עושין אותן לגבוה. אבנים וקורות שחצבן מתחלה להדיוט - אין בונין אותן בהר הבית. אבני היכל ועזרות שנפגמו - אין להם פדיון, וטעונין גניזה. אמר רבי יהודה: מעשה ברבי אלעזר ברבי צדוק שלקח בית הכנסת של אלכסנדראי

ד. הכל חיבין בקריאת המגלה, כהנים לויים וישראלים, עבדים משחרין, חללים, נתינין, מזורים, סריס אדם וסריס חמה, פצווע דכא וברות שפכה - פלן חיבין. ומוציאין את הרבים ידי חובתן. אנדרוניוס - מוציא את מינו ולא את שאינו מינו. טומטום - אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - אין מוציא, לא את מינו ולא את שאינו מינו. נשים ועבדים וקטנים - פטורין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן. אמר רבי יהודה: קטן הייתי, וקריתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד, וקלסני. אמר לו: אין מביאין ראיה מן הקטן. אמר רבי: קטן הייתי, וקריתיה למעלה מרבי יהודה באושא, והיו שם זקנים ולא אמר אחד מהן דבר. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן המתיר, מכאן ואילך הנהיגו, שיהו קטנים קורין אותה לרבים.

ה. מצות מגלה - מתחלתה ועד סופה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מ"איש יהודי". רבי יוסי אומר: מ"אחר הדברים האלה". רבי שמעון בן יוחי אומר: מ"בלילה ההוא", אבל הכל מודים מצותה שתהא כתובה כלה.

ו. כל יום הגף אסור בחדש, כל יום השביעי חיב בסכה, וכל יום השביעי כשר ללולב, כל יום השמיני כשר למילה, וכל הלילה כשר לקצירת העמר, ולהקטיר חלבים ואיברים. זה הכלל: דבר שמצותו ביום - כשר כל היום, ודבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה, ואין חיבין עליהן משום נותר, ואין מחשבה פוסלת בהן משום פגול, עד שיעלה עמוד השחר.

ז. רבי מנחם בן רבי יוסי אומר: בני העיר שמכרו רחובה של עיר - לוקחין בדמיו בית הכנסת. וחכמים אומרים: הרחוב, אין בו משום קדשה. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שלא התנו עמהן פרנסי אותה העיר, אבל אם התנו עמהן

שְׁהִיָתָה בִירוּשָׁלַיִם, וְהִיָה עוֹשֶׂה בָהּ כָּל חֻצְצוֹ, לֹא אָסְרוּ אֲלֵא בְזִמְנָא שֶׁם הָרֵאשׁוֹן קְרוֹי עָלָיו.

יא. בְּתֵי כְּנֻסִיּוֹת - אֵין נוֹהֲגִין בְּהֵן קְלוֹת ראש, לֹא יִכְנָס לְהֵן: לֹא בַחֲמָה מִפְּנֵי הַחֲמָה, וּבַצִּיָּנָה מִפְּנֵי הַצִּנָּה, וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, וְאֵין אוֹכְלִין בְּהֵן, וְאֵין שׁוֹתִין בְּהֵן, וְאֵין יִשְׁנִין בְּהֵן, וְאֵין מְטַלְּיִן בְּהֵן, וְאֵין נֹאֲתִין בְּהֵן, אֲבָל קוֹרִין וְשׁוֹנִין וְדוֹרְשִׁין בְּהֵן. בְּהֶסְפֵּד שֶׁל רַבִּים - מְסַפֵּיד בְּהֵן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּיִשׁוּבֵן, אֲבָל בְּחֻרְבָּנָן - מְנִיחִין אוֹתָן, וּמְגַדְּלִין בְּהֵן עֲשָׂבִים מִפְּנֵי עֲגָמַת נַפְשׁ.

מִסְכַּת מְגִלָּה פָּרָק שְׁלִישִׁי

גא. ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין פרשת שקלים, ומפטירין (מלכים ב- יב) פרשת שקלים שביהודע הפכה. איזו היא שבת ראשונה? כל שראש חדש אדר חל להיות בתוכה, אפלו בערב שבת. בשניה "זכור". ומפטירין (שמואל א- טו): "כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל". איזו היא שבת שניה? כל שחל פורים להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. בשלישית - פרה אדמה, ומפטירין (תקאל ל:): "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". איזו היא שבת שלישית? כל שסמוכה לפורים מאחרי. רביעית - "החדש הזה לכם ראש חדשים", ומפטירין (תקאל מה): "כה אמר ה' בראשון באחד לחדש", איזו היא שבת רביעית? כל שחל ראש חדש ניסן חל להיות בתוכה, ואפלו בערב שבת.

ב. היתה פרשת שקלים סמוכה לאדר הראשון, בין מלפניה בין מלאחריה - קורין אותה וחזרין וכופלין אותה. וכן בשניה, וכן בשלישית, וכן ברביעית, וכן בפורים, שואלים הלכות פסח בפסח, והלכות עצרת בעצרת. הלכות חג בחג. בבית הועד שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח

שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שתי שבתות.

ג. יום-טוב ראשון של פסח, קורין בפרשת המועדות, ומפטירין בפסח גלגל. ושאר כל ימות הפסח - מלקט וקורא מענינו של פסח, יום-טוב אחרון של פסח - קורין "ויהי בשלח", ומפטירין "וידבר דוד". בעצרת קורין (דברים טו): "שבעה שבועות", ומפטירין בתבוק. אחרים אומרים: "בחדש השלישי". בראש השנה (ויקרא כג): "דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש" וגו'. ויש אומרים (בראשית כא): "וה' פקד את שרה". ביום הכפורים קורין "אחרי מות", ומפטירין (במדבר כט): "בעשור", שפחמש הפקודים, יום-טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים. ושאר כל ימות החג בקרבנות החג, בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות וגו', בשני (במדבר כט): "ביום השני בשלישי ביום השלישי" וכו', יום-טוב האחרון של חג, קורין כל הבכור מצות וחקים ובכור.

ד. בראש חדש של חנכה קורין (במדבר כח): "ובראשי חדישכם", מקום שמפטירין בשבת שחרית - שם קורין במנחה, במנחה - שם קורין בשני. בשני - שם קורין בחמישי. בחמישי - שם קורין לשבת הבאה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מקום שמפטירין בשבת שחרית - שם קורין במנחה. ובשני ובחמישי ולשבת הבאה.

גה. ביום-טוב - חמשה, ביום הכפורים - ששה, בשבת - שבעה; אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן; דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבה אומר: ביום-טוב - חמשה. ביום הכפורים - שבעה. ובשבת - ששה. אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן. הכל עולין למנין שבעה, אפלו קטן, ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד העבור.

ו. בית הכנסת שאין להם מי שיקרא, אלא אחד עומד וקורא ויושב, אפלו שבעה פעמים. בית הכנסת של לעזות, אם יש להם מי שיקרא עברית - פותחין עברית, וחותרין. אם יש להם אחר - מי שיקרא הוא קורא.

ז. אין עושין מעמד ומושב פחות משבעה פעמים, ואין אומרים ברכת אבלים פחות מעשרה. ואין מעמד פחות מעשרה, ואין אבלים מן המניין. אין אומרים ברכת חתנים פחות מעשרה, וחתנים מן המניין. אומרים ברכת חתנים, בין בסעודת ארוסין, בין בסעודת נשואין, בין בחול בין בשבת. רבי יהודה אומר: אם באו פנים חדשות - אומרים ברכת חתנים. ואם לאו - אין אומרים ברכת חתנים.

ח. אימתי מסייעין על החדש? - לאור עבורו. כיצד? חל להיות ערב שבת ושבת - מסייעין עליו למוצאי שבת. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: כך היו חבורות שבירושלים נוהגין, אלו לבית המשטה ואלו לבית האבל, אלו לסעודת ארוסין ואלו לסעודת נשואין, אלו לשבוע הבן ואלו ללקוט עצמות. שבוע הבן ולקוט עצמות - שבוע הבן קודם ללקוט עצמות. בית המשטה ובית האבל - בית המשטה קדם לבית האבל. רבי ישמעאל היה מקדים בית האבל לכלם, שנאמר (קהלת ז, ב): "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשטה". רבי מאיר אומר משום רבי עקיבה: מה תלמוד לומר (שם): "והחי יתן אל לבו"? - עבד דיעבדון לך, לניה דילוןן לך, ספד דיספדונך קבר דיקברונך¹.

ט. אין קורין בתורה פחות משלשה פסוקין בכרך אחד, אם היתה פרשה של ארבע ושל חמשה - הרי זה קורא את כלה. היתה

פרשה של חמשה וקרא שלשה, והניח את השנים, העומד אחריו לקרא - קורא אותן. שנים ועוד שלשה בפרשה אחרת, אם היתה פרשה של ארבעה ושל חמשה - הרי זה קורא את כלה. אין מפטירין בנביא פחות משלשה פסוקים בכרך אחד. אם היתה פרשה של ארבעה ושל חמשה פסוקין - הרי זה קורא את כלה. המקצר - הרי זה משבת. ואם היו שלשתן של פרושיות, כגון (ישעיה נב, ג-ה): "כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ... כי כה אמר אדני אלהים מצרים ירד עמי בראשנה ... ועתה מה לי פה נאם ה'" - קורא אחד אחד.

י. אין משירין בסוף הספר, אלא כדי שיקראו שבעה, שיר כדי שיקראו ששה - קורא אותן ששה, ועוד שבעה בחמש אחר. אין משירין בסוף התורה, אלא כדי שיקראו שבעה. שיר כדי שיקראו ששה וקראו אותן ששה - חזיר הענין הראשון וקורא אותן שבעה.

יא. מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה. אין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא של שנים עשר - מדלג, ובכלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו.

יב. גוללין ספר תורה במטפחות חמשין, וחמשין במטפחות נביאים וכתובים. אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חמשין, ולא חמשין במטפחות ספר תורה. מניחין תורה על גבי תורה, ותורה על גבי חמשין. תורה וחמשין על גבי נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים על גבי חמשין, ולא חמשים על גבי תורה.

יג. אחד קורא בתורה ואחד מתרגם, לא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין, ולא שנים קורין ואחד מתרגם, ולא שנים קורין ושנים מתרגמין. אחד קורא בנביא ואחד מתרגם. אחד קורא ושנים מתרגמין, אבל לא שנים קורין ואחד מתרגם, ולא שנים קורין ושנים מתרגמין. אחד קורא מגלה ואחד מתרגם. אחד קורא ושנים מתרגמין. שנים קורין

¹ עשה שיעשו לך, לזה שליו אותך, ספוד שיספדו אותך.

ואחד מתרגם. שנים קורין ושנים מתרגמים. קטן מתרגם על ידי גדול, אבל אין כבוד שיתרגם גדול על ידי קטן, שנאמר (שמות ז, א): "ואהרן אחיך יהיה נביאך", חזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים. וכן ראש בית הכנסת - לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים, שאין אדם מבזבז לעצמו, חזן הכנסת העומד לקרות - אחד עומד ומחזן לו עד שעה שיקרא.

יד. כיצד היו זקנים יושבין? פניהם כלפי העם ואחוריהן כלפי קדש, כשמניחין את התבה - פניהם כלפי העם, ואחוריהם כלפי קדש, כשהכהנים נושאים כפיהם - פניהם כלפי העם ואחוריהן כלפי קדש, חזן הכנסת פניו כלפי קדש, וכל העם פניהם כלפי קדש, שנאמר (ויקרא ט, ד): "ותקהל העדה אל פתח אהל מועד". אין פותחין פתחי בתי כנסיות אלא למזרח, שכן מצינו בהיכל שהיה פתוח למזרח, שנאמר (במדבר ג, לח): "והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה"; אין בונין אותו אלא בגובהה של עיר, שנאמר (משלי א, כא): "בראש המיות תקרא".

טו. איזו היא קימה שאמרה תורה (ויקרא יט, לב): "מפני שיבה תקום"? עומד מפניו בתוך ארבע אמות שלו. איזה הוא הדור שאמרה תורה (שם): "והדרת פני זקן"? לא עומד במקומו, ולא מדבר במקומו, ולא סותר את דבריו, נוהג בו מורא ויראה במשא ומתן, ובכניסה וביציאה, והן קודמין לכל אדם, שנאמר (דברים א, טו): "ואתן אותם ראשים עליכם". היוצא למלחמת הרשות - חופר ויושב חופר ומכסה, שנאמר (דברים כג, יד): "וחפרתה בה ושבתי וגו'. המסיף את רגליו - פניו כלפי העם. המטיל את המים - אחוריו כלפי קדש. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? מן הצופין ולפנים, אבל מן הצופין ולחזן אין צריך.

טז. הפורס על שמע, והמברך על המצות, ועל הפרות - הרי זה לא יענה אחר עצמו 'אמן'. אם ענה - הרי זה דרך בורות, אין עונין אמן, לא יתומה ולא קטופה. בן עזאי אומר: העונה אמן יתומה - יהיו בניו יתומים. קטופה - יתקטפו ימיו. ארפה - יאריך ימים ושנים.

יז. פוחח, פורס על שמע ומתרגם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: יהא זהיר בעצמו שלא יתגלה. סומא, פורס על שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר: כל שלא ראה מאורות מימיו - לא יפרס על שמע. אמרו לו: הרבה דרשו במרכבה ולא ראו אותה מעולם. כהן שיש בו מום בפניו בידיו וברגליו - הרי זה לא ישא את פניו, מפני שהעם מסתכלין בו. ואם היה חבר עיר - הרי זה מתר. הרי שהיה מעטף במעפרת ובלפידים, אין כבוד שיקרא ויתרגם ויעבר לפני התבה וישא את פניו.

יח. התולה מזוזתו בתוך פתחו - סכנה ואין בה מצוה, נתנה במקל ותלאה אחר הדלת - סכנה ואין בה מצוה. של בית מונבז המלך היו עושין כן בפונדקאות.

יט. יש נקראין ומתרגמין, נקראין ולא מתרגמין, לא נקראין ולא מתרגמין. מעשה בראשית - נקרא ומתרגם, מעשה לוט ושתי בנותיו - נקרא ומתרגם. מעשה יהודה ותמר - נקרא ומתרגם, מעשה עגל ראשון - נקרא ומתרגם. הקללות שבתורה - נקראין ומתרגמין, לא יהא אחד מתחיל ואחד גומר, אלא המתחיל - הוא גומר את כלן. אזהרות ועונשין שבתורה - נקראין ומתרגמין. מעשה אמנון ותמר - נקרא ומתרגם. מעשה אבשלום בפלגשי אביו - נקרא ומתרגם. מעשה פלגש בגבעה, נקרא ומתרגם (יחזקאל טז, ב): "הודע את ירושלים" - נקרא ומתרגם. ומעשה באחד שהיה קורא לפני רבי אליעזר "הודע את ירושלים", ומתרגם. אמר לו: 'צא והודיע תועבותיה של ארץ! והמרכבה - קורין

מסכת מועד קטן פ"ק ראשון

א. מעין היוצא בתחלה, משקין ממנו אפלו שדה בית הבעל; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אין משקין ממנו אלא שדה בית השלחין שחרבה. רבי אלעזר בן עזריה אומר: לא כף ולא כף, יתר על כן אמר רבי יהודה: לא יפנה אדם אמת המים, וישקה לגנתו ולחרבתו בחולו של מועד. אין ממלאין ומשקין בקילון, ואפלו מן הברכה שנתמלאת בקילון, אבל ברכה שנוטפת משדה בית השלחין זו - מתר להשקות ממנה שדה בית השלחין אחרת. רבי שמעון בן מנסיא אומר: שתי ערוגות זו למעלה מזו - לא ידלה מן התחתונה וישקה לעליונה, אבל משקה הוא מן העליונה לתחתונה, יתר על כן אמר רבי אלעזר בן רבי שמעון: אפלו ערוגה אחת, חצינה נמוך וחצינה גבוה - לא ידלה ממקום נמוך שבה ומשקה, למקום גבוה שבה. אבל מזלף הוא מן הגבוה שבה על הנמוך שבה ומשקה, מרביצין שדה בית השלחין במועד.

ב. אלו הן עגיות: בדידני² שבבעקרי הזיתים, ושבבעקרי אילנות - מתרין. וממשמשין בקנים. דבר האבד עושין אותו במועד, דבר שאינו אבד - אין עושין אותו במועד, מוכר אדם עגתו של מים לנכרי, ומחליף עמו משבת למוצאי שבת ואינו חושש.

ג. אין חופרין בורות שיחין ומערות במועד, אבל מחנכין ומתקנין אותן. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה במועד, ודברי חכמים בשביעית. כיצד כדרכו? חופר בגומא ותולה בה מצודה. כיצד שלא כדרכו? תוחב בשפוד ומכה בקרדם ומרדד אדמה תחתיו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כשאמרו משדה לבן שלא כדרכו, לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר, אבל

אותה לרבים. מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם, ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהיה בכבול, והיה קורא החזן (בראשית לה, כב): "ויגף ראובן וישכב את בלהה" וגו' ויהיו בני יעקב שנים עשר" ואמר למתרגם: 'אל תתרגם אלא אחרון!' ושבחוהו חכמים. מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם, אלו הן מעשה עגל השני: מן "ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה" (שמות לב, כא) עד "וירא משה את העם כי פרוע הוא" וגו' (שם שם, כה). ועוד כתוב אחר (שם שם, לה): "ויגף ה' את העם" וגו'; מכאן אמר רבי שמעון בן אלעזר: אין אדם רשאי להשיב על הקלקלה, שמתשובה שהשיב אהרן למשה פקרו האפיקורסים. ברכת כהנים - נקראין ולא מתרגמין. מעשה דוד ואמנון - נקרא ולא מתרגם, והסופר מלמד כדרכו.

כ. כל המקראות הכתובות לגנאי - קורין אותן לשבח, כגון (דברים כח, ל): "אשה תארש ואיש אחר ישגלנה"; כל מקום שכתוב 'ישגלנה' קורין אותו 'ישכבנה', כגון (דברים כח, כז): "בשחין מצרים ובעפלים" כל מקום שכתוב 'בעפלים' קורין אותו 'בטחורים', וכגון (מלכים ב, ו, כה): "ורבע הקב דביונים בחמשה כסף"; (ישעיה לו, יב): "לאכל את צואתם ולשתות את מימי רגליהם"; (מלכים ב, י, כז): "וישמהו למחראות - למוצאות". רבי יהושע בן קרחה אומר: "וישמהו למחראות" קורין אותו ככתבו, מפני שהוא גנאי.

כא. כתב הנכתב ליחיד - אין מכנין אותה לרבים, לרבים - אין מכנין אותה ליחיד. רבי יהודה אומר: המתרגם פסוק כצורתו - הרי זה בדאי, והמוסיף - הרי זה מגדף. תרגמן העומד לפני חכם - אינו רשאי לא לפחות ולא להוסיף ולא לשנות, אלא אם כן יהיה אביו או רבו.

² גומות עגולות סביב האילן ומים בתוכן.

אם אין לו מה יאכל - קוצר ומעמר, וזורה ובורר, וטוחן, ובלבד שלא ידוש בפרות.

ח. לוקחים מן העובדי כוכבים שדות בתים וקרמים, בהמה ועבדים ושפחות, מפני שהוא כמציל מידם, וכותב ומעלה בערכאין בשבת, ואם היה כהן - מטמא להם ויוצא לדון עליהם בחוצה לארץ, וכשם שמטמא בחוצה לארץ - כך מטמא בבית הקברות, ומטמא ללמד תורה ולשא אשה. רבי יהודה אומר: אם יש שם ממי ללמד - הרי זה לא יטמא. ואם לאו - הרי זה מטמא. רבי יוסי אומר: אם יש שם ממי ללמד - הרי זה מטמא, שאין מכל אדם זוכה ללמד אלא ממי שזוכה לו.

מסכת מועד קטן פרק שני

א. כל אלו שאמרו: 'מגלחין במועד' - מתר לספר במועד. בתוך שלשים יום של אבל, אף על פי שהתירו לו לספר - לא התירו לספר ברשות הרבים, אבל מספר הוא בצנעה בתוך ביתו.

ב. כל אלו שאמרו 'מכבסין במועד' - מתר לכבס. בתוך שלשים יום של אבל, אף על פי שהתירו לו לכבס - לא יוליך כליו לכובס, אבל מכבס הוא בצנעה בתוך ביתו, כשם שאסור לספר ולכבס - כך אסור לטול צפרנים; דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. וכן היה רבי יהודה אומר: הבאין מחוץ הים וממדינת הים - אסורין לספר ולכבס. וחכמים מתירין. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה, בזמן שלא נטל רשות, ודברי חכמים, בזמן שנטל רשות.

ג. אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות במועד. רבי יהודה מתיר, שמא יקדמנו אחר. כותב אדם השבונותיו במועד, ומחשב אדם יציאותיו במועד, ומקבלין קבולת במועד למוצאי מועד, ובלבד שלא ישקל וישלא ימנה, ושלא ימדוד בדרך שעושה בחול.

בשדה לכן הסמוכה לשדה אילן, אפלו כדרכו - שמא יצאו משדה לכן, ויחריבו את האילנות. צדין את האישות, ואת העכברים משדה לכן, ומשדה האילן כדרכו, ומחריבין חורי הנמלים. כיצד מחריבין? רבי שמעון בר יוחאי אומר: מביא עפר מחורו של זה ונותן לחורו של זה, והן חונקין זה את זה. מרביצין מים על גבי פשתן מפני עקרב. ונחיל של דבורים שברח - מחזירין אותן למקומו.

ד. מי שהיה פתלו גוחה לרשות הרבים - סותרו ובונה אותו, מפני סכנת נפשות. חומת העיר שנפרצה - גודרין אותה. גדרוה ונפרצה - אין גודרין אותה. אם היתה סמוכה לספר - סותרה ובונה כדרכו.

ה. רבי מאיר אומר: רואין את הנגעים להקל ולא להחמיר; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: לא להקל ולא להחמיר, שאם אתה אומר נזקק לו להקל - נזקק לו אף להחמיר. אמר רבי: נראין דברי רבי מאיר במסגור, ודברי רבי יוסי במחלט. איזה הוא חנוף הקברות? מאריך בה ומרחיב בה. איזו היא נברכת? זו היא בקיע, מודה רבי יהודה: בסיד שיכול לגומרה, שמדין אותה במועד.

ו. אין מקדשין נשים במועד. רבי יהודה מתיר, שמא יקדמנו אחר ברחמים. מקאנין, ומגרשין, וחולצין, ומיבמין במועד.

ז. מלקט אדם עצים ועשבים, בין מתוך שלו בין מתוך של חברו, ובלבד שלא יעשה אומן. וטוחנין במועד לצרך המועד. דבר האבד - עושין אותו במועד. דבר שאין אבד - אין עושין אותו במועד. במה דברים אמורים? בתלוש, אבל במחבר - אף דבר האבד - אין עושין אותו במועד.

³ ברכה גדולה עשויה בקצר שימנסו המים לתוכו.

חֲמוּרָה שְׁתַּבְּעָה - מְרַבֵּיעֵין אוֹתָהּ בְּשִׁבִיל שְׁלֵא תַצְטַנֵּן. וְשָׂאָר כָּל הַבְּהֵמוֹת - מוֹרִידִין אוֹתָן לְבִקְרוֹת. בְּכוֹר וּפְסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין - אֵין מְרַבֵּיעֵין אוֹתוֹ, לֹא בְמוֹעֵד וְלֹא בַחֹל.

ז. דְּנִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת, וְדִינֵי נַפְשׁוֹת, וְדִינֵי קִנְסוֹת. וְשׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה, וְעוֹרְפִין אֶת הָעִגְלָה, וְרוֹצְעֵין עֶבֶד עֲבָרִי, וּפּוֹדִין אֶת הָעֲרֻכִין, וְאֶת הַחֲרָמִים, וְאֶת הַהִקְדָּשׁוֹת, וְאֶת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וּמִפְרָקִין מִנְּעֵל מִן הָאָמוּס⁵, וּבִלְבָד שְׁלֵא יַחֲזִיר. מִכְּבֹשׁ שֶׁל כּוֹבָשִׁים שֶׁהִתִּירוּ קִדְּם לְמוֹעֵד - אֵין מַחֲזִירִים לוֹ, וְאֵין צָרִיף לומר שְׁאֵין נוֹטֵל הֵימְנוּ, וְשֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - נוֹטֵל הֵימְנוּ, וְאֵין צָרִיף לומר שֶׁמַּחֲזִירוּ. חֲנִיּוֹת פְּתוּחוֹת לְסֻטִי - פּוֹתַח וְנוֹעֵל כְּדָרוֹ. לְרִשׁוֹת הַרְבִּים - פּוֹתַח אַחַת וְנוֹעֵל אַחַת.

ח. עֶרֶב יוֹם-טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חַג - יוֹצֵא וּמַעֲטָר אֶת הַשּׁוֹק בְּשִׁבִיל יוֹם-טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חַג. יוֹשְׁבֵין עַל סִפְסָל שֶׁל כּוֹתֵים בַּשַּׁבָּת, וּבַעֲכוּ. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב עַל סִפְסָל שֶׁל כּוֹתֵים בַּשַּׁבָּת בַּעֲכוּ. אָמְרוּ לוֹ: מִיִּמְנוּ לֹא הֵיִינוּ נוֹהֲגִין כֵּךְ! וְלֹא רָצָה לומר לָהֶם: "מִתְרִין אֲתֵם", אֲלֵא עָמַד וְהִלֵּךְ לוֹ. וְרוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחִים כְּאָחֵד, וְאֵין רוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחִים בְּכָבוֹל⁶. מַעֲשֶׂה בִיהוּדָה וְהִלֵּל בְּנֵיו שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁנִּכְנסוּ לְרוֹחֵץ בְּכָבוֹל, אָמְרוּ לָהֶם: לֹא הֵיִינוּ נוֹהֲגִין לְהִיּוֹת רוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחִין כְּאָחֵד בְּכָבוֹל! וְלֹא רָצוּ לומר לָהֶם: "מִתְרִין אֲתֵם", אֲלֵא נִכְנסוּ וְרוֹחֲצוּ זֶה אַחֵר זֶה. יוֹצֵאִין בְּקוֹרְדָקִיסִין⁷ בַּשַּׁבָּת, וְאֵין יוֹצֵאִין בְּקוֹרְדָקִיסִין בַּשַּׁבָּת בְּבִירִי⁸. וּמַעֲשֶׂה

⁵ עֵץ עֲשׂוּי מְמַדַּת הַמְּנַעַל לְבֵית מוֹשֶׁבוֹ, וּבִשְׁעַת זְמַר מְלֻאכָה מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ עֲלָיו.

⁶ שֵׁם מְקוֹם.

⁷ מִינֵי מְנַעַל רְחִיבִים.

⁸ שֵׁם מְקוֹם.

ד. הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ שְׁנֵי יָמִים קִדְּם הַרְגֵל - מוֹנֶה חֲמִשָּׁה יָמִים אַחֵר הַרְגֵל. וְרַבִּים מִתְּעַסְקִין בוֹ, וּמְלֹאכְתוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחֵים. וְעַבְדָּיו וְשִׁפְחוֹתָיו עוֹשִׂין בְּצַנְעָה בַּחוּץ בֵּיתוֹ, וְאֵין רַבִּים מִתְּעַסְקִין עִמּוֹ, שְׁכָבֵר נִתְעַסְקוּ בוֹ בְּרַגְל. כְּלוֹלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל שֶׁהוּא מְשׁוּם אֲבָל - רַגְל מִפְּסִיקוֹ, וְכָל שֶׁהוּא מְשׁוּם עֶסְקֵי רַבִּים - אֵין רַגְל מִפְּסִיקוֹ. קָבְרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּסוֹף הַרְגֵל - מוֹנֶה שְׁבַעָה אַחֵר הַרְגֵל. אֲרַבְעָה יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים - רַבִּים מִתְּעַסְקִין בוֹ. שְׁלֹשָׁה יָמִים הָאֲחֵרוֹנִים - אֵין רַבִּים מִתְּעַסְקִין בוֹ, שְׁכָבֵר נִתְעַסְקוּ בוֹ בְּרַגְל, וְרַגְל עוֹלָה לוֹ.

ה. שְׁבַעָה יָמִים קִדְּם הַרְגֵל מִסְפַּר בַּעֲרַב הַרְגֵל. אִם לֹא סִפַּר בַּעֲרַב הַרְגֵל - אָסוּר לְסַפֵּר עַד שֶׁיַּעֲבִרוּ עָלָיו שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִף עַל פִּי שְׁאֵין הַרְגֵל עוֹלָה לְסַפִּירַת שְׁבַעָה - עוֹלָה לְסַפִּירַת שְׁלֹשִׁים יוֹם. סִיִּם כְּפִית הַמִּטָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים קִדְּם הַרְגֵל - אֵין צָרִיף לְכַפּוֹתָהּ אַחֵר הַרְגֵל; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אָפְלוּ יוֹם אַחֵד, וְאָפְלוּ שְׁעָה אַחַת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן: הֵן הֵן דְּבָרֵי בֵית שְׁמַאי, הֵן הֵן דְּבָרֵי בֵית הִלֵּל, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹם אַחֵד בַּעֲרַב שַׁבָּת זֻקָף אֶת מִטָּתוֹ. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת כּוֹפֶה, אָפְלוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר לוֹ אֲלֵא יוֹם אַחֵד בִּלְבָד. אֵין אֲבָל רְשָׁאֵי לְהִתְאַבֵּל בַּחוּץ הַמוֹעֵד, אֲבָל נוֹהֵג בְּצַנְעָה בַּחוּץ בֵּיתוֹ.

ו. שׁוֹתִין מִי זְבָלִים, וּמִי דְקָלִים, וְכוֹס עֲקָרִין בְּמוֹעֵד, שְׁבִירָאשׁוֹנָה הִיוּ אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹתִין מִי זְבָלִין, וּמִי דְקָלִין, וְכוֹס שֶׁל עֲקָרִין בְּמוֹעֵד, עַד שְׁבָא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד, שֶׁשׁוֹתִין מִי זְבָלִין וּמִי דְקָלִין וְכוֹס עֲקָרִין בְּמוֹעֵד. מְקִיזִין דָּם לְבַהֲמָה, לְתַחָה, וְלַעוֹפּוֹת, וְאֵין מוֹנְעֵין רְפוּאָה מִן הַבְּהֵמָה בְּמוֹעֵד. בְּהֵמָה שְׁתַּבְּעָה זָכָר - אֵין מְרַבֵּיעֵין אוֹתָהּ, אֲבָל מוֹרִידִין אוֹתָהּ לְבִקְרוֹת⁴.

⁴ מְקוֹם שֵׁיִשׁ בְּהֵמָה וְהִיא נִרְבַּעַת מַעֲצָמָה.

ביהודה והלל, בניו של רבן גמליאל, שהיו יוצאין בקורדקיסין בשבת, ולא של זהב בשבת בבירי, אמרו להם: לא היו נוהגין כן להיות יוצאין בקורדקיסין של זהב בשבת! לא רצו לומר להם: מתרין אתם! אלא שלחום ביד עבדיהם.

ט. חכם שמת - הכל קרוביו, הכל קורעין, הכל חולצין, והכל סופדין עליו, והכל מברין עליו - אפלו ברחובה של עיר. אין מוליכין חלילין לבית האבל, ולא לבית המשחה, ולבית השמחה, אלא במקום שנהגו. איזהו הספד? זה שעל הלב, שנאמר (ישעיה לב, יב): "על שדים ספדים"; טפוח - בידים. קילוס - זה פשוט זרועות.

מִסְכַּת חֲגִיגָה פֶּרֶק ראשון

א. הטמא, פטור מן הראיה שנאמר (דברים יב, ה-ו): "ובאת שמה והבאתם שמה" - בראוי לכנס לעזרה, יצא טמא שאין ראוי לכנס לעזרה.

ב. יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה: אף הסומא אחת מעיניו - פטור בראיה, שנאמר: "ראה". השיב רבי תחת בית הלל, לדברי בית שמאי (שמואל א, כב): "וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער" וגו'.

ג. קטן שאין צריך לאמו - חייב בסכה. קטן שצריך לאמו - יוצא בערוב אמו, ושאינו צריך לאמו - מערבין עליו מזון שתי סעודות בערובי תחומין. קטן היודע לנענע - חייב בלולב. יודע להתעטף - חייב בציצית. יודע לדבר - אביו מלמדו שמע, ותורה ולשון קדש, ואם לאו - ראוי לו שלא בא לעולם. יודע לשמור תפלו - אביו לוקח לו תפלין. כיצד בודקין אותו? מטבילין אותו ונותנין לו חלין לשם תרומה. יודע לשמר גופו - אוכלין על גופו טהרות. יודע לפרש בפיו - חולקין לו על הגרן. כיצד בודקין אותו? מטבילין אותו ונותנין לו חלין לשם תרומה. יש בו דעת

לשאל, ספקו ברשות היחיד - טמא. ברשות הרבים - טהור. יודע לשחט - שחיתו כשרה. יכול לאכל פזית דגן - פורשין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות. פזית צלי - שוחטין עליו את הפסח, שנאמר (שמות יב, ד): "איש לפי אכלו". רבי יהודה אומר: לעולם אין שוחטין עליו הפסח, עד שידע הפרש אכילה. אומר לו: איזו הפרש אכילה? כל שנותנין לו ביצה - ונוטלה, אבן - וזורקה.

ד. תינוקת שהביאה שתי שערות - תיבת ככל מצות האמורות בתורה, או חולצת או מתבימת. וכן תינוק שהביא שתי שערות - חייב בכל המצות האמורות בתורה, ראוי להיות בן סורר ומורה. נתמלא זקנו - ראוי לעשות שליח צבור לעבר לפני התבה, ולשא את פפיו, אבל אין חולק בקדשי מקדש עד שביא שתי שערות. רבי אומר: אומר אני, עד שיהא בן עשרים שנה, שנאמר (עזרא ג, ח): "ויעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'".

ה. בית שמאי אומרים: מרבה מדת ראיה ממדת חגיגה, ראיה - כלה לגבוה, מה שאין בן בחגיגה. ובית הלל אומרים: מרבה מדת חגיגה ממדת ראיה, חגיגה נוהגת לפני הדבור ולאחר הדבור, מה שאין בן בראיה. שלש מצות נוהגות ברגל, אלו הן: ראיה, חגיגה ושמחה, יש בראיה מה שאין בשתייהן, יש בחגיגה מה שאין בשתייהן, ובשמחה מה שאין בשתייהן. ראיה - כלה לגבוה, מה שאין בן בשתייהן. חגיגה - נוהגת לפני הדבור ולאחר הדבור, מה שאין בן בשתייהן. שמחה נוהגת באנשים ונשים, ונוהגת כל שבועה, מה שאין בן בשתייהן.

ו. איזו היא ראיה? אלו עולות הבאות לראיה. איזו היא חגיגה? אלו שלמים הבאין לחגיגה. אם יש לו להביא מתוך ביתו - ביא. ואם לאו - משתתף הוא עם

אחרים, ובלבד שלא יפחות מכשעור, זה וזה קרויין חגיגה.

ז. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על עולה ושולמים של יום-טוב, שלא יביא אלא מן החליץ, ועל שלמים הבאין בשאר ימות השנה, שאם רוצה לסמך מן המעשר - סומך, על מה נחלקו? על עולת של יום-טוב עצמו, שבית שמאי אומרים: יביא הכל מן החליץ, ובית הלל אומרים: יביא חובתו מן החליץ, ואם רצה לסמך מן המעשר - סומך, ושאר כל ימות השנה יביא חובתו מן החליץ.

ח. ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות, ובמעשר בהמה. כהנים בחטאת, ואשם בכור בחזה ובשוק. אבל לא בעופות ולא במנחות. נזיר יוצא באלו, בין בשלו בין בשל אחרים, ובלבד שיאכל מן הזבח. כל שבעה נזיר יוצא באלו, בין בשלו בין בשל אחרים.

ט. אין מביאים תודה בחג המצות מפני החמץ שבה, ולא בעצרת מפני שהוא יום-טוב, אבל מביא תודתו בחג הסכות, ויוצא בה ידי חובתו. רבי שמעון אומר: אין מביאין תודה בחג הסכות, שנאמר (דברים טז, טז): "בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות", כל שבא בחג המצות - בא בחג השבועות, ובחג הסכות, תודה שאינה באה בחג המצות - אינה באה, לא בחג השבועות ולא בחג הסכות. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: מביא אדם תודתו בחג הסכות ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה, ואין יוצא בה ידי חובה משום חגיגה.

י. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו, על זה נאמר (קהלת א, טו): "מענת לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות". רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזו היא "מענת לא יוכל לתקן"? זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. גנב אדם - יכול שיחזיר גנבו. גזל - יכול שיחזיר גזלו. בא על אשת איש - פסלה מידי בעלה, נטרד מן

העולם והולך, ועל זה נאמר: "מענת לא יוכל לתקן". רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין אומרים - 'בקרוב גמל זה, שמא יש בו מום, בקרו חזיר זה שמא יש בו מום', אין מבקרין אלא טלה! ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה, ועל זה נאמר: "מענת לא יוכל לתקן". רבי שמעון בן אלעזר אומר: עליו הוא אומר (משלי כו, ח): "כצפור נודדת מן קנה" וגו', ואומר (ירמיה ב, ה): "מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי" וגו'.

יא. התר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שייסמכו, אבל חכם מתיר לפי חכמתו, הלכות שבת חגיגות ומעילות פהרין התלוין בשערה, מקרא מועט והלכות מרבות, אין להם על מה שייסמכו, מכאן היה רבי יהושע אומר: צבתא בצבתא מתעבדא, צבתא קדמיתא במאי אתעבדת, הא לאו בריה הנת. הדינין העבודות, הטהרות והטמאות והערייות, מוסף עליהן הערכין והחרמים וההקדשות, מקרא מרבה, מדרש והלכות מרבות - יש להן על מה שייסמכו, אבא יוסי בן חנן אומר: אלו שמונה מקצעי תורה, גופי הלכות הן.

מסכת חגיגה פרק שני

ב. אין דורשין בעריות בשלשה, אבל דורשין בשנים, אבל לא במעשה בראשית בשנים. אבל דורשין ביחיד ולא במרובה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו. מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור, והיה רבי אלעזר בן ערף מחמר אחריו, אמר לו: רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרובה, אמר לו: לא כף שניתית לכם ולא במרובה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו? אמר לו: מעתה ארצה לפיך? אמר לו: אמור! פתח רבי אלעזר בן ערף, ודרש במעשה מרובה, ירד רבי יוחנן בן זכאי מן החמור, ונתעטף בטליתו, וישבו שניהם על גבי אבן אחת, תחת

הזית, והרצה לפניו, עמד ונשקו, ואמר: ברוך ה' אלהי ישראל אשר נתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולדרש בכבוד אביו שבשמים, יש נאה דורש ואין נאה מקים, נאה מקים ואין נאה דורש, אתה נאה דורש ונאה מקים, אשריך אבינו אברהם! שאלעזר בן ערף יצא מחלצ'ך, שיודע להבין ולדרש בכבוד אביו שבשמים. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שלשה הרצאות הן - רבי יהושע הרצה לפני רבן יוחנן בן זכאי. רבן יוחנן בן זכאי הרצה לפני רבי יהושע. חנניא בן חכניאי הרצה לפני רבי עקיבה.

ב. ארבעה נכנסו לפרדס, בן עזאי וכן זומא, אחר ורבי עקיבה. אחד הציץ ומת, אחד הציץ ונפגע, אחד הציץ וקצץ בנטיעות, ואחד עלה בשלום וירד בשלום. בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר (תהלים קטו, טו): "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו". בן זומא הציץ ונפגע, עליו הכתוב אומר (משלי כה, טו): "דבש מצאת אכול דב'ך וגו', אלישע הציץ וקצץ בנטיעות, עליו הכתוב אומר (קהלת ה, ה): "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך" וגו'. רבי עקיבה עלה בשלום וירד בשלום, עליו הכתוב אומר (שיר השירים א, ד): "משכני אחריך נרוצה" וגו'. משלו משל, למה הדבר דומה? לפרדס של מלך ועליה בנויה על גביו, מה עליו להאדם להציץ, ובלבד שלא יזוז את עיניו ממנו. ועוד משלו משל, למה הדבר דומה? לאסטרוטיא העוברת בין שני דרכים, אחד של אור ואחד של שלג, הטה לכאן - נכוה באש, הטה לכאן - נכוה משלג, מה עליו על אדם? להלך באמצע, ובלבד שלא יזא נוטה לא לכאן ולא לכאן. מעשה ברבי יהושע בן חנניא, שהיה עומד על גבי מעלה בהר הבית, וראהו בן זומא ולא עמד מפניו, הגיע אצלו ולא נתן לו שלום, אמר לו: מאן ולאין בן זומא? אמר לו: צופה הייתי במעשה בראשית, ואין בין מים העליונים למים התחתונים אפלו

טפח, שגאמר (בראשית א, ב): "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", ואומר (דברים לב, יא): "כנשר יעיר קנו" וגו', מה נשר זה טס על גבי קנו, נוגע ואינו נוגע, כך אין בין מים העליונים למים התחתונים, אפלו טפח. אמר להם רבי יהושע לתלמידיו: כבד בן זומא מבחוץ! לא היו ימים מועטים עד שנסתלק בן זומא.

ג. כל המסתכל בארבעה דברים - ראוי לו שלא בא לעולם, מה למעלה מה למטה, מה לפניו ומה לאחור. "כי שאל נא לימים ראשונים" (דברים ד, לב) - יחיד, ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם על קדם למעשה בראשית? תלמוד לומר (שם): "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ", יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית? תלמוד לומר: - "לימים ראשונים אשר היו לפניך", יכול ישאל אדם מה למעלה, מה למטה, מה לפניו ומה לאחור? תלמוד לומר: "ולמקצה השמים עד קצה השמים", מקצה השמים ועד קצה אתה שואל, ואי אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה היה ומה עתיד להיות.

ד. מימיהן לא נחלקו אלא על הסמיכה, חמשה זוגות הן: שלשה מזוגות הראשונים שאמרו שלא לסמך, ושנים מזוגות האחרונים שאמרו שלא לסמך, שלשה היו נשיאים, ושנים להן אבות בית דין; דברי רבי מאיר. וכתמים אומרים: יהודה בן טבאי - אב בית דין, שמעון בן שטח - נשיא. אמר רבי יוסי: בתחלה לא היתה מחלקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשפת הגזית, ושני בתי דינים של עשרים ושלשה. עשרין ושלשה יושבין על פתח הר הבית, ואחד בחיל, ושאר בית דין של עשרים ושלשה - יושבין בשאר עירות ישראל, נצרך אחד מהם - הולך אצל בית דין שבעירו. אין בית דין הולך אצל בית דין הסמוך לעירו, אם שמעו - אמרו להם. אם לאו, הוא ומפלא שבהן באין לבית דין שבהר הבית, אם

סומך עליהן מערב יום-טוב, ושוחטן ביום-טוב. ובית הלל אומרים: סומכין ביום-טוב, ושוחטן ביום-טוב. אמרו בית הלל לבית שמאי: ומה אם בשעה שאי אתה מתר לעשות להדיוט - אתה מתר לעשות לגבוה, שעה שאתה מתר לעשות להדיוט, אין דין שיהא מתר לעשות לגבוה? אמרו להם בית שמאי: נדרים ונדבות יוכיחו, שמתר להדיוט ואסור לגבוה, אמרו להם בית הלל: לא! אם אמרתם בנדרים ונדבות שאין זמן קבוע, תאמרו בחגיגה שזמנה קבוע? ! אמרו להם בית שמאי: אף חגיגה, פעמים שזמנה אינה קבוע, שמי שלא חג ביום-טוב הראשון של חג - חוגג את כל הרגל בלו, ויום-טוב האחרון של חג. אבא שאול היה אומר: בלשון אחרת, משום בית הלל, ומה אם בשעה¹⁰ שפירתך סתומה - פירת רבך פתוחה, בשעה שפירתך פתוחה, אינו דין שכירת רבך פתוחה? דבר אחר: שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן.

ו. מעשה בהלל הזקן שסמך על העולה בעזרה, וחברו עליו תלמידי בית שמאי. אמר להם בית הלל: בואו וראו שהיא נקבה, וצריכין אנו לעשותה זבחי שלמים. הפליגו בדברים, והלכו להם, מיד גברה ידן של בית שמאי, ובקשו לקבוע הלכה כמותן, והיה שם בכא בן בוטא, שהוא מתלמידי בית שמאי. וידע שהלכה כבית הלל בכל מקום. ושלח והביא את כל צאן קדר שבירושלים, והעמידן בעזרה. ואמר: כל מי שצריך להביא עולות ושלמים - יבוא ויטל, ויסמוך. באו ונטלו והעלו עולות ושלמים, וסמכו עליהן. בו ביום נקבעה הלכה כדברי בית הלל, ולא היה שם אדם שערער בזה. ושוכ מעשה באחד מתלמידי בית הלל, שסמך על העולה בעזרה, מצאו תלמיד אחד מתלמידי בית

שמעו - אמרו להם, ואם לאו - הוא ומפלא שבהם באין לבית דין שבחיל. אם שמעו - אמרו להם. אם לאו - אלו ואלו באין לבית דין שבלשכת הגזית, ובית דין שבלשכת הגזית, אף על פי שהוא של שבעים ואחד - אין פחות מעשרים ושלשה, נצרך אחד מהם לצאת, וראוה, אם יש שם עשרים ושלשה - יוצא, ואם לאו - אין יוצא, עד שיהו שם עשרים ושלשה. היו יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות ובקמים טובים - נכנסין לבית המדרש שבהר הבית. נשאלה השאלה בפניהם, אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו - עומדין במנין. אם רבו המטמאין - טמאו. אם רבו המטהרין - טהרו. משם הלכה יוצא רווחת בישראל. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן - רבו מחלקת בישראל, ונעשה התורה כשתי תורות, משם כותבין ושולחין בכל מקומות, כל מי שהוא חכם, ועניו, ושפוי, וירא חטא, ופרקו טוב, ודעת הבריות נוחה הימנו - יהא דין בעירו, משנעשה דין בעירו - מעלין ומושיבין אותו בהר הבית. ומשם מעלין ומושיבין אותו בחיל, ומשם מעלין ומושיבין אותו בלשכת הגזית, ושם יושבין ובודקין יחסי כהונה ויחסי לוויה. כהן שנמצא בו פסול - לובש שחורין ומתעטף שחורין, יוצא והולך לו, ושלא נמצא בו פסול - לובש לבנים ומתעטף לבנים, נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים. ויום-טוב היו עושין שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן. ומביא עשירית האיפה משלו, ועובדה בידו, אף על פי שאין המשמר שלו. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהן - עבודתן כשרה.

ה. איזו היא סמיכה שנהלקו עליה בית שמאי ובית הלל? בית שמאי אומרים: אין סומכין ביום-טוב. ושלמים, החוגג בהן -

¹⁰ גרסת הגמרא - במקום.

⁹ בגמרא הגירסא: יושבין בחיל.

שְׁמַאי. אָמַר לוֹ: מַה זֶה סְמִיכָה? אָמַר לוֹ:
מַה זֶה שְׁתִּיקָה? ! שְׁתַּקּוּ בְּנִזְיָפָה.

ז. עֲצַרְתָּ שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשָׁנִי, אוֹ בְּחֻמִּישִׁי, אוֹ
בְּשָׁשִׁי, אוֹ בְּאַחַד מִכָּל יָמֵי הַשַּׁבָּת. בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים: יוֹם טַבַּח לְאַחֲרִים. בֵּית
הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵין יוֹם טַבַּח. וּמַעֲשֵׂה שְׁמַת
אֶלְכָסָא בְּלוֹד, וּבָאוּ אַנְשֵׁי עִירוֹת לְהַסְפִּידוֹ.
אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן: צְאוּ, אֵין מְסַפִּידִין
בְּיוֹם-טוֹב, מִפְּנֵי שְׁיוֹם-טוֹב שֶׁל עֲצַרְתָּ
הַיְתָה.

<p>16 Mar</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>טז 16</p>	<p>בבלי: סנהדרין פט ירושלמי: מועד קטן ב תוספתא: מגילה א נ"ך: מלכים ב ג-ד רמב"ם: כלים ט</p>	<p>נץ החמה..... 7:06 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:05 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:04 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:17</p>	<p>עלות השחר..... 5:53 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:29 סו"ז תפלה - מג"א... 10:40 שקיעה..... 7:04</p>
<p>17 Mar</p>	<p>שני Monday</p>	<p>יז 17</p>	<p>בבלי: סנהדרין צ ירושלמי: מועד קטן ג תוספתא: מגילה ב נ"ך: מלכים ב ה-ו רמב"ם: כלים י</p>	<p>נץ החמה..... 7:04 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:04 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:04 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:18</p>	<p>עלות השחר..... 5:51 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:28 סו"ז תפלה - מג"א... 10:40 שקיעה..... 7:05</p>
<p>18 Mar</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>יח 18</p>	<p>בבלי: סנהדרין צא ירושלמי: מועד קטן ד תוספתא: מגילה ג נ"ך: מלכים ב ז-ח רמב"ם: כלים יא</p>	<p>נץ החמה..... 7:03 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:03 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:03 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:19</p>	<p>עלות השחר..... 5:50 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:27 סו"ז תפלה - מג"א... 10:39 שקיעה..... 7:06</p>
<p>19 Mar</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>יט 19</p>	<p>בבלי: סנהדרין צב ירושלמי: מועד קטן ה תוספתא: מועד קטן א נ"ך: מלכים ב ט-י רמב"ם: כלים יב</p>	<p>נץ החמה..... 7:01 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:02 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:02 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:20</p>	<p>עלות השחר..... 5:48 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:26 סו"ז תפלה - מג"א... 10:38 שקיעה..... 7:07</p>
<p>20 Mar</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>כ 20</p>	<p>בבלי: סנהדרין צג ירושלמי: מועד קטן ו תוספתא: מועד קטן ב נ"ך: מלכים ב יא-יב רמב"ם: כלים יג</p>	<p>נץ החמה..... 6:59 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:21</p>	<p>עלות השחר..... 5:46 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:25 סו"ז תפלה - מג"א... 10:37 שקיעה..... 7:08</p>
<p>21 Mar</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כא 21</p>	<p>בבלי: סנהדרין צד ירושלמי: מועד קטן ז תוספתא: חגיגה א נ"ך: מלכים ב יג-יד רמב"ם: כלים יד</p>	<p>נץ החמה..... 6:58 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:00 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:22</p>	<p>עלות השחר..... 5:45 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:24 סו"ז תפלה - מג"א... 10:37 שקיעה..... 7:09</p>
<p>22 Mar</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>כב 22</p>	<p>בבלי: סנהדרין צה ירושלמי: מועד קטן ח תוספתא: חגיגה ב נ"ך: מלכים ב טו-טז רמב"ם: כלים טו</p>	<p>Shabbos Parah נץ החמה..... 6:56 סו"ז קר"ש - גר"א.. 9:59 סו"ז תפלה - גר"א.. 11:00 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:23</p>	<p>ויקהל, פרה עלות השחר..... 5:43 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:23 סו"ז תפלה - מג"א... 10:36 שקיעה..... 7:10</p>

ויען א איד איז אלעמאל פרייליך, ברענגט דאס אים הצלחה אין לעבן.
(ספר המדות אות שמחה חלק ב' סימן א')